

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra pomocných věd historických a archivního studia

Bakalářská práce

Jiří Vlasák

Církevní správa na Sušicku v pozdním středověku

Church administration of the region of Sušice in the late Middle Ages

Praha 2012

vedoucí práce: prof. PhDr. Hana Pátková, PhD.

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí této bakalářské práce prof. PhDr. Haně Pátkové, PhD. za odborné konzultace, přínosné rady a v neposlední řadě také za její trpělivost. Mé poděkování náleží rovněž všem, kteří mě během vzniku práce podporovali.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Kladně dne

podpis

Anotace

Jiří VLASÁK, *Církevní správa na Sušicku v pozdním středověku*, bakalářská práce, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2012,

Práce se zabývá církevní správou v sušickém regionu, jako části prácheňského děkanátu, a to především v období pozdního středověku. Práce je zaměřena zejména na farnosti z hlediska patronátů, jejich majetkového zázemí i pronájmů far. Do práce jsou zahrnuty také další typy beneficí v regionu a pozornost je v neposlední řadě věnována také místnímu kléru. Jako hlavní zdroj informací jsou použity úřední prameny českého arcibiskupství, a to především konfirmační a erekční knihy a soudní akta pražské konzistoře. Pro zařazení informací do širšího kontextu jsou rovněž připojeny části pojednávající o stavu české církevní správy v pozdním středověku a středověké dějiny regionu.

Klíčová slova: Sušice, prácheňský děkanát, 14. a 15. století, církevní správa, fary

Abstract

Jiří VLASÁK, *Church administration of the region of Sušice in the late Middle Ages*, The thesis, Charles University in Prague, The Faculty of Arts, 2012,

The thesis is about the church administration in the region of Sušice as part of Prácheň deanery, primarily in the late Middle Ages. The thesis is focused especially on parishes in terms of sponsorial laws, financial circumstances of churches and renting of presbyteries. The text also includes another kinds of benefices in region. The attention is also devoted to local clergy. As main source of information were used administrative sources of Czech archbishopric, primarily confirm and erection books and judicial documents from Prague consistory. For inclusion of the information into the context are also added the parts about Czech church administration in the late Middle Ages and mediaeval history of the Sušice region.

Key words: Sušice, Prácheň deanery, 14th and 15th centuries, church administration, presbyteries

Obsah

1. ÚVOD	7
2. PRAMENY A LITERATURA	8
3. CÍRKEVNÍ ZŘÍZENÍ V ČECHÁCH V 2. POL. 14. A NA POČÁTKU 15. STOLETÍ.....	11
4. SUŠICKO VE STŘEDOVĚKU	20
5. SUŠICKO V RÁMCI PRÁCHEŇSKÉHO DĚKANÁTU	28
6. CÍRKEVNÍ SPRÁVA NA SUŠICKU VE STŘEDOVĚKU.....	32
6.1. Albrechtice	32
6.2. Budětice	35
6.3. Bukovník.....	37
6.4. Dlouhá Ves	40
6.5. Kašperské Hory.....	43
6.6. Kolinec	47
6.7. Mlázovy	50
6.8. Mouřenec	51
6.9. Nezamyslice.....	53
6.10. Petrovice	59
6.11. Strašín	61
6.12. Sušice	63
6.13. Svojšice.....	73
6.14. Velhartice.....	74
6.15. Zbynice	80
6.16. Zdouň	81
6.17. Žihobce	83
7. ZÁVĚR	85
8. SEZNAM PRAMENŮ A POUŽITÉ LITERATURY	95
9. OBRAZOVÁ DOKUMENTACE	99

1. ÚVOD

Tématem práce je církevní správa na Sušicku v pozdním středověku. Časový rámec je vymezen především dobou zachycenou v úředních písemnostech pražského arcibiskupství, které zároveň slouží jako hlavní zdroj informací k danému tématu. Sledované období by se tak zjednodušeně dalo vymezit lety 1350 a 1420, ale kvůli vysvětlení různých aspektů bádání, a to zejména při zjišťování patronátů k farám, byla podle potřeby hranice tohoto časového rámce posunuta na obou stranách.

Text práce je rozdělen do několika částí, které se postupně zaměřují na jednotlivé aspekty spojené s hlavním tématem. První dvě části jsou především obecnějšího charakteru. První část zabývající se církevním zřízením v Čechách na přelomu 14. a 15. století má především postihnout základní církevně-politické, správní i právní faktory, které ovlivňovaly život tehdejšího duchovenstva. Poté následuje druhá část věnovaná středověkým dějinám Sušicka. Ta byla zařazena, aby pro změnu nastínila nejvýznamnější činitele a procesy, které měly vliv na dění v regionu.

Následující části práce se již přímo zabývají církevním zřízením na Sušicku. Třetí představuje Sušicko hlavně jako součást prácheňského děkanátu, zatímco čtvrtá část je hlavním pilířem celé práce, protože postupně představuje jednotlivé farnosti. Jednak z hlediska držby míst, kde se fary nacházely, což je nezbytné kvůli vysvětlení patronátních vztahů k farám. A jednak z hlediska samotných far a dalších typů beneficií. Kromě patronátů je pozornost věnována také majetkovým poměrům far a kostelů, pronájmů beneficií a v neposlední řadě také místnímu duchovenstvu a jeho morálce.

Závěr je pak věnován pokusu o stručné shrnutí získaných informací. Text je tradičně doplněn seznamem použité literatury a pramenů. Pro ilustraci je připojeno také několik map, tabulek a obrazová příloha zaměřená na současný stav příslušných kostelů.

2. PRAMENY A LITERATURA

Prameny

Základním materiálem pro jakékoliv zkoumání daného tématu tvoří dobové úřední prameny církevní správy vydané v příslušných edicích. Především se jedná o knihy konfirmační,¹ knihy erekční,² soudní akta pražské konzistoře³ a rejstřík papežských desátků.⁴ V úvahu by přicházely ještě akta korektorů kléru⁵ a vizitační protokol pražského arcijáhna Pavla z Janovic,⁶ ale oba prameny, až na jednu výjimku ve vizitačním protokolu, neobsahují pro daný region žádné informace.

Druhou skupinu pramenů pak tvoří listiny, z nichž lze čerpat informace pro dějiny míst, v nichž se nacházely farnosti a ve kterých jsou ilustrovány majetkové poměry důležité zejména pro osvětlení držby patronátních práv. Tyto listiny jsou zpřístupněny zejména díky jejich edicím, ze kterých je nutno zmínit hlavně Regesta Bohemiae et Moraviae⁷ a Codex diplomaticus Bohemiae.⁸ Pro záležitosti spojené s papežskou kurií jsou to pak Monumenta Vaticana.⁹ Významné rozšíření listinných pramenů nabízí také internetový projekt Monasterium,¹⁰ v jehož rámci jsou publikovány písemnosti církevních institucí. Kromě písemností příslušných českých institucí je nutno také zmínit hlavně fond věnovaný bavorskému klášteru ve Windbergu.¹¹

Poslední skupina pramenů je hospodářské povahy a vztahuje se výhradně k břevnovskému klášteru a jeho faře v Nezamyslicích, která je zachycena v edicích klášterního inventáře a urbáře.¹²

¹ František Antonín TINGL – Josef EMLER, Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim (dále LC) I–X, Praha 1865–1889.

² Klement BOROŮVÝ – Antonín PODLAHA – Josef PELIKÁN, Libri erectionum archidioecesis Pragensis saeculo XIV. et XV. (dále LE) I–VII, Praha 1875–2002.

³ Ferdinand TADRA, Soudní akta konsistoře pražské (dále AIu) I–VII, Praha 1893–1901.

⁴ Václav Vladivoj Tomek, Registra decimarum papalium čili registra desátků papežských z dieceze pražské (dále RDP), Praha 1873.

⁵ Antonín PODLAHA, Akta korektorů duchovenstva dieceze pražské z let 1407–1410, Praha 1921.

⁶ Ivan HLAVÁČEK – Zdeňka HLEDÍKOVÁ, Protocollum visitationis archidiaconatus Pragensis annis 1379–1382 per Paulum de Janowicz archidiaconum Pragensem factae, Praha 1973.

⁷ Karel Jaromír ERBEN – Josef EMLER – Jiří SPĚVÁČEK – Jana ZACHOVÁ, Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae (dále RBM) I–V, Praha 1855–2005.

⁸ Gustav FRIEDRICH, Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae (dále CDB) I–III, Praha 1904–1942.

⁹ Ladislav KLICMAN – Kamil KROFTA, Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia (dále MV) I–V, Praha 1903–1954.

¹⁰ www.monasterium.net (stav ke dni 31. 1. 2011).

¹¹ <http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/fond> (stav ke dni 31. 1. 2011).

¹² Josef EMLER, Zlomek inventáře kláštera Břevnovského z let 1390–1394. In: Věstník Královské české společnosti nauk. Třída filosoficko-historicko-jazykozpytná, ročník 1888, č. 9, Praha 1889; Josef EMLER, Decem registra censuum Bohemica compilata aetate bellum husiticum praecedente, Praha 1881.

Literatura

Literaturu k tématu lze prakticky rozčlenit do tří celků. V první řadě se jedná o práce, které lze využít pro začlenění do kontextu českých církevních dějin středověku i obecné práce o církevní správě. V prvním případě je to stále především první část Přehledu českých církevních dějin od Jaroslava Kadlece.¹³ Široké aspekty středověké církevní správy v Čechách jsou pak zahrnuty do studií Zdeňky Hledíkové, které v nedávné době vyšly v souborném vydání.¹⁴ Studiu farní správy je věnován sborník Církevní topografie a farní síť pražské církevní provincie v pozdním středověku.¹⁵ Pro inspiraci a porovnání pak uvádím také práci Jany Kindlové, která se zabývala stejným tématem v rámci slánského děkanátu.¹⁶

Literatury vztahující se k regionu, tedy pokud pomineme regionálně popularizační materiály, je poměrně málo. Pokud jde o ucelený pohled na Sušicko, pak existuje pouze jediná obsáhlejší práce Královské město Sušice a jeho okolí od Josefa Ambrože Gabriela datovaná do roku 1868.¹⁷ Sušicku ve středověku pak věnoval pozornost ve své studii Jiří Martínek.¹⁸ Nástin historie jednotlivých míst podal August Sedláček v Místopisném slovníku historickém království Českého.¹⁹ Regionem se August Sedláček zabývá také v devátém a jedenáctém dílu Hradů, zámků a tvrzí království Českého, v nichž je věnována pozornost také patronátům.²⁰ Pro část zaměřenou na středověké dějiny regionu byly využity také jednotlivé tematické práce Františka Kubů a Petra Zavřela týkající se Zlaté stezky,²¹ Jiřího Jánského ohledně kontaktů s Bavorskem,²² Jiřího Frölichova o těžbě zlata v regionu²³ či Miroslava Svobody ohledně vlivu pánů ze Strakonice.²⁴

Vůbec nejméně literatury se vztahuje přímo k vybraným kostelům a farnostem. V rovině jednotlivých míst je v literatuře věnováno trochu pozornosti především Nezamyslicím a jejich poměru k benediktinskému klášteru v Břevnově, a to v pracích zaměřených na zmíněný klášter a řád.²⁵ Kostely na Sušicku, i když především jako architektonickými památkami, se

---

¹³ Jaroslav KADLEC, Přehled českých církevních dějin 1, Praha 1991.

¹⁴ Zdeňka HLEDÍKOVÁ, Svět české středověké církve, Praha 2010.

¹⁵ Jan HRDINA – Blanka ZILYNSKÁ (edd.), Colloquia mediaevalia Pragensia 8, Praha 2007.

¹⁶ Jana KINDLOVÁ, Církevní správa v předhusitských Čechách ve slánském děkanátu. In: Středočeský sborník historický 35, Praha 2009.

¹⁷ Josef Ambrož GABRIEL, Královské město Sušice a jeho okolí, Praha 1868.

¹⁸ Historická geografie 30, Praha 1999.

¹⁹ August SEDLÁČEK, Místopisný slovník historický Království českého, Praha 1998.

²⁰ August SEDLÁČEK, Hrady, zámky a tvrze Království českého IX. a XI., Praha 1893 a 1897.

²¹ František KUBŮ – Petr ZAVŘEL, Zlatá Stezka 3. Úsek Kašperské Hory – Státní hranice, České Budějovice 2009.

²² Jiří JÁNSKÝ, Kronika Česko-Bavorské hranice I, Domažlice 2001.

²³ Jiří FRÖHLICH, Zlato na Prácheňsku. Kapitoly z historie těžby a zpracování zlata, Písek 2006.

²⁴ Miroslav SVOBODA, Páni ze Strakonice. Vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů, Praha 2010.

²⁵ Marie BLÁHOVÁ – Ivan HLAVÁČEK (edd.), Břevnov v českých dějinách, Praha 1997; Johannes ZESCHNICK, Benediktini a benediktinky v Čechách a na Moravě, Praha 2007.

zabývají také příslušné díly Soupisu památek historických a uměleckých od Ferdinanda Vaňka a Karla Hostaše.²⁶

---

²⁶ Ferdinand VANĚK, Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Klatovském, Praha 1899; Karel HOSTAŠ, Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Sušickém, Praha 1900.

3. CÍRKEVNÍ ZŘÍZENÍ V ČECHÁCH V 2. POL. 14. A NA POČÁTKU 15. STOLETÍ

Vynětí pražské diecéze z mohučské církevní provincie připravilo roku 1341 potřebné zázemí pro povýšení pražského biskupství na arcibiskupství. To se stalo o tři roky později v rámci úmluv o kandidatuře Karla IV. na římského krále a 30. dubna 1344 byla Praha povýšena na metropoli.²⁷ Ve stejném roce bylo zřízeno i litomyšlské biskupství, které mělo být rovněž začleněno do nové arcidiecéze.²⁸

Církevní organizace v českých zemích druhé polovině 14. století již nekorespondovala se zemskými hranicemi, čímž se odklonila od modelu zažitého v počátcích státu. Čechy a Morava byly spojeny v pražskou církevní provincii, která zahrnovala tři diecéze. Slezská knížectví zůstávala nadále pod správou vratislavského biskupství a tím pádem i pod arcibiskupstvím v Hnězdně. Lužice zase spadala do území podřízeného míšeňskému biskupství, zatímco ostatní zahraniční léna zasahovala do teritoria bamberského a řezenského biskupství. Všechny tyto diecéze byly, s výjimkou vratislavské, spojeny v jeden legátský obvod, kam od roku 1365 zasahoval pražský arcibiskup z titulu stálého papežského legáta (v německých diecézích jen do roku 1400).²⁹

Od prosazení církevních reforem z let 1221-1222, které započaly rozsáhlý emancipační proces, urazila česká církevní správa dlouhou cestu. Přesto se i nadále formovala a vyvíjela. Situace v době, kdy se Arnošt z Pardubic stal prvním pražským arcibiskupem byla následující: základem církevní správy byla hustá farní síť čítající kolem 2100 farností. Farnosti byly dále organizovány do 57 územně ohraničených děkanátů, z nichž 4 byly vyčleněny pro novou litomyšlskou diecézi.³⁰ Jednotlivé děkanáty zahrnovaly 11-79 farností, v jejichž čele stál děkan. Venkovské děkanáty byly dále podřízeny 10 arcijáhenstvím: kouřimskému, bechyňskému, žateckému, litoměřickému, bílinskému, boleslavskému, plzeňskému, horšovotýnskému, hradeckému a pražskému.³¹ V čele každého stál jeden arcijáhen, jehož funkce byla spojena se samostatným beneficiem. Původně byl arcijáhenský úřad založen z rozhodnutí pražského biskupa, který také arcijáhny jmenoval. Výjimku tvořil pouze pražský arcijáhen, jehož jmenování bylo vyhrazeno kapitule. V době Arnošta z Pardubic byla ale arcijáhenství, jako arcibiskupská beneficia, již silně pod vlivem papežských provizí a ztrácela původní dozírací účel.

²⁷ Z. HLEDÍKOVÁ, Svět české středověké církve, s. 381.

²⁸ J. KADLEC, Přehled českých církevních dějin 1, s. 187.

²⁹ Z. HLEDÍKOVÁ, Svět české středověké církve, s. 205.

³⁰ Tamtéž, s. 330.

³¹ J. KADLEC, Přehled českých církevních dějin 1, s. 200-203.

Specifikem české církevní správy této doby je rozvětvený a vcelku dobře fungující systém centrálních institucí, které byly vystavěny na principu úřadů a nikoliv beneficí. Prvním z nich byl oficialát, jehož původ sahá do konce 13. století. V podstatě se jednalo o biskupský soud s jasně definovanou pravomocí nad duchovními. Na laiky se vztahoval pouze v případech, ve kterých byli podřízeni kanonickému právu. Oficialát se skládal z odborně vzdělaného soudce a jemu podléhajících advokátů, prokurátorů a přísazných notářů. V Arnoštově době, i když krátce existoval již na počátku století, má svůj počátek také úřad generálních vikářů jako nejvýznamnější centrální orgán diecézní správy. Z původní funkce vikářů, coby zástupců nepřítomného arcibiskupa, se postupem času stali jeho stálí pomocníci s velmi širokou pravomocí ve spirituálních záležitostech (kromě svěcení). Přestože vikářská pravomoc se neustále měnila, pořád byla zaměřena čistě na kleriky. K oficialátu a úřadu generálních vikářů přidal Arnošt ještě třetí a zcela nový úřad, která neměl dosud jinde obdoby. Jednalo se o úřad korektora kléru, jehož náplní byl dohled na mravy duchovních a jejich případná oprava. Tento úřad, který byl vyňat z původní arcijáhenské pravomoci, byl rovněž zaměřen čistě na duchovenstvo. Tyto tři instituce zůstaly s jistými úpravami základem pravidelné správy i v době Arnoštova nástupce Jana Očka z Vlašimi.³²

V závislosti na arcibiskupskou kancelář lze ještě zmínit funkci tzv. světícího biskupa (původně funkce pro pohanské kraje bez církevní správy), který mohl světit nové kleriky v době arcibiskupovi nepřítomnosti, čímž doplňoval pravomoc generálního vikáře. Mezi další úředníky náleželi také pokladní, písaři s titulem kaplanů a biskupský náměstek ve věcech zpovědních, tzv. penitenciář.³³

Vrcholu dosáhla církevní správa pražského arcibiskupství za Jana z Jenštejna. V jeho době již bylo doladěno rozdělení kompetencí jednotlivých centrálních institucí, které fungovaly již čistě jako officia, tedy plnohodnotné úřady. Princip beneficí zůstal zachován pouze v případě arcijáhnů. Delegování jednotlivých pravomocí víceméně zaniká. Generální vikáři se díky tomu stali hlavními zástupci i v moci ordinární. Pravomoc korektora se od času Jana Očka z Vlašimi přeměnila do podoby stálého arcibiskupova zástupce, který již neprováděl vizitace a na počátku 80. let prakticky fungoval jako trestní soudce. Přestože jeho činnost nebyla tolik rozšířena, tak byl postaven na rovinu vikariátu a oficialátu.³⁴

Do Jenštejnových časů sice přetrvávalo členění území na arcijáhensství, ale samotní arcijáhni měli už pouze liturgickou a reprezentativní roli při svěcení nových kleriků z jejich obvodu. O to větší význam tak získali děkani. Jde především o jejich úlohu při dozoru na klér,

---

³² Z. HLEDÍKOVÁ, Svět české středověké církve, s. 330-331.

³³ J. KADLEC, Přehled českých církevních dějin 1, s. 200-203.

³⁴ Z. HLEDÍKOVÁ, Svět české středověké církve, s. 335.

zajišťování pravidelné duchovní správy a také o udržování kontaktu mezi farním klérem a arcibiskupem. Děkané byli rovněž oprávněni řešit mimořádné situace, které by mohly narušit plynulost duchovní správu v jejich regionu.³⁵

Běžné správní záležitosti byly přenechány příslušným úřadům a arcibiskup Jan z Jenštejna si vyhradil jen řešení věroučných otázek a mimořádných záležitostí. Výrazně vzrostl také význam diecézních synod, které se staly z původních slavnostních shromáždění, na nichž byla publikována nová nařízení, skutečnými schůzkami kléru s pracovním a reformním programem. V neposlední řadě je nutno také zmínit nezbytnou úlohu vizitací i Jenštejnovy vlastní teologické a spisovatelské činnosti.³⁶

Ovšem období episkopátu Jana z Jenštejna mělo i řadu stinných stránek, z nichž je nutno zdůraznit především probíhající papežské schizma, které poznamenalo i církevní dění u nás. Jan z Jenštejna byl totiž přesvědčeným zastáncem papeže Urbana VI. a tvrdě postupoval proti veškerým zastáncům jeho rivala Klementa VII.³⁷ Rovněž nelze opomenout ani Jenštejnův vleklý konflikt se světskou mocí, který v podstatě zastavil morální rozvoj správní větve církve a nakonec jej roku 1395 donutil vzdát se úřadu.³⁸

Arcibiskupové počátku 15. století všeobecně již nedosahovali úrovně svých předchůdců a arcibiskupské úřady se staly stereotypně pracujícími institucemi.³⁹

Farní organizace

Farní síť se v pražské diecézi dotvořila zhruba na přelomu 13. a 14. století. Později zbudované nebo povýšené kostely jsou spíše jen výjimkami. Samotná farnost je jediným typem nižší pozdně-středověké správní instituce, která přetrvala ve své funkci až do konce 18. století. Do vyhraňování farností významně zasahoval vznik měst i vesnic, a to především při kolonizaci méně osídlených krajů. Současně s rostoucím významem fary vzrostl i význam faráře, který postupně přebírá odpovědnost za veřejný život i se aktivně zapojuje do právního života.

Budování jednotlivých farností se řídilo dekretálem Řehoře IX., který přesně vymezil podmínky vzniku farnosti v kanonickém smyslu. Směrodatná byla vzdálenost od již existujících farností spojená také s obtížností dopravy. A rozhodující bylo také zajištění dostatečného příjmu na výživu faráře a na udržování kostela a bohoslužeb.

---

³⁵ Z. HLEDÍKOVÁ, Svět české středověké církve, s. 210.

³⁶ Tamtéž, s. 335.

³⁷ J. KADLEC, Přehled českých církevních dějin 1, s. 223-224.

³⁸ Tamtéž, s. 227-229.

³⁹ Z. HLEDÍKOVÁ, Svět české středověké církve, s. 207.

Z hlediska kompetencí faráře se jedná zejména o právo a povinnost udělovat všechny svátosti laickým obyvatelům farnosti. Dále udělování posledního pomazání a také pohřbívání farníků při vlastním kostele. K tomu je nutno ještě přičíst „výchovu“ farníků prostřednictvím kázání, stejně jako všestrannou péči o farníky ve smyslu chudinské a špitální služby, tedy rozdělování almužen, živení či šacení. Okruh působnosti faráře byl vymezen farním přímusem, který byl ovšem od 13. století výrazně narušen privilegii mendikantských řádů, které vedly ke sporům s farním klérem. Tyto spory byly vyřešeny až právní cestou někdy před polovinou 14. století. Nutné je zmínit také farářovo právo na desátky.

Personální složení jednotlivých farních kostelů bylo následující: na prvním místě působil vždy farář. Dále to byli manuální vikáři, kteří byli faráři k ruce a ten jim určoval činnost a výživu. Střídníci působili při farách v pozici nájemců určitého farního důchodu. To se dělo v případech farářovy nepřítomnosti na základě termínované smlouvy. Oltářníci spravovali samostatné a regulérně zřízené církevní beneficium představované oltářem uvnitř farního kostela, který byl vybaven vlastním majetkem. Činnost oltářníků představovalo sloužení mší a aniversarií za zakladatele oltáře, které probíhaly vždy v čase mimo hlavní mše. Podobnou funkci zastávali také kaplani, kteří měli vlastní beneficium na úrovni kaple. Vlastní beneficium měl také vikář-zástupce, který přebíral určitou část farářovy pravomoci. Z dalšího kléru působícího při farách lze jmenovat zpovědníky, kazatele nebo další kleriky určené k zajišťování různých zbožných nadání.

Nutný minimální příjem faráře činil 12 kop grošů ročně. Majetkové zázemí jednotlivých kostelů se výrazně lišilo. Mohlo se jednat o pozemky s poplatnými lidmi nebo také o stálé platy. Nicméně majetek kostelů je ve většině případech prakticky nezjistitelný. Lze pouze předpokládat určitou závislost na majetnosti jeho patrona.

Na obsazování farností se rovněž vázalo podací právo závislé na rozložení patronátů mezi vrstvy daného regionu (šlechta, měšťané i vlastní farní obce). Svěbytné postavení měl pak patronát církevní (skutečný, ne inkorporace), obzvláště pokud se právo vztahovalo k opatovi či převorovi kláštera. Vykonavatel farní správy byl v tom případě vikářem představeného kláštera a pobíral pouze vikářské příjmy. V kolegiálních kapitulách byla funkce faráře vázána na funkci v kapitule.⁴⁰

Ve 14. století se podmínky na kněžství soustřeďovaly především na záruku správného konání příslušných obřadů, což měla zajišťovat především znalost latinského čtení, psaní a liturgického zpěvu. I z toho důvodu probíhal dozor na farní kněžstvo již od ustálení farní organizace. Předpokládá se, že ten, kdo uchazeče potvrzoval při prvním ustanovení, znal jeho

---

⁴⁰ Zdeňka HLEDÍKOVÁ, Farní síť ve středověkých Čechách a možnosti jejího studia. In: *Colloquia mediaevalia Pragensia* 8, Praha 2007, s. 23-32.

způsobilost. Při změně benefícia fungovalo jako důkaz legitimacy jeho předchozí kněžské působení. Tento systém byl ale postupně vytlačen písemným potvrzením. Důsledně bylo bráněno nelegitimní kněžské službě a probíhala také eliminace potulných kleriků ve službách při farních kostelech.

Kněží získávali vzdělání v rodném místě u tamních farářů, v lokálních (především městských) či v lepším případě v klášterních, či ojediněle v kapitulních, školách. Číst a psát se učili na Otčenáši, zpěv, ritus a základní právní normy odposlechem a žákovskou spoluúčastí. Pro vyšší vzdělání musel ovšem klerik odejít do zahraničí (až do zřízení pražského studia generale) a k tomu se vázalo povolení, aby mohl přijmout svěcení mimo vlastní diecézi. Za dostačující míru znalostí i morální způsobilost adepta pak ručil územní arcijáhen, který jej pak představoval světiteli. Určitou zodpovědnost při tomto procesu nesl i patron kostela. Arcijáhenská účast se však časem prakticky vytratila. Písemné svědectví o způsobilosti adepta pak podávali vždy dva klerici z různých míst a jejich výpověď sledovala především jeho morální profil.

To, že se klerik nějakým způsobem provinil, ještě neznamenalo jeho zatracení. Tresty byly odstupňované a převažovala mezi nimi suspence nebo privace benefícia, která však v době nadbytku kněžstva mohla znamenat také znemožnění získat další slušné místo. Přestupky i exkomunikace byly prominuty v případě, že se klerik podrobil absoluci od nejvyššího papežského penitenciáře, kterou pak biskup musel přijmout. Nejčastějšími proviněními bylo opomenutí žádosti biskupa o povolení opustit diecézi či bránění řádnému a platnému výkonu sakrální funkce.⁴¹

Písemnosti církevní správy

Důležitým rysem a zároveň dokladem vysoké úrovně církevní správy v českých zemích 14. století je zavedení písemného řízení v rozličných odvětvích této správy. Církevní prostředí bylo tradičně spojeno s písemnictvím a v této době se široce rozvinulo i psaní pro právní a správní účely. Ostatně jednou z podmínek pro vyšší stupeň svěcení byla i znalost psaní. Samotnou pohnutkou pro písemnou fixaci základních veřejnoprávních skutečností i úřední korespondence (zprávy, nařízení) se stala nutnost komunikace, resp. udržování kontaktu s farnostmi ve vzdálených lokalitách. V Čechách mělo v tomto procesu primární roli arcibiskupské centrum na Malé Straně, jehož písemnosti se vázaly na veškerou diecézní administrativu.

---

⁴¹ Z. HLEDÍKOVÁ, Svět české středověké církve, s. 194 a 197.

Základní skupinu písemností, které klerik prvořadě potřeboval, tvořila stylizovaná potvrzení o přijetí jednotlivých stupňů svěcení, tzv. formáty, které byly paralelně zanášeny do matrik svěcenců. Formáty se tak staly pro kněze životně důležitými, protože potvrzovaly platnost jeho kněžství a byly zárukou správnosti jím vykonávaných úkonů. To knězi umožňovalo nastoupení k beneficiu u oltáře či kostela. K žádostem o přijetí vyššího svěcení se pak dále vztahovala i jednotlivá potvrzení o bezúhonnosti žadatele, které musel předkládat (patrně světiteli). Jednalo se o tzv. „vysvědčení zachovalosti“, tedy dobrozdání, ve kterých žadatele posuzovali jiní dva klerici. Tato dobrozdání byla opisována do zvláštních knih. Je nutno zmínit také dimisoriální listiny, které potřebovali klerici v případech, že museli opustit své působiště a odcestovat do zahraničí. Nejčastějšími důvody takového odcestování byly studijní či diplomatické cesty. Vydání příslušné dimisoriální listiny cestu do zahraničí legalizovalo, ale jen za předpokladu, že si klerik dokázal opatřit dostatečně kvalifikovaného zástupce, kterému přenechával na výživu a za odměnu část svých kněžských příjmů.

Proces jmenování do funkce probíhal za pomoci několika písemností. Kromě již zmíněných formátů, to dále byla písemná (či výjimečně ústní) prezentace patrona kostela. Na jejich základě, pokud bylo vše v pořádku, byl kněz jmenován generálními vikáři do příslušné funkce a byla mu vydána konfirmační listina. Zároveň byl ustanoven také exekutor, který měl kněze k příslušnému beneficiu uvést. Od roku 1354 byly pro tato potvrzení zavedeny speciální konfirmační knihy (*Libri Confirmationum*) vedené při úřadě generálních vikářů.

V závislosti na množícím se počtu darů namířených na zvelebování kostelů, pozvedání bohoslužeb či na zádušní účely, byla v kanceláři pražských arcibiskupů roku 1358 zavedena další řada knih. Jednalo se o tzv. knihy erekční (*Libri Erectionum*), které na základě donačních listin evidovaly tyto dary. Často byla zapisována také zřízení zcela nových beneficí, ale rovněž byly zanášeny i starší donace.

Roku 1373 se ke konfirmačním a erekčním knihám přidávají ještě soudní akta konzistoře pražské (*Acta Iudiciaria Consistorii Pragensis*), za jejichž založením stál pozdější generální vikář Jan z Pomuku. Tato akta sloužila k evidenci nejrůznějších sporů a soudních řízení. Jednalo se především o spory majetkového rázu (neodváděné desátky, půjčky, zadržené platy, apod.). Dále se zde řešily námitky při osazování beneficí, spory mezi faráři a jejich patrony i mezi jednotlivými uchazeči o beneficum. Také zde byly evidovány dimisoriální listiny, které byly často řešeny formou nájemních smluv mezi klerikem, jenž opouštěl diecézi a jeho zástupcem. V zápisech vystupují tzv. prokurátoři, kteří na základě plné moci zastupovali některou ze zúčastněných stran a rovněž exekutoři, kteří měli prošetřovat nejasné okolnosti

sporu nebo ohledávat. Zápisy v soudních aktech jsou pouze formální, spory samotné byly vedeny zvlášť.⁴²

Konfirmační a erekční knihy společně se soudními akty tvoří nejvýznamnější prameny pro církevní správu této doby.

Synody a synodální statuta

Dalším rysem výrazně zasahujícím do fungování církevní správy v českých zemích je pravidelné konání synod, které fungovaly jako jeden z prostředků k rozkvětu duchovního života kněží. Stejně tak fungovala i kodifikační role synodálních statut, které byly produktem těchto shromáždění.⁴³

Ještě v době, kdy pražská diecéze spadala pod mohučskou metropoli, je doložena účast pražských biskupů na jednotlivých mohučských synodách i určitá platnost mohučských vizitačních statut z roku 1244, které u nás platily jako provincionální normy až do roku 1341.⁴⁴

Počátek konání synod v pražské diecézi, tedy pokud zcela pomineme starokřesťanské synody pořádané ještě v době prosazování křesťanské víry, se datuje do období po smrti Přemysla Otakara II. Tehdy se konalo shromáždění duchovenstva z vůle pražského biskupa Tobiáše z Bechyně a mělo, podobně jako zemské sněmy, přispět k obnově míru a pořádku v zemi. Další synoda je doložena k roku 1308, tedy rovněž do doby hluboké krize. Je tedy pravděpodobné, že začínající pražské diecézní synody fungovaly jako svépomocný akt v době, kdy církvi scházela záštita královské moci. Z církevně-správního hlediska lze ještě zmínit předpoklady, že počínající synody jednak navazovaly na dotvoření farní organizace a měly patrně nahradit starší arcijáhenská shromáždění. Zásadní se stala synoda z roku 1343, v jejíž statutách je uvedeno hlavních dvanáct článků postihujících disciplínu, věroučné záležitosti i působení duchovenstva ve společnosti. První provincionální synoda po povýšení pražského biskupství na metropoli se konala až roku 1349.⁴⁵

Od tohoto roku se konají pravidelné synody. Nejprve se tak dělo jednou ročně a později i dvakrát do roka.⁴⁶ Místem konání je (až na výjimky) pražská katedrála a synod se účastní katedrální kapitula, arcijáhni, venkovští děkani (možnost účasti i jednoho delegovaného faráře z každého děkanátu) a také zástupci řeholních řádů.⁴⁷

---

⁴² Z. HLEDÍKOVÁ, Svět české středověké církve, s. 340-350.

⁴³ Tamtéž, s. 370-377.

⁴⁴ Tamtéž, s. 381.

⁴⁵ Tamtéž, s. 382-385.

⁴⁶ Jaroslav V. POLC, Kapitoly z církevního života Čech podle předhusitského zákonodárství. Pražské arcibiskupství 1344-1994, Praha 1994, s. 30.

⁴⁷ Z. HLEDÍKOVÁ, Svět české středověké církve, s. 386.

Konání těchto synod bylo důležité zejména díky publikačnímu významu synodálních statut jako jednoho z prostředků, kterým diecézní biskup a později arcibiskup vykonával svou jurisdikci i legislativní pravomoc. Základ všeobecného kanonického práva té doby sice tvořil *Corpus iuris canonici*,⁴⁸ ale bylo nutno také kodifikačně postihnout předpisy, které vznikly čistě z místních podmínek nebo upravovaly lokální záležitosti. Proto se stala statuta také nejlepším prostředkem k publikování (arci)biskupových normativních rozhodnutí obecnějšího charakteru.⁴⁹ Základ pro domácí církevní zákonodárství, tak položil Arnošt z Pardubic, když roku 1349 vydal *Provinciální statuta* pro pražskou arcidiecézi, v nichž jsou vybrány a zdůrazněny problémy, se kterými se mohli církevní hodnostáři setkat v běžném životě. Kromě pravidelných statut lze ještě do skupiny zásadních publikací místního kanonického charakteru zahrnout zlomky starších statut Jana IV. z Dražic, na které však byl stále brán ohled a pastorální příručku pro kněze sestavenou Arnoštovým generálním vikářem Štěpánem z Uherčic.⁵⁰

Každá statuta začínala systematickým shrnutím platných právních forem a zdůrazněním aktualit.⁵¹ Tématicky lze rozdělit synodální nařízení do několika skupin. Z nich je nejpočetnější skupina nařízení týkajících se liturgického charakteru (asi 90), dále nařízení disciplinárního charakteru vůči farnímu kléru (asi 65) a další zabývající se například organizačními opatřeními (cca 30) nebo osobním životem a chováním kleriků bez vztahu k duchovní správě (cca 25). Nacházejí se zde ovšem i nařízení související s tvorbou širšího zemského práva. Ty však v pozdější době, v důsledku konfliktu světské a církevní moci, mizí.⁵²

Ve vztahu k farnímu kléru lze konkrétněji z vytčených skupin jmenovat následující nařízení upravující hladký chod duchovní správy. Ze skupiny upravující liturgii to bylo především zavádění nových svátků (zejména mariánský kult v době Jana z Jenštejna) a upravování zásad pro slavení stávajících. V provinciálních statutách Arnošta z Pardubic se nařizuje slavení svátku hlavního patrona každého farního kostela a výroční den jeho posvěcení. Druhým význačným tématem liturgického rázu byly pak nařízení kolem eucharistie. A to především pro zachování regulérního průběhu obřadů a zamezení zavádění nepovolených prvků. Významným tématem Jenštejnovy doby bylo rovněž svaté přijímání.

Nařízením upravujícím život kleriků a kněží byla věnována přednostní pozornost. Ať již upravovala chod farních škol, řešila nepřítomnost farářů u svých far nebo se snažila zamezit

---

⁴⁸ J. V. POLC, Kapitoly z církevního života Čech podle předhusitského zákonodárství, s. 30.

⁴⁹ Z. HLEDÍKOVÁ, Svět české středověké církve, s. 371.

⁵⁰ J. V. POLC, Kapitoly z církevního života Čech podle předhusitského zákonodárství, s. 31.

⁵¹ Z. HLEDÍKOVÁ, Svět české středověké církve, s. 387.

⁵² Tamtéž, s. 382-383.

činnosti potulným klerikům. Velký význam byl v nařízení věnován kandidátům na svěcení a také na obročích v nutnosti, aby prokázali řádný původ, příslušné vzdělání, řádný život nebo vlastní majetek či aby si včas vyzvedli doklad o svěcení nebo vyžádali povolení pro odchod z diecéze. Samostatnou podskupinu tvoří nařízení postihující řádný život kleriků ať se již týkají řádného odívání, trávení času v hospodách, zákazu hazardních her, tance, divadla, lovu, turnaje, nošení zbraní či provozování světské živnosti a v neposlední řadě také důrazného potírání styku kněží se ženami. Nechybí ani opatření proti klerikům zločincům (padělatelé, paliči, přechovávači), ve kterých je hlavně kladen důraz na zamezení možného konfliktu se světským soudnictvím.

Ve zbývajících skupinách bývají dotčeny záležitosti jako právo azylu v kostelech ve vztahu k ukrytí zločinců, opatření proti pověrám, zejména božím soudům, zákazy věšteb a zaříkávání a na počátku 15. století také zákazy rozmáhajících se poutí k místům údajných zázraků. K nařízením odrážejícím aktuální situaci lze uvést jako případ zákaz Jana z Jenštejna konat bohoslužby v případě zajetí arcibiskupa, které bylo později rozšířeno i na další klérus. V závislosti na zemské právo se jednalo např. o nařízení ohledně lichvy či hereze a v případě nařízení z let 1366-68 také ohledně židovského obyvatelstva.⁵³

V synodálních ustanoveních je pravidelně zdůrazňována povinnost venkovských děkanů vyzvednout si v arcibiskupské kanceláři ověřený opis statut a s jeho obsahem seznámit na konvokacích faráře svého obvodu a povinnost, aby si každý farář opatřil vlastní opis, což bylo vyžadováno a kontrolováno.⁵⁴ Proto právě v návaznosti na diecézní synody se konaly také děkanské konvokace. To byla shromáždění duchovních z jednotlivých děkanátů, jejichž hlavním účelem bylo právě publikování a přiblížení nových synodálních statut farářům.⁵⁵

---

⁵³ J. V. POLC, Kapitoly z církevního života Čech podle předhusitského zákonodárství, s. 31-50.

⁵⁴ Z. HLEDÍKOVÁ, Svět české středověké církve, s. 372.

⁵⁵ Tamtéž, s.384.

4. SUŠICKO VE STŘEDOVĚKU

Dějiny regionu do 2. poloviny 13. století

Sušicko se rozkládá od podhůří Šumavy až k hranici s Bavorskem. Na jeho pravěké osídlení poukazují zřejmé pozůstatky hradišť na Sedle a Obřím hradě. Osídlení kraje Slovy probíhalo při vodních tocích, především v údolí zlatonosné Otavy. Vznik samotné Sušice, která se na Otavě rovněž nachází, byl kronikáři pokládán do osmého století. Pro tuto dataci ale neexistuje žádný reálný podklad, který by ji potvrzoval. Území, na kterém je dnes Sušice situována v této době již osídleno bylo, jak dokládají pozůstatky rýžovnických sejpů, ale důkaz hustějšího zalidnění schází. Nápadnější sídelní pohyb do vyšších míst začal až v 11. století a vrchol této vnitřní kolonizace nastal zřejmě v období od nástupu Vladislava II. do konce 12. století.⁵⁶ Významný podíl na kolonizaci měly zejména řeholní řády.

V době hradské správy spadalo Sušicko správně pod prácheňský hrad. Část jeho území se ale nacházela i v tzv. Královském hvozdu. Z jihu k němu pak doléhalo jednak území pasovského biskupství a jednak také tzv. Severní marka.

Pokud chceme mluvit o dějinách Sušicka ve dvanáctém a třináctém století, nutně musíme narazit na problematiku spojenou s působením rodu Bogenů. Bogenové byl bavorský hraběcí rod spřízněný s Přemyslovci. Jejich prvním vzájemným poutem byl patrně sňatek Břetislava II. s Lukardou, která byla s největší pravděpodobností sestrou Albrechta I. z Bogenu. Provázání rodů bylo znovu utvrzeno roku 1124, když Vladislav I. provdal svou dceru Svatavu za Friedricha z Bogenu. Třetím případem dynastického svazku mezi oběma rody je pak sňatek dcery knížete Bedřicha Ludmily s Albrechtem III. z Bogenu.⁵⁷ Nepřesné datum tohoto sňatku je kladeno do let 1184-1192. V souvislosti se sňatkem Svatavy i Ludmily se objevuje hypotéza, že Sušicko získali právě Bogenové jako věno. Tato myšlenka se objevuje v celé řadě starších historických prací, a to od tvrzení, že není známo v jaké míře se Sušicko ocitlo v Bogenských rukou, až k přímému odtržení celého regionu. Problematikou se podrobněji zabýval Jiří Martínek, který však došel k závěru, že neexistují pádné důkazy potvrzující variace této hypotézy a jako vysvětlení podal držbu pouze Sušice, a to dvora se vsí a kostelem a několika okolními osadami, nikoliv však celého okolního území.⁵⁸

Ve třináctém století se situace změnila. Albrecht III. z Bogenu zemřel již roku 1198 a Ludmila se znovu provdala roku 1204 za Ludvíka z rodu Wittelsbachů. Bogenský majetek dále držel až do své smrti syn Ludmily a Albrechta III. Albrecht IV. Ten však zemřel

⁵⁶ Josef ŽEMLIČKA, *Čechy v době knížecí*, Praha 1997, s. 273.

⁵⁷ J. A. GABRIEL, *Královské město Sušice a jeho okolí*, s. 46.

⁵⁸ Jiří MARTÍNEK, *Sušicko – bylo či nebylo?* In: *Historická geografie 30 (dále HG 30)*, Praha 1999, s. 85-97.

bezdětný a jeho majetek přešel roku 1242 na Ludmilina syna z druhého manželství Otu II. Dolnobavorského a ten se svými statky na českém území volně nakládal. Když pak roku 1247 vymřeli Babenberkové a Přemyslovci se dostali s Wittelsbachy do konfliktu o jejich dědictví, problém Ottova majetku v Čechách se vyostřil. Opanování Sušicka bylo patrně cílem vpádů Václava I. a Přemysla Otakara II. do Bavorska v roce 1251. Sušice se tehdy asi v českých rukou ocitla, ale pouze do roku 1257, kdy ji po bitvě u Mühldorfu musel Přemysl Otakar II. v rámci smíru s Wittelsbachy vrátit. Definitivní navrácení Sušice do českých rukou tak přišlo až v roce 1273, a to na základě mírové smlouvy s Jindřichem Bavorským, která někdejší bogenské dědictví rozdělila.⁵⁹

Působení řeholních řádů

Jak bylo již zmíněno výše, významná úloha v osídlování Sušicka náležela církevním řádům. V první řadě to byli benediktini. Ve spojení s nimi je nutno uvést na prvním místě sv. Vintíře, který sice vstoupil do řádu až ve zralém věku, ale do dějin kolonizace se výrazně zapsal na obou stranách hranice. Jeho domovským klášterem byl bavorský Niederaltaich a samotný Vintíř rozšířil jeho působnost vybudováním proboštví Rinchnach, z něhož se později stal samostatný klášter. Rinchnach se stal základnou pro kolonizaci, jejíž prostor vymezil v darovací listině císař Konrád II. Tento kolonizační prostor pak zasahoval i na české území. Vintíř zde vybudoval (je možné, že i na starších základech) stezku na ose mezi bavorským Deggendorfem a českými Hartmanicemi, která se později stala významnou obchodní spojnici nesoucí jeho jméno.⁶⁰ Vintíř se nakonec na sklonku života uchýlil do poustevny na Březníku poblíž zmíněných Hartmanic na české straně hranice, kde také roku 1045 zemřel. Jeho tělo bylo pochováno v břevnovském klášteře.

Byla to právě Vintířova smrt, která na scénu plně uvádí břevnovské benediktiny. Ještě k roku Vintířovi smrti je datován rozsáhlý dar Břetislava I. Břevnovu. Břevnovští benediktini se díky němu stali vlastníky nezamyslického újezdu situovaného mezi Horažďovicemi a Sušicí. Kromě Nezamyslic, které se staly centrem tohoto újezdu, se jednalo o vesnice Velké a Malé Hydčice, Žichovice, Hejná, Domoraz a Žihobce. Dále, jako příslušenství, zahrnoval cestářské osady Podmokly, Volšovy a Staňkovy při Vintířově stezce, jejichž povinností bylo stezku udržovat. Společně s vesnicemi připadlo břevnovským mnichům také právo vybírat clo na Březníku a na hartmanické celnici. Přestože jim toto právo bylo potvrzeno Janem Lucemburským ještě roku 1331, postupem času se jejich podíl ze cla snižoval (roku 1406

---

⁵⁹ J. MARTÍNEK, Sušicko – bylo či nebylo?, HG 30, s. 87-90.

⁶⁰ J. JÁNSKÝ, Kronika Česko-Bavorské hranice I, s. 32.

tvořil benediktinský výnos již jen třetinu).⁶¹ Břevnov nebyl ale jediný benediktinský klášter zastoupený v kraji. Ostrovský klášter měl již před rokem 1310 své proboštství v Nicově.⁶²

Dalším význačným řádem, který zasáhl do dějin Sušicka byli premonstráti. Jejich přítomnost v regionu souvisí s působením Bogenů. Z premonstrátských klášterů do kolonizace totiž významně zasáhl zejména bavorský klášter ve Windbergu, který založil jako rodový klášter Albrecht I. z Bogenu. Windberští premonstráti vlastnili na Sušicku vsi Albrechtice, Janovice, Milčice a Vojetice. Spojení těchto fakt bylo často uváděno jako argument podporující teorii o bogenském držení Sušicka.⁶³ Windberské mnichy však do regionu neuvedli Bogenové, ale český král Vladislav II., který jim dotčené vesnice ve druhé polovině 12. století daroval. Často je mylně uváděno, že windberské državy na Sušicku byly znovu rozšířeny ještě roku 1290 odkazem místního vladyky Blažislava z Dlouhé Vsi, což však pravdou není. Albrechtice zůstaly v majetku Windbergu až do počátku 19. století.⁶⁴

Přestože v kraji působily i další řády i samostatné kláštery, tak žádný z nich již nedosáhl významu ani rozsahu dvou prvně jmenovaných. Přesto kvůli celistvosti dobového obrazu je nutno uvést několik dalších příkladů bezprostředně souvisejících s držbou statků v regionu. Ve dvanáctém století se tak zde objevují i cisterciáci, jejichž klášteru v Doksanech daroval Jindřich, bratr Vladislava II., vesnici Zbynice.⁶⁵ Cisterciáci však do kolonizace regionu výrazněji nezasáhli. Územní država jejich nejbližšího kláštera v Nepomuku totiž končila na pokraji Sušicka, ve vsi Mlázovy.⁶⁶

Nutné je nakonec zmínit i přítomnost rytířského řádu johanitů, které na prácheňsko uvedl rod pánů ze Strakonic, když jim poskytl část svého strakonického hradu jako sídlo místní komendy. V souvislosti se Sušickem jsou johanité uváděni především jako držitelé vsi Strašín, kterou zakoupil převor řádu Walter roku 1279. Společně se vsí vlastnili johanité v blízkosti Strašína ještě dva mlýny, kus půdy při potoku a kus lesa.⁶⁷ Johanité vlastnili také pozemky na Kvildě, o čemž svědčí spor s kašperskohorskými, kteří na nich těžili zlato.⁶⁸

Šlechtické rody

Pokud bychom se měli zaměřit na zastoupení šlechtických rodů v kraji, pak ještě ve třináctém století převládají převážně lokální rytířské a vladycké rody sídlící na tvrzích situovaných v jednotlivých vesnicích rozestých po celém regionu. Pozůstatky takovýchto

⁶¹ J. JÁNSKÝ, Kronika Česko-Bavorské hranice I, s. 26.

⁶² J. ZESCHICK, Benediktini a benediktinky v Čechách a na Moravě, s. 139.

⁶³ J. JÁNSKÝ, Kronika Česko-Bavorské hranice I, s. 34.

⁶⁴ J. MARTÍNEK, Sušicko – bylo či nebylo?, HG 30, s. 90-91.

⁶⁵ Tamtéž, s. 89.

⁶⁶ J. JÁNSKÝ, Kronika Česko-Bavorské hranice I, s. 26.

⁶⁷ M. SVOBODA, Páni ze Strakonic, s. 79.

⁶⁸ J. JÁNSKÝ, Kronika Česko-Bavorské hranice I, s. 24.

tvrzí jsou dodnes k nalezení ve Svojsčicích, v Buděticích nebo v Petrovicích. Mezi významnější lokální rody pak náležel také již zmiňovaný rod vladyků z Dlouhé Vsi.

Byly to právě lokální rody, z nichž někdy během 13. století povstal rod pánů z Velhartic, který se pojmenoval podle nově dokončeného hradu. Prestiž rodu pak výrazně vzrostla v éře slavného Buška z Velhartic, jenž byl komorníkem Karla IV. a jeho stejnojmenného syna, který během svého života zastával řadu významných úřadů. Velhartické panství se tak během 14. století stalo jedním z nejvýznamnějších v kraji a z větší části pohltilo i někdejší statky nižší šlechty. Hlavní linie rodu však již koncem 14. století vymírá a skrze příbuzenství a sňatky ženských potomků se velhartické panství dostává do rukou Rožmberků, pánů z Hradce a dalších.⁶⁹

Ještě před pány z Velhartic se osudů Sušicka, byť jen částečně, dotknul jiný významný rod. Jednalo se o pány ze Strakonic, kteří měli zásadní vliv na celý prácheňský kraj. Tento fakt byl potvrzen roku 1315, když Bavor III. ze Strakonic získal od krále Jana pusté hradiště na Práchni, několik vsí sousedících s benediktinským újezdem v Nezamyslicích, řeku Otavu, potoky a lesy doléhající až k Hartmanicím.⁷⁰ U Viléma ze Strakonic je zase připomínáno jeho tažení z roku 1319 zakončené dobytím hrádku v Petrovicích, jehož tehdejšího držitele Alberta ze Schönsteinu si zavázal k vojenské službě.⁷¹ Dalším příkladem jejich vlivu v kraji je již zmíněné uvedení řádu johanitů. Jako klienty pánů ze Strakonic je z místních rodů nutno uvést opět rod Dlouhoveských.⁷²

Posledním významným rodem působícím v kraji byla větev Rýzmbereků prvně reprezentovaná bratry Břeňkem a Půtou, kteří začali budovat rozsáhlé panství se sídlem na hradě Rabí. Základem tohoto panství byly zřejmě budětické statky odkoupené od pánů z Velhartic.⁷³ S postupem času význam i prestiž rodu narůstala, stejně jako rozsah jejich držav v kraji zahrnující dokonce i část velhartického panství.

Obchodní stezky

Důležitý faktor ovlivňující život v kraji tvořily obchodní stezky. Kromě výše zmíněné Vintřovi stezky (*Günthersteig*) to byl především systém známý jako Zlatá stezka (*Goldener Steig*). Pro region Sušicka byla významná hlavně její kašperskohorská větev. Ta vznikla jako poslední součást této obchodní komunikace až v polovině 14. století. Její trasa vedla z Pasova do Kašperských Hor přes Salzgattern u Vendelsbergeru, Röhrnbach, Harsdorf, Freyung,

---

⁶⁹ A. SEDLÁČEK, Hrad, zámky a tvrze království Českého XI., s. 110-113.

⁷⁰ M. SVOBODA, Páni ze Strakonic, s. 229.

⁷¹ Tamtéž, s. 150.

⁷² Tamtéž, s. 245.

⁷³ A. SEDLÁČEK, Hrad, zámky a tvrze království Českého XI., s. 88.

Kreuzberg, Mauth, Finsterau, Bučinu, Kvildu, Horskou Kvildu, Zhůří (kde pravděpodobně stála strážní věž) a Červenou nebo Kozí Hřbety (kde se nacházela celnice). Z Pasova po stezce do Čech neproudilo pouze zboží, ale i kolonisté osídlující Šumavu a Pošumaví a v neposlední řadě se také stala prostředkem pro komunikaci a výměnu zpráv a novinek.⁷⁴ Zajištění bezpečného spojení s vnějším světem, zejména s Podunajím a jižní Evropou, bylo ostatně hlavním cílem, který na projekt vybudování této větve Zlaté stezky kladl jeho iniciátor Karel IV.⁷⁵

V šedesátých letech 14. století byla vytčena ještě třetí větev Zlaté stezky, která vycházela z bavorského území a vedla skrze hvozdy šumavského vrcholu Luzný. Obě nové větve byly dokončeny pod přímým dohledem císaře kolem roku 1366. Nejčastějším zbožím pohybujícím se po stezkách byla pasovská sůl, dále pak luxusní zboží ze Středomoří a Podunají. Ve vývozu převládalo obilí a jiné potravinářské produkty z české kotliny.⁷⁶ O údržbu stezky se na bavorské straně starali úředníci pasovského biskupa, na straně české tato úloha spadala do povinností zástavních držitelů hradu Kašperk.⁷⁷

Do budování obchodních tras zasáhl v regionu také Jan z Leuchtenberka, když se roku 1376, coby místodržící dolnobavorských vévodů, pokusil přenést obchod ze Zlaté stezky na vlastní trasu. Pro rozlišení je tato stezka označována jako Zlatá cesta (*Goldene Strasse*) a její trasa vedla sice také z Pasova, ale přes Hals a Grafenau, kterým Jan z Leuchtenberka za tímto účelem získal u Karla IV. povýšení na město, dále přes Sankt Oswald, klášter založený 1396 rovněž Janem z Leuchtenberka jako útočiště pro poutníky, soumary a poutníky, a Waldhäuser k Filipově Huti a Horské Kvildě, kde se napojovala na kašperskohorskou větev Zlaté stezky. Tento plán sice ztroskotal smrtí Karla IV. roku 1378, ale Jan z Leuchtenberka získal kontrolu nad stezkami z pozice držitele Kašperku, který mu zastavil Václav IV. následujícího roku.⁷⁸

Obchodní ruch na stezkách byl narušen až v důsledku husitských válek a stezky byly nadále využívány hlavně vojensky.⁷⁹

Města

Od sedmdesátých let 13. století roste význam Sušice. To se dělo zejména na základě dvou skutečností. První z nich byl již vylíčený spor s Wittelsbачy o bogenské dědictví, ve kterém právě Sušice hrála významnou strategickou roli. Tou druhou pak byla politika Přemysla Otakara II., který se snažil posílit postavení měst, která mu měla pomoci vytvořit potřebnou

⁷⁴ F. KUBŮ – P. ZAVŘEL, Zlatá Stezka 3. Úsek Kašperské Hory – Státní hranice, s. 9.

⁷⁵ Tamtéž, s. 25.

⁷⁶ Tamtéž, s. 28-29.

⁷⁷ Tamtéž, s. 35.

⁷⁸ Tamtéž, s. 31, 37 a 38.

⁷⁹ F. KUBŮ – P. ZAVŘEL, Zlatá Stezka 3. Úsek Kašperské Hory – Státní hranice, s. 32.

oporu proti narůstajícímu vlivu šlechty. Sušice se tak ocitla mezi královskými městy a v regionu se stala centrem královské moci namísto pustnociho správního hradu na Práchni. Ve znamení sílícího významu se Sušice dále vyvíjela i za Přemyslových nástupců. Roku 1322 bylo město na příkaz Jana Lucemburského obeháno a opevněno hradbami. Byl to rovněž Jan, který o tři roky později potvrdil Sušici všechna její dosavadní práva a privilegia.⁸⁰

Karel IV. rovněž rozšířil sušická privilegia. V první řadě ji zahrnul mezi města, která nesmějí být zastavena nebo zcizena. Roku 1356 od něj město získalo mílové právo, které zakazovalo existenci krčem a provozování řemesel ve vzdálenosti do jedné míle od města. V roce 1372 k tomu ještě bylo přidáno právo vybírat mýtné. Ze stejného roku pochází také právo měšťanů odkazovat svůj majetek dle vlastního uvážení a bez existence kšaftu dědit jen na základě posloupnosti.⁸¹ Obchodní i řemeslnou prosperitu města zaručila Zlatá stezka, která tudy pokračovala na Klatovy a dále do vnitrozemí.

V éře konfliktu Václava IV. s českou šlechtou stála Sušice pevně na královské straně. Díky tomu byla roku 1395 obléhána vojskem Jindřicha z Rožmberku. Svou loajalitu vůči králi ale zachovala. To znovu dokázala i roku 1405 ve zvláštním listu králi, v němž mu přísahá věrnost a slibuje pomoc. Václav IV. tuto oddanost odměnil dalším privilegiem, když Sušici udělil právo na jeden výroční trh.⁸²

V době vypuknutí náboženských nepokojů a smrti Václava IV. se Sušice otevřeně přidala ke straně podobojí a v následujícím období se aktivně zapojila do bojů jako člen kališnického svazu.

Druhým nejvýznamnějším sídlem v regionu se staly Kašperské Hory. Stalo se to díky Kašperskohorskému rudnému revíru, který byl jednou z nejvýznamnějších českých zlatonosných lokalit ve středověku. Rychlý rozvoj někdejší hornické osady, která původně vznikla někdy ve 13. století, zajistila vydatná ložiska zlata situovaná přímo v prostoru vznikajícího městečka a jeho okolí.⁸³

První písemné zprávy o Kašperských Horách pocházejí až z období vlády Jana Lucemburského. Jan roku 1338 zastavil výtěžek z místních dolů Petrovi z Rožmberka. Roku 1345 je pak doložena účast 600 místních horníků, kteří se jako ženijní oddíl zúčastnili obléhání slezského Landshutu, za což Jan zbavil městečko povinnosti platit ungelt.⁸⁴ Obě tyto zprávy svědčí o skutečně masivní těžbě i rostoucím bohatství Kašperských Hor. V době

---

⁸⁰ J. A. GABRIEL, *Královské město Sušice a jeho okolí*, s. 49; J. EMLER, *RBM III*, s. 412-413.

⁸¹ *Tamtéž*, s. 50.

⁸² *Tamtéž*, s. 51; J. JÁNSKÝ, *Kronika Česko-Bavorské hranice I*, s. 26.

⁸³ J. FRÖHLICH, *Zlato na Prácheňsku. Kapitoly z historie těžby a zpracování zlata*, s. 9 a 27.

⁸⁴ F. KUBŮ – P. ZAVŘEL, *Zlatá Stezka 3*, s. 31; J. EMLER, *RBM IV*, s. 641.

největšího rozmachu těžby bylo v provozu v Kašperských Horách a okolí kolem 40 čtyřiceti dolů a řada štol. Zlato se těžilo převážně v podobě křemenných žil obsahujících zlato ve formě jemného prášku a zrněk. Vytěžená ruda byla dále zpracovávána zlatorudnými mlýny, jejichž existence je v kraji doložena od roku 1325.⁸⁵ Z roku 1345 je dochována nejstarší městská pečeť obsahující hornické symboly.⁸⁶

O další rozvoj města se postaral Karel IV., když tudy nechal vytýčit jednu z větví Zlaté stezky. K tomu získalo městečko roku 1366 ještě právo nuceného skladu obchodního zboží, takže všichni cestující po stezce se zde museli zastavit.⁸⁷

Počátek husitských válek negativně ovlivnil i kašperskohorskou těžbu. Řada dolů byla patrně znehodnocena a i v dalším období objem těžby klesl.⁸⁸ To vedlo společně s úpadkem obchodního ruchu na Zlaté stezce i k poklesu významu Kašperských Hor.

Hrad Kašperk

Roku 1356 pověřil Karel IV. Víta Hedvábného, aby vybudoval strážní hrad poblíž horního městečka Kašperské Hory. Důvodů ke vzniku tohoto hradu bylo hned několik. Jednak měl střežit zemskou hranici, obchodní stezky i blízké kašperskohorské zlatorudné doly. A jednak také upevnit královskou moc v kraji. Stavební potřeby pro hrad měly zajistit především kláštery a zároveň bylo nakázáno významným sousedům, aby stavbě hradu nepřekáželi. Samotná stavba byla realizována v letech 1356-1361.

Karel IV. patrně již od počátku počítal s Kašperkem jako hradem zástavním. Po jeho dokončení roku 1361 jeho držitelům udělil popravní právo. K hradu se rovněž vázalo právo vybírat clo v celnicích na Zlaté stezce (Kozí Hřbety). Mezi jejich povinnosti naopak, kromě zmíněné obrany, náleželo udržování stezky.

Prvním doloženým zástavním držitelem se stal pražský arcibiskup Jan Očko z Vlašimi, který hrad držel až do Karlovi smrti. Po něm jej již Václav IV. zastavil lantkraběti Janu z Leuchtenberka, který tak získal kontrolu na obou stranách hranice. V té době se ke Kašperku vázaly kromě příslušného platu, pravidelné sušické berně, i důchody z rychty Milenovské. Správu pak vykonával držitelem dosazený purkrabí.

Jan z Leuchtenberka roku 1402 hrad dál zastavil Habartovi z Hertemberka, a to se všemi dosavadními výhodami, ke kterým ještě roku 1405 přibyl roční plat odváděný z Kašperských Hor. Od Habarta hrad vykoupil až roku 1411 Petr Zmrzlík ze Svojšína, a to se souhlasem Václava IV., který mu jej i následně nechal zapsat. Po vypuknutí husitských nepokojů se

---

⁸⁵ J. FRÖHLICH, Zlato na Prácheňsku, s. 34 a 41.

⁸⁶ Tamtéž, s. 28.

⁸⁷ KUBŮ – ZAVŘEL, Zlatá Stezka 3, s. 28.

⁸⁸ J. FRÖHLICH, Zlato na Prácheňsku, s. 28.

právě díky držbě Petra Zmrzlíka, který se hlásil ke kališnické straně, ocitl Kašperk zcela mimo válečné dění.⁸⁹

---

⁸⁹ A. SEDLÁČEK, Hrad, zámky a tvrze Království českého XI., s. 166-167.

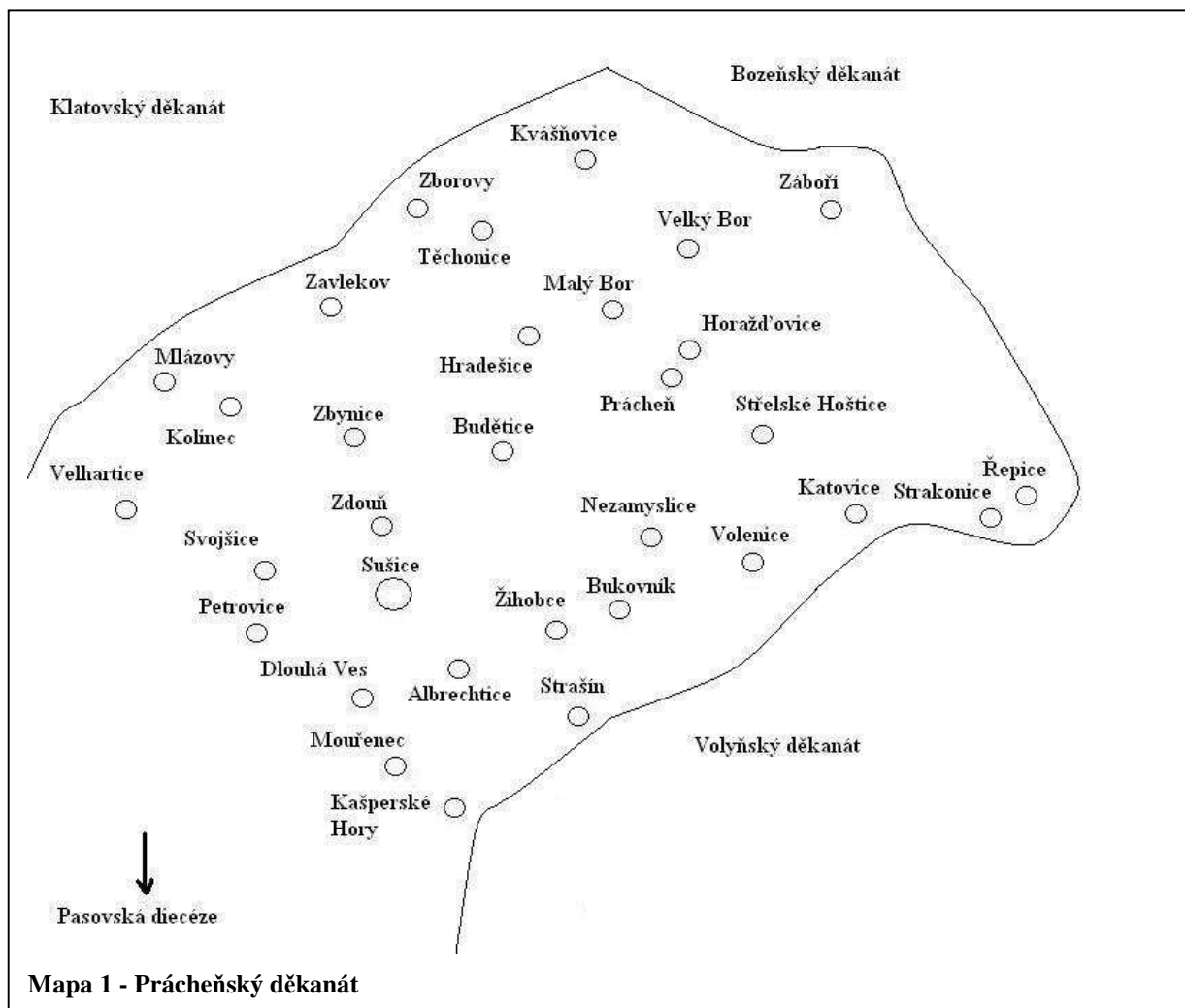
5. SUŠICKO V RÁMCI PRÁCHEŇSKÉHO DĚKANÁTU

Prácheňský děkanát

Děkanáty vznikly v poslední třetině 13. století a jejich vznik přímo navazuje na dotvoření farní sítě. Vznikl tak mezičlánek církevní správy důležitý pro spojení kléru jednotlivých správních obvodů a biskupství, resp. arcibiskupství.⁹⁰

Prácheňský děkanát územně spadal pod bechyňské arcijáhenství. V jeho přímém sousedství se nacházely následující děkanáty: na severu bozeňský, na východě volyňský a na západě klatovský, ale ten už náležel k arcijáhenství plzeňskému. Za jižní hranici prácheňského děkanátu již byla pasovská diecéze.⁹¹

Do prácheňského děkanátu spadaly ve 14. a 15. století tyto farnosti: Albrechtice, Budětice, Bukovník, Dlouhá Ves, Horažďovice, Hradešice, Kašperské Hory, Katovice,

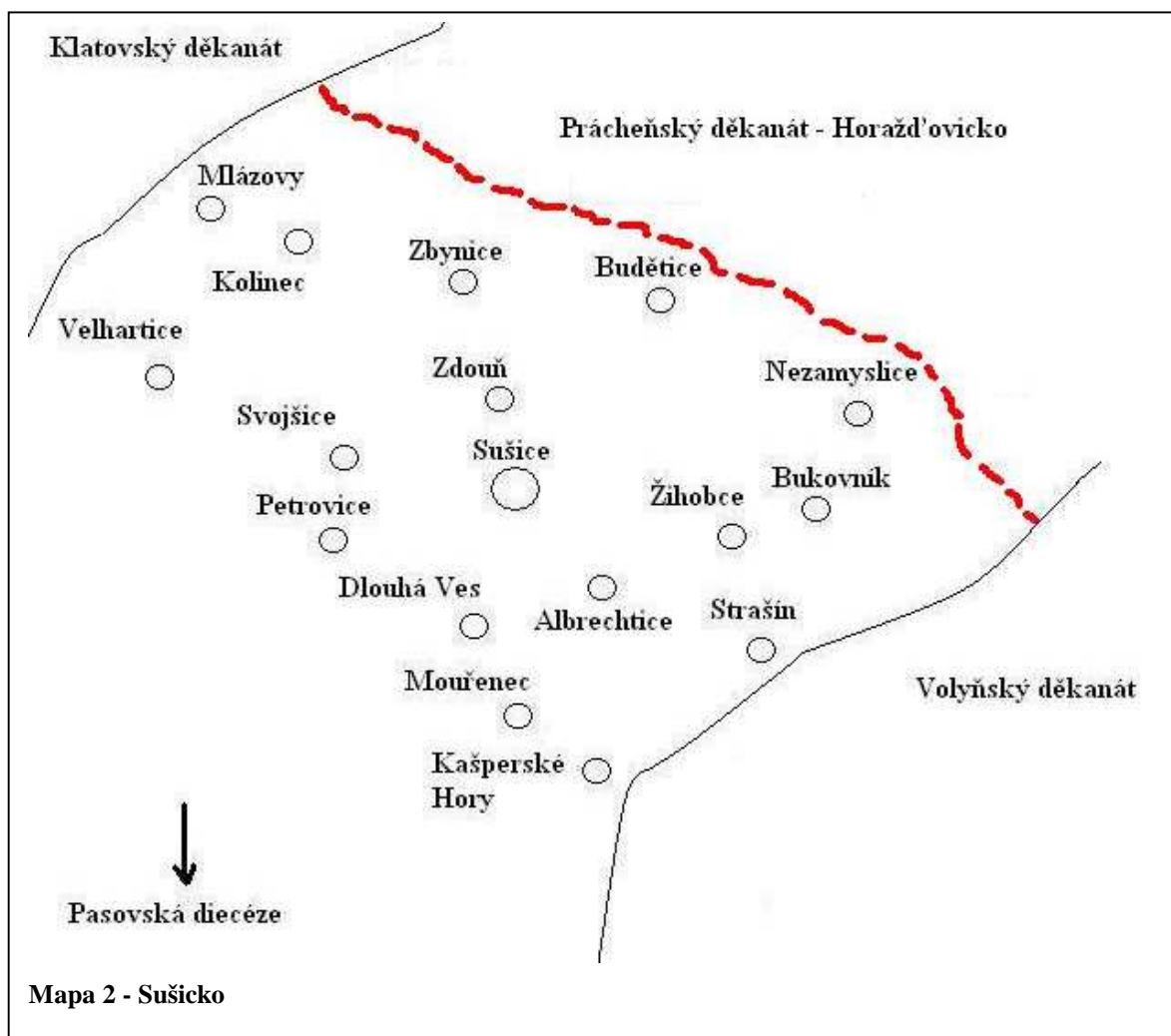
⁹⁰ Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost, Praha 2007, s. 177-178.

⁹¹ Tamtéž, s. 503.

Kolinec, Kvášňovice, Malý Bor, Mlázovy, Mouřenec, Nezamyslice, Petrovice, Prácheň, Řepice, Strakonice, Strašín, Střelské Hoštice, Sušice, Svojšice, Těchonice, Velhartice, Velký Bor, Volenice, Záboří, Zavlekov, Zborovy, Zbynice, Zdouň a Žihobce.⁹²

Územní vymezení Sušicka

Zásadním krokem pro další výzkum je především vymezení území Sušicka. Hlavním požadavkem na toto vymezení je pak především zachování územní integrity vůči prácheňskému děkanátu. Díky tomu nelze použít hraniční vymezení pozdějšího sušického politického okresu. Jako bližší se tak zdá spíše vymezení pozdějšího sušického vikariátu. Ani to však zcela nevyhovuje, protože při pozdějších správních reorganizacích, a to právě zejména při zřizování vikariátů, byly hranice jednotlivých farních obvodů měněny. Jediným přijatelným řešením je tak vyčlenění geografické, při kterém je děkanát rozdělen na dvě přibližně stejné části. Pomyslná hranice mezi těmito celky vede od severozápadu k jihovýchodu.

⁹² A. SEDLÁČEK, Místopisný slovník historický Království českého, Praha 1998, s. 724.

Takto vymezené Sušicko zahrnuje celkem 17 farností: Albrechtice, Budějice, Bukovník, Dlouhou Ves, Kašperské Hory, Kolinec, Mlázovy, Mouřenec, Nezamyslice, Petrovice, Strašín, Sušici, Svojšice, Velhartice, Zbynice, Zdouň a Žihobce. Důvodem pro začlenění Nezamyslic, které bývají tradičně řazeny spíše do horažďovické části, je fakt, že velká část nezamyslického újezdu byla tvořena vesnicemi při tzv. Vintřřově stezce, která prochází celým Sušickem až k zemské hranici.

Farnosti na Sušicku v rejstříku papežských desátků

Roku 1352 udělil papež Kliment VI. králi Karlovi IV. výsadu pro vybírání desátků od duchovenstva v zemích mu poddaných a získat tak prostředky na zaplacení dluhů z válek. Výběřčimi pro tyto desátky byli ustanoveni pražský arcibiskup a biskupové olomoucký a litomyšlský. Výnos z nich pak ze dvou třetin připadl králi a zbývající třetina kurii.⁹³ Písemný rejstřík těchto desátků (*Registra Decimarum Papalium*) pak jako první podchytil většinu tehdejší farní organizace v Čechách a pro mnohé farní kostely je právě uvedení v tomto soupisu vůbec první pramennou zmínkou.

Rejstřík papežských desátků pro prácheňský děkanát je prvně datován do roku 1369.⁹⁴ Z farností na Sušicku odváděla nejvyšší sumu fara v Kašperských Horách, která platila pravidelně 102 grošů. Oproti tomu nejnižší desátky byl odváděny z far v Mlázovech, Strašíně, Svojšicích a Kolinci, které shodně platily 6 grošů.

Fara	1369	1384	1385	1399	1405
Albrechtice	30 gr.	30 gr.	30. gr.	60 gr.	30 gr.
Budějice	9 gr.	9 gr.	9 gr.	18 gr.	9 gr.
Bukovník	18 gr.	18 gr.	18 gr.	36 gr.	18 gr.
Dlouhá Ves	12 gr.	12 gr.	12 gr.	24 gr.	12 gr.
Kašperské Hory	102 gr.	102 gr.	102 gr.	? gr.	102 gr.
Kolinec	6 gr.	6 gr.	6 gr.	12 gr.	6 gr.
Mlázovy	6 gr.	6 gr.	6 gr.	12 gr.	6 gr.
Mouřenec	18 gr.	18 gr.	18 gr.	36 gr.	18 gr.
Nezamyslice	30 gr.	30 gr.	30 gr.	60 gr.	18 gr.
Petrovice	15 gr.	15 gr.	15 gr.	30 gr.	15 gr.
Strašín	6 gr.	6 gr.	6 gr.	? gr.	6 gr.

⁹³ L. KLICMAN, MV I., 747-749.

⁹⁴ RDP, s. 67-68.

Sušice	15 gr.	15 gr.	15 gr.	30 gr.	15 gr.
Svojsice	6 gr.	6 gr.	6 gr.	12 gr.	15 gr.
Velhartice	16 gr.	16 gr.	16 gr.	32 gr.	16 gr.
Zbynice	15 gr.	15 gr.	15 gr.	30 gr.	15 gr.
Zdouň	18 gr.	18 gr.	18 gr.	36 gr.	18 gr.
Žihobce	8 gr.	8 gr.	8 gr.	16 gr.	8 gr.

Tabulka 1 - Desátky odváděné na Sušicku

Faráři ze Sušicka ve funkci prácheňského děkana

Úřad děkana nebyl vázán na žádné zvláštní beneficium. Děkany si tak v každé farním obvodu volili ze svých řad samotní faráři. Úkolem zvolených pak bylo zastupovat zájmy svého obvodu ve styku s nadřízenými úřady a naopak dohlížet na morálku a kázeň duchovních v obvodu či dodržování předpisů. Mezi povinnosti děkana rovněž náleželo vybírání desátků.⁹⁵

Z farářů působících na Sušicku jsou pro dobu zachycenou v písemnostech církevní správy doloženi dva, jenž vykonávali současně i úřad děkana. V prvním případě se jedná o Jana z Kašperských Hor, který je uveden jako prácheňský děkan v rejstříku papežských desátků.⁹⁶ U jeho jména je však uveden letopočet 1399, který v rámci posloupnosti kašperskohorských farářů vůbec neseďí, protože v této době příslušnou faru spravoval farář jménem Václav. Bude se tak nejspíš jednat o mylně napsaný rok a namísto 1399 má být 1369, tedy rok, pro který je v prácheňském děkanátu prvně doloženo vybírání desátků. V tom případě by sedělo i jméno faráře, protože Jan působil při místní faře již od roku 1364.⁹⁷ Druhým farářem ze Sušicka, který je doložen jako prácheňský děkan, je pak sušický farář Petr v roce 1401.⁹⁸

Při rozšíření časového výseku by se funkce prácheňského děkana dala vztáhnout také na Oldřicha ze Zdouně, který je uváděn jako děkan roku 1314,⁹⁹ stejně jako bukovnický farář Petr, který je s tímto titulem doložen roku 1438.¹⁰⁰

⁹⁵ Z. HLEDÍKOVÁ – J. JANÁK – J. DOBEŠ, Dějiny správy v českých zemích, s. 178.

⁹⁶ RDP, s. 67.

⁹⁷ LC I/2, s. 35

⁹⁸ Alu IV, s. 70.

⁹⁹ J. EMLER, RBM IV, s. 779.

¹⁰⁰ <http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0455/charter>.

6. CÍRKEVNÍ SPRÁVA NA SUŠICKU VE STŘEDOVĚKU

6.1. Albrechtice

Vesnice Albrechtice byla již od vrcholného středověku majetkem premonstrátského kláštera ve Windbergu. Společně s vesnicemi Milčice, Janovice a Vojetice ji klášteru věnoval český král Vladislav II. někdy mezi lety 1158 a 1173.¹⁰¹ Klášter ve Windbergu založil jako rodový klášter Albrecht I. z Bogenů a zmíněný dar Vladislava II. odkazuje na tehdejší politickou i rodinnou spřízněnost právě mezi Bogeny a Přemyslovci.

Windberští premonstráti a jejich české statky se těšili z ochrany českých panovníků i po vymření Bogenů. Jejich držba Albrechtic nebyla narušena ani během sporů o Sušici v době bojů mezi Přemyslem Otakarem II. a Wittelsbachi.

K roku 1290 se často uvádí, že v tomto roce byly windberské statky na Sušicku rozšířeny odkazem místního vladyky Blažislava z Dlouhé Vsi. Jedná se však o důsledek špatně interpretované listiny. Dotčená listina se totiž zabývá vsí Vojetice, kterou získal Windberg již s Albrechticemi, takže o jejím „opětovném“ darování řečeným Blažislavem nemůže být ani řeč. Ve skutečnosti se jedná o nájemní smlouvu, v níž tehdejší windberský opat Konrád pronajímá doživotně Vojetice děkanovi Jindřichu ze Zdouně, který bude na oplátku odvádět desátek albrechtickému kostelu. Blažislav z Dlouhé Vsi figuruje v písemnosti pouze jako svědek.¹⁰² Vojetice byly dle smlouvy po smrti Jindřicha, roku 1312, znovu vráceny Windbergu.¹⁰³

Majetková práva na české statky byla ostatně Windbergu opakovaně potvrzována. Takové potvrzení je doloženo v listině z roku 1346, v níž Karel IV. potvrzuje všechny majetky windberského kláštera ležící mezi Sušicí a Kašperskými Horami, včetně kostela v Albrechticích. O dva roky později vzal Karel dokonce windberské statky v Čechách pod svou výslovnou ochranu a roku 1349 pověřil touto ochranou Protivu z Frymburka, šlechtice z blízké tvrze.¹⁰⁴

K narušení windberské držby došlo až za husitských válek, kdy premonstráti Sušicko, klonící se z větší části spíše ke kališnické straně, opouštějí. Opětovné potvrzení držení jejich

---

¹⁰¹ J. EMLER, RBM IV., Praha 1892, s. 809.

¹⁰² J. EMLER, RBM II., Praha 1892, s. 647-648.

¹⁰³ www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0044/charter.

¹⁰⁴ www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0106/charter;

www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0108/charter;

www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0108a/charter;

www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0108b/charter;

www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0109/charter.

statků i královské ochrany nad nimi sice vydal již roku 1424 Zikmund Lucemburský, ale vzhledem k situaci v zemi se jednalo pouze o formální akt.¹⁰⁵

Po skončení husitských válek se Albrechtice i ostatní premonstrátské vesnice plně vrací do rukou Windbergu. Roku 1438 jim Albrecht II. Habsburský potvrzuje výsady dané Karlem IV. a znovu deklaruje jejich královskou ochranu. Po vzoru Karla IV. také za ochránce windberských statků stanovil Jana z Rýzemberka, pána na Rabí.¹⁰⁶ O tom, zda se windberští mniši znovu ujali svých českých statků, by se snad dalo, vzhledem k přetrvávajícím politickým, náboženským i vojenským konfliktům v zemi, pochybovat. K roku 1439 je však doloženo rozšíření windberských statků odkazem jistého Jošta ze Strádal, což byla usedlost ležící v blízkosti Albrechtic.¹⁰⁷ Skutečnému obnovení windberské správy nad Albrechticemi nasvědčuje i obnovení farní správy při albrechtickém kostele, kterému bude věnována pozornost následně.

Kostel Panny Marie a sv. Petra a Pavla v Albrechticích

Farní kostel v Albrechticích je tradičně řazen mezi nejstarší dochované stavby v sušickém kraji. Původ současného kostela je kladen až do první poloviny 13. století, ale je pravděpodobné, že byl vybudován na starších základech. Podle rukopisu ze 13. století je za zakladatele kostela označen přímo Vladislav II. Jako datum vysvěcení kostela je uveden 5. leden 1179. Kostel vysvětil syn Vladislava II. Albrecht, který začínal svoji duchovní dráhu rovněž jako premonstrátský mnich, a to ve strahovském klášteře. V době svěcení Albrechtického kostela zastával již úřad salcburského arcibiskupa. Tuto informaci podporuje i nápis z barokního obrazu v albrechtickém kostele, který byl patrně opsán podle dobového originálu.¹⁰⁸

Vzhledem k době založení a vysvěcení albrechtického kostela a přibližného data darování vsi Windbergu je pravděpodobné, že jeho duchovní správu již od počátku obstarávali mniši. Patronátní právo náleželo klášteři a bývalo aplikováno jeho opatem.

Nejstarší zprávy o albrechtické faře pocházejí z listin windberského klášteře. Roku 1290 získal albrechtický kostel pravidelný desátek od faráře Jindřicha ze Zdouně, výměnou za doživotní pronájem vsi Vojetice.¹⁰⁹

Pro rok 1316 je dokonce doložen spor o albrechtickou faru mezi knězem Konrádem a řeholním bratrem Wernerem, prezentovaným windberským opatem Theoderikem. Pražský

¹⁰⁵ www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0386/charter.

¹⁰⁶ www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0454/charter;

www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0457a/charter.

¹⁰⁷ www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0461/charter.

¹⁰⁸ J. MARTÍNEK, Sušicko – bylo či nebylo?, HG 30, s. 90-91.

¹⁰⁹ J. EMLER, RBM II., s. 647-648.

biskup Jan IV. z Dražic prohlásil Konrádovo právo na faru za neplatné a do úřadu potvrdil mnicha Wenera. Tento výrok byl ještě později téhož roku potvrzen mohučským arcibiskupem Petrem, který za legitimního správce albrechtické fary určil rovněž Wenera.¹¹⁰

V úředních knihách pražského arcibiskupství, které mapují období druhé poloviny 14. a začátek 15. století, se vyskytují zprávy o albrechtické faře bohužel jen v knihách konfirmačních. Absence jakýchkoliv zmínek v soudních aktech by snad mohla být vysvětlena tím, že Windberg, majitel i patron albrechtického kostela, byl klášter bavorský a tím správně spadal pod pasovské biskupství. Případné spory pak mohly být vedeny přímo v Pasově. Je to však pouhý dohad.

Jednotlivé údaje obsažené v konfirmačních knihách nám dávají vcelku přesný výčet posloupnosti windberských mnichů, kteří se vystřídali ve funkci albrechtického faráře. Do roku 1360 zde sloužil bratr Rudolf, který toho roku rezignoval a byl ve funkci nahrazen bratrem Petrem.¹¹¹ Petr setrval v úřadě až do roku 1366, kdy rovněž rezignoval.¹¹² Na jeho místo byl poté dosazen bratr Jan, který však roku 1370 zemřel a na jeho místo přišel bratr Markvart.¹¹³ Markvartovo působení ve funkci trvalo pouhé dva měsíce a po jeho náhlé smrti byl k faře potvrzen bratr Petr.¹¹⁴ Ten však roku 1372 rezignoval a pro příštích 18 let se stal albrechtickým farářem bratr Kristián.¹¹⁵ Kristián setrval při faře až do léta 1390, kdy rezignoval.¹¹⁶ V letech 1390–1394 vykonával správu fary bratr Petr.

Po smrti bratra Petra roku 1394 byl k faře ustaven bratr Kristián.¹¹⁷ U něj však konfirmační knihy nezachycují, kdy ani jak z Albrechtic odešel, protože další údaj pochází až z roku 1403 a o bratru Kristiánovi zde není ani zmínka. Na vině by snad mohla být situace kolem rezignace Jana z Jenštejna na úřad arcibiskupa v roce 1396. Mezi windberskými listinami se však nachází prohlášení bratra Petra z 15. února 1397, v němž uvádí, že na žádost Hanse ze Sattelbogenu a Hanse z Degenbergeru přijal úřad albrechtického faráře a zavazuje se plnit všechny povinnosti a úkoly spojené s funkcí faráře, včetně slibu kdykoliv se navrátit do kláštera.¹¹⁸ Nutno dodat, že rytířské rody Sattelbogenů a Degenbergerů patřily k někdejšími bogenským ministeriálům a odtud pramení jejich vliv na Windberg. Opat vůči osazení úřadu Petrem patrně námitky neměl, protože ten zde zůstal až do své smrti v roce 1403. Po něm byl

---

¹¹⁰ [www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0048a/charter](http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0048a/charter;);
www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0048b/charter.

¹¹¹ LC I/1, s. 122-123.

¹¹² LC I/2, s. 72-73.

¹¹³ LC II, s. 33.

¹¹⁴ LC II, s. 35.

¹¹⁵ LC II, s. 80.

¹¹⁶ LC V, s. 17.

¹¹⁷ LC V, s. 187.

¹¹⁸ www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0247/charter.

k faře prezentován opatem Mikulášem bratr Rutland (Roland).¹¹⁹ Rutland je posledním doloženým farářem a pravděpodobně i zcela posledním správcem albrechtické fary do vypuknutí náboženského konfliktu v zemi.

Albrechtická fara byla obnovena až roku 1438, kdy biskup Filibert z Kostnice potvrdil z pozice nuncia za albrechtického faráře windberského mnicha Řehoře. Jako poslední správce fary v Albrechticích je v této listině jmenován, v té době již zesnulý, Rutland.¹²⁰ K uvedení bratra Řehoře do funkce byl pověřen děkan Petr, bukovnický farář, což kromě listu biskupa Filiberta dokládá i jeho vlastní prohlášení. Posledně jmenovaná písemnost je významná i v tom, že jako svědky uvádí katolické duchovní z okolí a tím částečně ilustruje situaci v rozdělení far bezprostředně po skončení husitských válek.¹²¹

K roku 1439 je pak doloženo ještě výše zmíněné obdarování albrechtického faráře Řehoře Joštem ze Strádal, který mu věnoval mlýn v Rozsedlech, dvůr v Ostružnu a les situovaný při hvozdech pod hradem Kašperk. Vykonavatelem tohoto odkazu byl Joštův zeť Vitmar.¹²²

Windberští premonstráti dosazovali k albrechtické faře své správce až do roku 1803, kdy byl jejich klášter zrušen.

6.2. Budětice

Ves Budětice náležela původně ke královskému majetku. To změnil až Václav I., který ji daroval Držislavovi. Držislav prodal Budětice Dluhomilovi a Přemysl Otakar II. tento prodej roku 1254 potvrdil. Kromě Budětic patřila Dluhomilovi i blízká Zdouň. Po Dluhomilově smrti si jeho majetek rozdělili patrně jeho synové Svojshe a Bohuslav. Svojshe získal Zdouň a Bohuslav Budětice. Někdy během tohoto období vznikla u Budětic tvrz situovaná na blízký vrch Džbán.¹²³

Bohuslav z Budětic roku 1290 směnil s doksanským klášterem svou ves Dolany za vsi Radotice, Přestanice, Horní Staňkov, Drouhavec a Konín v povodí říčky Ostružná a tím položil základ pozdějšímu velhartickému panství.¹²⁴ Později zřejmě Bohuslav či některý jiný příslušník rodu přesunul rodové centrum na nově budovaný hrad ve Velharticích. Jeho potomci později sídlili jak ve Velharticích, tak i v Buděticích a na dalších místech. Rod se však nadále rozrůstal a sezením v Buděticích zůstala později jedna samostatná větev.

---

¹¹⁹ LC VI, s. 106-107.

¹²⁰ www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0453a/charter.

¹²¹ www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0455/charter.

¹²² www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0461/charter.

¹²³ A. SEDLÁČEK, Hrad, zámky a tvrze Království Českého XI., s. 97.

¹²⁴ J. EMLER, RBM II., s. 644.

Na sklonku 14. století byly Budětice prodány Švihovským z Rýzemberka, jenž měli sídlo na nedalekém hradu Rabí.¹²⁵ Tvrz na Džbánu pozbyla významu a byla ponechána svému osudu. Význam samotných Budětic se tak omezil pouze na centrum farní správy při místním kostele sv. Petra a Pavla.

Kostel sv. Petra a Pavla v Buděticích

Stavba farního kostela sv. Petra a Pavla je datována do období let 1240-1250, tedy do doby, kdy se Budětice staly šlechtickým sídlem. Patronátní právo ke kostelu tak vždy náleželo majitelům vsi. Vzhledem k rozvětvenosti rodu se však patronátní právo časem rozdělilo na dva díly. Jeden díl tradičně podržela budětická větev rodu a druhý náležel příbuzným pánům z Velhartic.¹²⁶ V době, kdy se dělilo velhartické panství v rámci sňatků i po vymření hlavní větve pánů z Velhartic, se velhartický podíl na budětických podacích právech přenesl na vlastníka hradu či majitele příslušného dílu.¹²⁷ Roku 1362 pak vznikl ještě díl třetí, který obdrželi Švihovští z Rýzemberka.¹²⁸ Odůvodněním tohoto kroku by mohla být koupě části Budětic. Poté, co Švihovští převzali celé Budětice, jsou doloženy znovu jen dva díly.¹²⁹

Prvním doloženým správcem budětické fary je farář Ctibor. Ten zemřel roku 1355 a byl v úřadě nahrazen knězem Jakubem, kterého společně prezentovali Bušek (mladší) z Velhartic a bratři Bohuslav a Svojše z Budětic.¹³⁰ Stejně složení patronů uvádělo ke kostelu i příštího faráře, kterým se v roce 1358 stal Kocman z Berouna. Jako důvod Jakubova odchodu z Budětic je v zápisu uvedeno získání jiného benefícia.¹³¹

Roku 1362 se Kocman rozhodl směnit své benefícium s Mikulášem, doposud farářem ve Strýčicích v bechyňském děkanátu. Tato směna byla ze strany Kocmana provedena se souhlasem opata a celého konventu kláštera ve Vyšším Brodě, který Strýčice vlastnil. Naproti tomu Mikuláš přešel k budětické faře s potřebným souhlasem Jana a Buška z Velhartic, Bohuslava a Svojšeho z Budětic a nově také Břeňka a Půty Švihovských z Rýzemberka.¹³²

Farář Mikuláš setrval v úřadu plných 28 let až do své smrti v roce 1390. Novým správcem byl ustanoven kněz Ondřej (rozený Jan) z Klatov a patroni kostela jej prezentovali tentokrát ve složení – Jindřich z Rožmberka za velhartický díl, Břeněk ze Skály za rýzberský díl a za díl budětický společně Bohuslav, Svojše a Hynek z Budětic.¹³³ Ondřej však vydržel

¹²⁵ A. SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého XI.*, s. 97.

¹²⁶ LC I/1, s. 32 a 77.

¹²⁷ LC V, s. 35.

¹²⁸ LC I/1, s. 183.

¹²⁹ LC VII, s. 91.

¹³⁰ LC I/1, s. 32.

¹³¹ LC I/1, s. 77.

¹³² LC I/1, s. 183.

¹³³ LC V, s. 35.

v Buděticích jen dva roky a v roce 1392 se rozhodl faru směnit s Janem, farářem v Dlouhé Vsi. Jako své prokurátory u konzistoře si při jednáních kvůli rezignacím na beneficium a převedení k novým farám zvolili Ondřej advokáta konzistoře Ondřeje Zabitce a Jan písaře Tomáše. Jan byl následně převeden k budětické faře, avšak bez souhlasu patronů, mezi kterými zrovna probíhal spor.¹³⁴ Jako její správce zde setrval dalších 21 let. Po jeho smrti v roce 1413 byl k faře prezentován a potvrzen kněz Václav ze Švihova. V této době již byly podíly na patronaci kostela znovu jen dva. Za velhartický díl je uveden jako patron pan Čeněk z Vartemberka a z Veselé, a to z pozice poručníka potomků pana Jindřicha z Rožmberka a za rýzmberský díl pan Jan z Rýzemberka a ze Skály.¹³⁵ Farář Václav je posledním katolickým farářem doloženým pro budětický kostel před vypuknutím husitských válek.

Po skončení období náboženských nepokojů a válek byla katolická správa v Buděticích obnovena a v administrátorských aktech jsou doloženi dokonce dva místní faráři (Jan 1466 a Tobiáš 1473).¹³⁶

6.3. Bukovník

První známá zpráva o Bukovníku se vztahuje k místnímu vladykovi jménem Dobeš, který je uveden jako svědek v listině Přemysla Otakara II. z roku 1251.¹³⁷ Díky tomu lze předpokládat, že tu snad stávala tvrz, ze které se do dnešních časů nedochovaly žádné pozůstatky. Rod nižší šlechty, jehož předkem snad mohl být i zmíněný Dobeš, je v Bukovníku doložen až do sedmdesátých let 14. století. V pozdějších letech jsou ve vztahu k Bukovníku uváděni také příslušníci rytířského rodu z blízké Žihobce, kteří byli s místními majiteli nejspíš v příbuzenském poměru. Přízvisko z Bukovníku se objevuje po dlouhé odmlce znovu až roku 1412 u jistého Mikuláše, u kterého však nejsou známy další podrobnosti ukazující na jeho rodovou příslušnost.¹³⁸

Kostel sv. Václava v Bukovníku

Farní kostel sv. Václava v Bukovníku je původně románská stavba pocházející snad již ze dvanáctého století. Jako plebanie je Bukovník uváděn již roku 1260.¹³⁹

Podací právo k místní faře bylo, podobně jako u fary v Buděticích, rozděleno na více dílů. Část vlastnil rod Žihobeckých a část jejich příbuzní psaní jako z Bukovníku. První

¹³⁴ LC V, s. 128-129 a AIu III, s. 48.

¹³⁵ LC VII, s. 91.

¹³⁶ Antonín MAŘÍK, Teritoriální rozsah katolické církevní správy v době Jiřího z Poděbrad na základě administrátorských akt. In: Církevní správa a její písemnosti na přelomu středověku a novověku. Z pomocných věd historických XV., Praha 2003, s. 224.

¹³⁷ J. EMLER, RBM I., Praha 1855, s. 593.

¹³⁸ LC VII, s. 63.

¹³⁹ www.bcb.cz/Katalog/Farnosti/Farnost/BUKOVNIK.

prezentování uchazeče o faru v tomto složení je doloženo k roku 1360, kdy rytíř Racek a Oldřich ze Žihobce, společně s bratry Přechem, Úbislavem a Richardem z Bukovníku, prezentovali kněze Lva. Lev byl původně farářem ve Vysokém Mýtě v litomyšlské diecézi a do Bukovníku se dostal směnou s jejím tehdejší správcem Michalem, který je tím pádem nejstarším doloženým bukovnickým farářem.¹⁴⁰

Osoba faráře Lva je zajímavá v tom, že on sám je v letech 1362-1375 několikrát uveden coby jeden z patronů kostela sv. Mikuláše ve Vacově (volyňský děkanát).¹⁴¹ Jakým způsobem Lev podíl na patronátním právu získal není známo. Ostatní díly podacího práva jsou zastoupeny vždy příslušníky lokální nižší šlechty a Lev mohl k dílu přijít buď díky odkazu či jako zástupce některého z podílníků, resp. jeho nedospělých potomků. Každopádně propojení s vacovskou farou se vztahovalo jen k osobě Lva, protože po jeho smrti zcela zaniká.

Farář Lev spravoval bukovnickou faru až do své smrti. Zemřel pravděpodobně někdy během roku 1378, ale přesné datum nelze určit. Jistotu alespoň o roku Lvova úmrtí dávají zápisy ze soudních akt popisující následující vleklý spor o bukovnickou faru vedený od roku 1378 až do května 1379.¹⁴² Na vině byly patrně spory mezi jednotlivými patrony, protože současně byli k faře prezentováni kněží Blažej z Plzně a Hubert (Gumpertus). Blažej předložil potvrzující listinu pod pečeti pražského arcibiskupa a své právo podložil svědectvím šesti svědků, kdežto Hubert podložil své právo hned svědky sedmnácti.¹⁴³ Předsedající vikář rozhodl v důsledku nadbytku svědků o neprůkaznosti jejich svědectví. Blažej v zápětí informoval o listině v držení Rinharta z Čestic, kterou napsal osobně zemřelý farář Lev a jenž snad měla svědčit v Blažejův prospěch. Jednání bylo následně znovu odročeno.¹⁴⁴ Ze zápisu dalšího jednání, které je datované už do roku 1379, vyplývá, že v této době bylo podací právo rozděleno celkem mezi čtyři patrony. Blažej byl podporován hned třemi vlastníky podílu na podacím právu, kdežto Hubert pouze jediným. Hubert se na svou obranu ohradil proti Blažejově tvrzení o nerovnosti dílů patronátních práv a jako argument použil konfirmaci faráře Lva. Z patronů v ní uvedených měl být totiž v době sporu na živu již pouze Richard, rodný bratr Racka, který jako jeho jediný dědic měl mít také výhradní podací právo.¹⁴⁵ Tato informace by potvrzovala i teorii o skutečném příbuzenství s Žihobeckými. Spor pak byl znovu několikrát odročen a v tomto duchu mohl být veden i nadále.¹⁴⁶ Rozřešení sporu nacházíme až v zápisu v konfirmačních knihách z května 1379, který potvrzuje Hubertovo

---

¹⁴⁰ LC I/1, s. 113.

¹⁴¹ LC I/1, s. 188, LC I/2, s. 88 a LC III-IV, s. 33.

¹⁴² AIu I, s. 318.

¹⁴³ AIu I, s. 320.

¹⁴⁴ AIu I, s. 322 a 327.

¹⁴⁵ AIu I, s. 327.

¹⁴⁶ AIu I, s. 328 a 329.

pokojné dosazení k bukovnické faře. Zároveň s ním je však k beneficiu potvrzen i Blažej, který získal uprázdněnou faru v Přestavlkách v horšovotýnském děkanátu (arcijáhenství horšovotýnské), ke které jej prezentovali Jan, Racek, Petr a Vlach, bratři z Přestavlk.¹⁴⁷

K roku 1384 je v Bukovníku doložen nájemce fary jménem Gaudencius, který byl volán k konzistoři kvůli dluhu pěti grošů za duchovní správu (*cura animarum*).¹⁴⁸ Kdo však Gaudensovi faru pronajal, zda poslední známý farář Hubert či některý z jeho možných nástupců, zmíněno není.

Nejbližší záznam o Bukovníku je až z roku 1401 a týká se sporu mezi paní Mílou a paní Domkou z Mačic a bratry Hynkem a Purkartem z Klokočina o blíže neurčené zboží právě v Bukovníku a v blízké vsi Damětice. Důvodem, proč byl majetkový spor odkazující i na desky zemské zanesen do soudních akt konzistoře, je fakt, že zmíněný Hynek byl kanovníkem u sv. Apolináře. Výnos soudu se nakonec přiklonil ke zmíněným paním a Hynkovi s Purkartem nařídil vyplatit 38 kop grošů. Zajímavým faktem je zde i zmínka o mistru Jakubovi ze Žihobce, který byl příslušníkem již uvedeného šlechtického rodu a jemuž bude věnováno více prostoru v příslušné části zabývající se Žihobcí. Ve vylíčeném sporu figuroval jako dozorčí nad dodržováním úmluv ze strany kanovníka Hynka.¹⁴⁹

Posloupnost bukovnických farářů je víceméně narušena až do roku 1403. K tomuto roku je doložen farář Jan. Kdy a kým byl k faře prezentován či jak dlouho zde vykonával funkci faráře zaznamenáno není. V příslušném roce faru opouští směnou s Alešem, dříve farářem v Práchni. Souhlas ke směně dali Purkart ze Žihobce, mistr Jakub ze Žihobce, Vintřít z Kádova a Jan řečený Světnice.¹⁵⁰ Bývalý farář Jan však z Bukovníku neodešel s prázdnou. V soudních aktech konzistoře se ke stejnému roku nachází zápis výpovědi právě někdejšího faráře Jana, který se společně s oltářníkem sv. Doroty v kostele pražském Ojífem a bakalářem svobodných umění Vavřincem z Horažďovic, doznává, že od bukovnického kostela odnesl misál a kalich. Jako náhrada byla vyměřena suma 5 kop grošů pro faráře Aleše a jeho kostel, která měla být vyplacena do konce téhož roku (svátek Obřezání Páně) pod trestem exkomunikace.¹⁵¹ O faráři Alešovi je rovněž zmínka, jako o svědku v částečně česky psaném zápisu ohledně rozsouzení sporu o desátek v Dobrši.¹⁵²

Farář Aleš setrval při bukovnické faře do roku 1412 a v tomto roce směnil své beneficium s Václavem, bývalým farářem v Dnešicích (klatovský děkanát, arcijáhenství plzeňské).

---

¹⁴⁷ LC III-IV, s. 109.

¹⁴⁸ AIu II, s. 266.

¹⁴⁹ AIu IV, s. 8-11.

¹⁵⁰ LC VI, s. 87.

¹⁵¹ AIu IV, s. 263.

¹⁵² LE VII, s. 340-341.

Souhlas k tomu, kromě Vintíře z Kádova a Racka z Žihobce, dával rovněž i jakýsi Mikuláš z Bukovníku.¹⁵³ Je to poprvé od roku 1379 (naposledy to byl Richard), kdy se objevuje konkrétní osoba s tímto přídomkem. Pro upřesnění, zda-li se jedná o potomka dřívějších držitelů Bukovníku a tím pádem o příbuzného rytířů ze Žihobce zde sídlícího nebo o zcela nového vlastníka vsi, bohužel neexistuje dostatek informací.

V roce 1414 se coby patroni bukovnické fary vyskytují již jen dvě jména. Prvním z nich je znovu Vintíř z Kádova a druhým Mikeš z Bukovníku, což bude pravděpodobně osoba totožná s výše zmíněným Mikulášem. Konfirmační zápis vztahující se k tomuto roku potvrzuje směnu Václava s knězem Petrem, dříve farářem ve Staněticích (děkanát horšovotýnský, arcijáhenství horšovotýnské).¹⁵⁴

Farář Petr je posledním doloženým správcem bukovnické fary do husitských válek. Není doloženo, zda mu válečné dění během náboženských nepokojů dovolilo vykonávat plnohodnotně jeho úřad, nicméně jako bukovnický farář se udržel po celé kritické období. V roce 1438 je již jako děkan uváděn v několika záležitostech, které se týkaly obnovení farní správy při kostelech, jenž zůstaly po válce v katolických rukou. Pro příklad lze uvést jeho úlohu při obnovování albrechtické fary, kdy byl pověřen biskupem Filibertem z Kostnice uvést do funkce nového faráře.¹⁵⁵

6.4. Dlouhá Ves

Vznik Dlouhé Vsi je obecně datován do 13. století, ale je pravděpodobné, že tato vesnice táhnoucí se podél toku řeky Otavy vznikla na základě starší patrně rýžovnické osady. Rozvoj vsi pak je spojen s místním rytířským rodem Dlouhoveských, kteří zde měli tvrz. Prvním doloženým členem rodu je již několikrát uváděný Blažislav, který figuruje jako svědek v nájemní smlouvě z roku 1290.¹⁵⁶ Dalšími doloženými příslušníky rodu byli Vojsa a Lipolt, kteří náleželi ke klientům pánů ze Strakonice.¹⁵⁷ Od dvacátých let 14. století se rod začal rozrůstat a jeho příslušníci vlastnili statky po celém Prácheňsku. Zmíněný Lipolt měl několik synů, z nichž je doložen Zdimír a Konrád. Zdimír sídlil na rodové tvrzi v Dlouhé Vsi a Konrád se stal farářem ve Zdouni.¹⁵⁸ Dalším doloženým členem rodu je syn Zdimíra a jeho manželky Příby Držkaj, který vlastnil dvorec v blízkém Krušci. Prameny se rovněž zmiňují i

---

¹⁵³ LC VII, s. 63.

¹⁵⁴ LC VII, s. 107.

¹⁵⁵ www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0453a/charter;
www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0455/charter.

¹⁵⁶ J. EMLER, RBM II., s. 648.

¹⁵⁷ M. SVOBODA, Páni ze Strakonice, s. 245.

¹⁵⁸ LC I/1, s. 138.

o jakémstri strýci Martinovi, který snad mohl být dalším bratrem Zdimíra a Konráda.¹⁵⁹ Další větve rodu sídlili také v Čejeticích či v Pačejevě. Rodovou tvrz později převzal Vitmar, který měl ještě dva bratry, a to Vyšatu, který byl farářem v Černicích a Petra, který je uváděn s titulem mistra.¹⁶⁰

Rod Dlouhoveských měl právě díky své rozvětvenosti značný vliv na osazování far ležících při jejich statcích. Hlavní větev rodu vlastnila kromě podacího práva ke kostelu v Dlouhé Vsi také patronát k blízkému kostelu sv. Mořice nad Novým Městečkem.¹⁶¹

Kostel sv. Filipa a Jakuba v Dlouhé Vsi

Původně gotický kostel sv. Filipa a Jakuba v Dlouhé Vsi byl založen pravděpodobně až na přelomu 13. a 14. století. Konkrétní zmínky, jak o kostele, tak i o faře při něm sídlícím pocházejí až ze šedesátých let 14. století. Podací právo ke kostelu vlastnila hlavní rodová linie Dlouhoveských, a to bez rozdílu mezi laiky a duchovními.

Prvním doloženým dlouhoveským farářem je Ondřej, který zde působil do roku 1368. V tomto roce na úřad rezignoval a se souhlasem bratří Zdimíra a Konráda se směnil s Rapotou, dříve farářem v Čejeticích (volyňský děkanát). Jednalo se o směnu v rámci rodových statků, protože Čejetice patřily jiné větvi Dlouhoveských a patroni místního kostela, bratři Jan, Theoderik, Vojtěch a Lipolt, byli příbuznými Zdimíra s Konrádem.¹⁶²

Jak dlouho setrval Rapota při místní faře není známo, protože pro období mezi lety 1368 až 1392 nezůstaly dochovány další údaje. Někdy během tohoto období byl k dlouhoveské faře potvrzen kněz Jan, který roku 1392 na toto beneficium rezignoval a směnil se s budětickým farářem Ondřejem.¹⁶³ K této směně již dávali společné svolení bratři Vitmar, Vyšata a mistr Petr.¹⁶⁴ Farář Ondřej vydržel v Dlouhé Vsi pouhý rok a již v červnu 1393 opět rezignoval a směnou přešel k faře v Chanovicích (božeňský děkanát). Na místo něj přichází do Dlouhé Vsi farář Jakub. Svolení k této směně už dávali jen Vitmar a Vyšata (uvedený jako Výšek).¹⁶⁵ Jakub je naposledy zmiňován coby místní farář ještě roku 1404, je to ale také poslední údaj ohledně osazení místní fary. Další rekonstrukci místní duchovní správy tradičně znemožňuje období husitských válek. Rod Dlouhoveských opustil své původní rodové sídlo někdy během patnáctého století a místní kostel se stal časem filiálním, nejprve k Sušici a později ke kostelu na Mouřenci.

---

¹⁵⁹ LE IV, s. 365.

¹⁶⁰ LC V, s. 129.

¹⁶¹ LC I/1, s. 138, LC II, s. 23, LC III-IV, s. 144 a LC V, s. 226.

¹⁶² LC I/2, s. 104-

¹⁶³ AÍu III, s. 48.

¹⁶⁴ LC V, s. 128-129.

¹⁶⁵ LC V, s. 164.

Oltář sv. Kateřiny v kostele sv. Filipa a Jakuba v Dlouhé Vsi

Roku 1404 rytíř Vitmar z Dlouhé Vsi sestavil za přítomnosti přátel svůj testament, v němž vyjádřil přání založit nový oltář ve farním kostele sv. Filipa a Jakuba v Dlouhé Vsi, který by byl zasvěcen sv. Kateřině. Stejně jako v dalších podobných odkazech udává za hlavní důvody tohoto kroku záchranu a spásu své duše i duší svých potomků a nápravu svých hříchů. Dále se rozhodl zamýšlený oltář obdarovat domkem a stálým platem 10 kop grošů pražských, který měly zajišťovat příjmy z jeho statků a zboží ve vsích Částkov, Maršovice a Štěpanice.

Péčí o nový oltář měl být při kostele pověřen samostatný kněz ve funkci kaplana či oltářníka. Za tímto účelem bylo požádáno o vytvoření nového příslušného benefícia, ke kterému si patronátní i podací právo vyhradil Vitmar samozřejmě pro sebe a své dědice. Hlavní povinností oltářníka bylo sloužit při oltáři pravidelně tři mše, které nesměl zanedbávat. Pro případ zanedbání mu byla vyměřena pokuta jednoho groše za každou neodsloženou mši, která měla být použita na vosk pro oltářní svíce. Mezi další povinnosti oltářníka se rovněž počítala přirozená poslušnost vůči zakladateli a patronovi oltáře, stejně jako k místnímu faráři, coby oltářníkovu duchovnímu nadřízenému. Oltářník měl zakázáno se toulat a naopak mu bylo nakazováno zdržovat se v blízkosti oltáře. V neposlední řadě náleželo k jeho povinnostem také slavení svátků, sloužení mší za zemřelé a účast na obvyklých kněžských úkonech, při nichž měl být k ruce faráři.

Uvedená přání a požadavky byly opatřeny třemi pečetěmi, které patřily jednak Vitmarovi, jednak Janovi z Dlouhé Vsi a jednak faráři Jakobovi. Následně byly doručeny arcibiskupskému úřadu v Praze. Listinu osobně do Prahy dopravil uchazeč o nově vznikající benefícium Jan z Lišova. Generální vikář Adam z Nežetic ve svém výroku, ohledně Vitmarovi žádosti, všem požadavkům vyhověl a na jejím základě zřídil nové benefícium a potvrdil mu také příslušný plat.¹⁶⁶ Jan z Lišova byl bezprostředně poté confirmován do funkce nového oltářníka.¹⁶⁷

Jan zůstal při oltáři pouze do roku 1405, kdy se směnil s Vitmarovým bratrem Vyšatou a nahradil jej ve funkci faráře v Černicích (děkanát doudlebský).¹⁶⁸ Vyšata je druhým a posledním známým správcem oltáře sv. Kateřiny před počátkem husitských válek.

---

¹⁶⁶ LE VI, s. 399-401.

¹⁶⁷ LC VI, s. 133.

¹⁶⁸ LC VI, s. 136-137.

6.5. Kašperské Hory

Význam městečka Kašperské Hory byl nastíněn již v úvodní části zabývající se situací v regionu. Rostoucí význam se pozitivně promítl na úrovni života místních obyvatel a jeho odraz je patrný i v duchovním životě městečka. Zhruba ve stejné době tu totiž vznikly hned dva kostely, a to farní kostel sv. Linharta a hřbitovní kostel sv. Mikuláše.

Farní kostel sv. Linharta v Kašperských Horách

Farní kostel sv. Linharta (dnes sv. Markéty) je gotická stavba situovaná přímo uprostřed Kašperských Hor. Zbudován byl zřejmě někdy v první polovině 14. století. Vzhledem k tomu, že Kašperské Hory byly v této době významným horním městečkem a těšily se díky tomu mimořádnému zájmu ze strany panovníka, tak patronace fary podobně jako v dalších horních městech a městečkách náležela přímo králi. Kašperskohorská fara měla v rámci prácheňského děkanátu poněkud výsadní postavení, protože výměr papežského desátku, který odváděla, činil 102 pražských grošů, tedy sumu několikrát převyšující platy ostatních far nejen v děkanátu, ale i v celém bechyňském arcijáhenství.¹⁶⁹

Do roku 1364 obstarával farní správu kněz Ondřej, který v tomto roce zemřel. Karel IV. k faře prezentoval místo zemřelého Ondřeje Jana řečeného Skálu, který v minulosti sloužil v Karlově kanceláři coby registrátor listin.¹⁷⁰ Jan během svého působení v Kašperských Horách zastával nějaký čas i funkci prácheňského děkana. Z Kašperských Hor odchází Jan roku 1369 směnou s Litvínem k faře v Opatovicích. K vzájemné směně tentokrát nedával svolení sám panovník, ale z pozice místodržícího království českého pražský arcibiskup Jan Očko z Vlašimi.¹⁷¹

Litvín setrval pokojně v Kašperských Horách plných 26 let až do své smrti v roce 1395. Na jeho místo prezentoval král Václav pražského kněze Václava Czettera.¹⁷² Nový farář ale faru zřejmě brzy pronajal panu Ondřejovi řečenému Feniak. Ten mu ale patrně neodváděl dohodnutý plat, protože roku 1398 je doložen jejich spor před konzistoří, v němž Václav požadoval vyrovnání dlužné částky ve výši 13 kop a 36 grošů. Nájemce Ondřej se zavázal pod trestem exkomunikace dluh ve dvou splátkách vyrovnat. V přeškrtném záznamu v soudních aktech stojí, že v první termínu vyplatil Václavovi přímo v kanceláři 3 kopy a 32 grošů.¹⁷³

---

¹⁶⁹ RDP, s. 67.

¹⁷⁰ LC I/2, s. 35.

¹⁷¹ LC II, s. 1.

¹⁷² LC V, s. 224.

¹⁷³ A1u III, s. 391.

Kdy a za jakých podmínek odešel od kašperskohorské fary farář Václav i jeho nájemce Ondřej není doloženo, protože hned následujícího roku (1399) po vyličeném soudním sporu je v zápise v erekčních knihách při místní faře zmiňován farář jménem Mikuláš.¹⁷⁴ Může se ale jednat o záměnu kněží, protože ve stejnou dobu zde působil oltářník stejného jména, o kterém bude pojednáno později. Žádný konfirmační zápis vypovídající něco o faráři Mikulášovi, který by snad mohl záležitost objasnit, totiž není pro dané období zachován. Další farář v Kašperských Horách je doložen až k roku 1417 a jeho jméno by mělo být Kašpar. Problémem je, že v zápisech týkajících se tohoto Kašpara se vyskytují jisté nesrovnalosti. V první řadě je to fakt, že je zároveň konfirmován ke dvěma nezávislým beneficiím, a to oltáře sv. Barbory a Lucie v Klatovech a k faře v Merklínu, tedy k beneficiím, která měl dříve spravovat jistý kněz Václav.¹⁷⁵ Jako důvod je uvedena vzájemná směna. Ovšem Václav ke kašperskohorské faře nikdy nenastoupil, protože ještě roku 1418 je jako její správce jmenován Kašpar¹⁷⁶ a Václav (s přídomkem z Klatov) se znovu objevuje až roku 1419, kdy získává faru v Chudenicích.¹⁷⁷ Po srovnání všech těchto faktů se nabízí vysvětlení, že došlo při konfirmačních zápisech z roku 1417 k omylu a jména obou žadatelů byla zaměněna. Pokud by byly na základě tohoto řešení zápisy opraveny, vycházelo by, že až do roku 1417 byl kašperskohorským farářem Václav a dokonce je pravděpodobné, že se jedná o osobu totožnou s oním Václavem Czetterem, který nastoupil na faru roku 1395. Tím by se vyřešila absence konfirmačního zápisu z období 1395-1417. Stále zde ale zůstává otázka týkající se údajného faráře Mikuláše. Vysvětlení snad můžeme nalézt v konfirmacích k oltáři sv. Jana Křtitele v kostele sv. Linharta z let 1396 a 1413. V prvním zmíněném je k oltáři konfirmován místní kněz Mikuláš, což dokazuje, že se v kostele sv. Linharta v inkriminovaném období skutečně kněz toho jména nalézal.¹⁷⁸ V roce 1413 je pak kostel sv. Linharta uveden jen jako filiální.¹⁷⁹ Důvodem mohl být patrně špatný technický stav kostela (v bezprostřední blízkosti pracovala minimálně jedna důlní šachta)¹⁸⁰, který donutil faráře přenést na čas správu do klidněji situovaného hřbitovního kostela sv. Mikuláše. Protože doba zmatků ohledně úřadu faráře a jeho sídla se víceméně překrývá s dobou působení faráře Václava, tak by další variantou vysvětlení mohlo být Václavovo vlastní rozhodnutí přesunout své sídlo ke sv. Mikuláši. Jisté je, že filiální označení kostela se objevilo pouze ojedinele a nadále zůstává sv. Linhart farním.

---

¹⁷⁴ LE V, s. 503.

¹⁷⁵ LC VII, s. 216.

¹⁷⁶ LC VII, s. 278.

¹⁷⁷ LC V, s. 284.

¹⁷⁸ LC V, s. 270.

¹⁷⁹ LC VII, s. 92

¹⁸⁰ J. FRÖHLICH, Zlato na Prácheňsku, s. 27.

Farář Václav tedy zůstal ve funkci pravděpodobně 22 let a roku 1417 byl vystřídán Kašparem, po kterém převzal jednak správu oltáře sv. Barbory a Lucie v Klatovech, se souhlasem místního řezníka Mikuláše a jednak faru v Merklíně, se souhlasem Konráda Barvíka z Bystřice se sídlem v Merklíně. Kašpar setrval v Kašperských Horách jen do roku 1418, kdy se směnil s Janem z Lipé a převzal správu pražského oltáře Navštívení Panny Marie.¹⁸¹ Asi stejně dlouho jako Kašpar zůstal při zdejší faře i Jan z Lipé a roku 1419 se směnil s bývalým farářem v Práchni, který se rovněž jmenoval Jan.¹⁸²

Farář Jan je na dlouhou dobu poslední doložený katolický farář v Kašperských Horách. Výjimku tvoří v roce 1438 pouze jakýsi Václav, který je uváděn jako kašperskohorský vikář ve svědečné řadě u výše zmiňované listiny ohledně obnovení albrechtické fary.¹⁸³

Oltář sv. Jana Křtitele ve farním kostele sv. Linharta

Roku 1396 byla arcibiskupské kanceláři doručena žádost kašperskohorských měšťanů skrze založení nového oltáře ve farním kostele sv. Linharta, který měl být zasvěcen sv. Janu Křtiteli. Přání založit oltář, ke spáse duše své, svých předků i potomků a věčné chvále Boha, Panny Marie a Jana Křtitele, původně ve svém testamentu vyslovil místní měšťan Jindřich Stangel. K založení a nadání tohoto oltáře učinil odkaz čítající deset kop, které měly být vybírány jako roční plat ze statků Petra Kozlíka z Kamýku ve vsi Nezdice, ze dvora Jaroslava Vaňka ze stejné vsi a od dalších asi devíti plátců. Jako základ pro zřízení oltáře se kašperskohorská rada zavázala složit z vlastní pokladnice sumu 100 grošů, která měla sloužit k péči o oltář až do vybrání příslušného platu. Oltář měl mít vlastního správce, jehož povinností bylo sloužit každý týden pět mší. V případě zanedbání jedné mše je mu uložena pokuta jednoho groše, který bude použit na vosk pro oltářní svíce. Oltářník měl také stále setrávat při oltáři. Patronátní právo k oltáři si vyhradila městská rada pro sebe a své nástupce. Žádost byla zpečetěna a odeslána jménem rychtáře Martina Perkmana, purkmistra Ottla (Ottolina), zbylých radních a také Jindřicha Reinspergera, purkrabího na hradě Kašperk, kteří společně vystupovali jako vykonavatelé poslední vůle zmíněného Jindřicha Stangela.

Generální vikář Mikuláš Puchník prosbu vyslyšel a oltář sv. Jana Křtitele vyhlásil novým církevním beneficiem a přiznal mu dotčený plat deset kop grošů a rozšířil povinnosti oltářníka o poslušnost vůči farářům a přísluhování při mších o významných svátcích. Pro potvrzení byl text žádosti i výrok vikáře zanesen do erekčních knih.¹⁸⁴ V žádosti byl také k novému oltáři

---

¹⁸¹ LC VII, s. 278.

¹⁸² LC VII, s. 288.

¹⁸³ www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0455/charter.

¹⁸⁴ LE IV, s. 450-451.

prezentován kněz Mikuláš, syn Hany z Kašperských Hor a tento byl k již novému beneficiu rovněž i potvrzen.¹⁸⁵

V roce 1399 byla před generálního vikáře přednesena další žádost o nové nadání. Tentokrát se jednalo o plat jedné kopy grošů, za níž měla být sloužena pravidelná aniversária. Jako příjemce platu, zde není výslovně zmíněn oltář sv. Jana Křtitele, ale celý kostel, ve kterém se nachází a jmenovitě také, mylně jako farář, oltářník Mikuláš, který měl aniversária sloužit. Proto je záhodnější zařadit informace o této nadaci do této části.

Daného roku 1399 tedy byl kašperskohorský kostel nadán platem jedné kopy grošů na sloužení aniversárií i celkové pozvednutí vzhledu. Žádost o schválení tohoto platu byla jménem místního rychtáře Martina přednesena ke schválení generálnímu vikáři Mikuláši Puchníkovi. Jako stálý roční příjem se plat rozhodl kostelu věnovat kašperskohorský měšťan Jan Homole a jeho syn Pavel a měl být poskytován z jejich statku Kamenný dvůr, který se nacházel při silnici mezi Kašperskými Horami a Sušicí. Plat měl být vyplácen tradičně dvakrát do roka (po půl kopě), a to ve svátky sv. Jiří a sv. Havla. Podmínkou pro získání tohoto platu bylo sloužení dvou pravidelných mší za zemřelé a zpívání jednoho hymnu na konci zádušní mše. Jako svědci tohoto daru jsou uvedeni zmíněný rychtář Martin Perkman, purkmistr Václav Hammermeister a další konšelé. Kněz Mikuláš se svobodně zavázal za sebe i své nástupce pod trestem exkomunikace ujednání plnit a generální vikář Mikuláš Puchník darování opět potvrdil a nechal zanést do erekčních knih.¹⁸⁶

Mikuláš zůstal ve funkci oltářníka do roku 1411, kdy se směnil se souhlasem purkmistra a rady konšelů s farářem Floriánem z Boletic (děkanát doudlebský).¹⁸⁷ Florián zde působil až do roku 1413, kdy rezignoval a vzájemnou směnou přešel k faře v Hošticích. Ve funkci pak Floriána vystřídal bývalý hoštický farář Hostivín (Houšťka).¹⁸⁸ Ten zůstal při oltáři až do své smrti v roce 1418, kdy jej nahradil kněz Jan z Klatov. V confirmaci Jana z Klatov se nachází zmínka o tom, že aby získal příslušné benefícium, tak musel přísahat, že není přívrženec Wycliffova učení.¹⁸⁹ Tento fakt dokládá postupně se vyhrcoující situaci před vypuknutím náboženského konfliktu.

Hřbitovní kostel sv. Mikuláše v Kašperských Horách

Hřbitovní kostel sv. Mikuláše je trojlodní gotická bazilika, která vznikla zhruba ve stejné době jako farní kostel sv. Linharta, na což odkazuje i původní, celkem identická, podoba obou

---

¹⁸⁵ LC V, s. 270.

¹⁸⁶ LE V, s. 503.

¹⁸⁷ LC VII, s. 21.

¹⁸⁸ LC VII, s. 92.

¹⁸⁹ LC VII, s. 248.

staveb, která byla narušena až pozdějšími přestavbami. Kostel sv. Mikuláše byl postaven někdy na počátku 14. století zřejmě na místě starší hřbitovní svatyně, protože původ samotného hřbitova je datován již do konce 12. století.¹⁹⁰

Hřbitov jako takový sloužil především místním horníkům. Nápisy u dodnes dochované fresky na jedné ze stěn chrámu, která pochází již z doby založení kostela, označují za zakladatele kostela jakéhosi Jana Chugnera (či Kugnera) a rovněž připomínají plebána jménem Bedřich, který zde byl roku 1330 pochován.¹⁹¹ V kostele se nachází i náhrobek z roku 1347, který patří Mikuláši Hoslerovi, jenž byl patrně místním významným nákladníkem či těžařem.

Hradní kaple na Kašperku

Při budování hradu Kašperk byla v jedné z věží zbudována také hradní kaple, o které bohužel není známo mnoho podrobností. Je nepravděpodobné, že by se jednalo o stálé beneficium, nicméně funkce místního kaplana je doložena i v pramenech (kaplan Pavel)¹⁹² a patrně do ní byli dosazováni kaplani místních zástavních držitelů nebo purkrabích.

Kněží původem z Kašperských Hor

V úředních knihách pražského arcibiskupství je řada zmínek o kněžích, kteří jsou označeni přídomkem z Kašperských Hor. V rámci Sušicka byly Kašperské Hory druhým nejčastějším rodištěm světců či uchazečů o beneficium. Patrně nejznámější duchovní osobou, která je svým původem spojena s Kašperskými Horami (resp. s jejich částí) byl mistr svobodných umění a pozdější rektor pražské univerzity Jan Kardinál z Rejštejna.

6.6. Kolinec

Ves ležící při říčce Ostružná byla původně uváděna pod názvem Staetlino (1290)¹⁹³ nebo Stedelins (1320)¹⁹⁴. Pravděpodobně se původně nacházela v majetku královny, jak nasvědčuje nápis z místní pečeti. Někdy během 14. století se ze vsi stalo městečko, které je uváděno již pod jménem Kolinec (*Colonia Minoris* nebo jen *Colonia*). Ve čtrnáctém století byl Kolinec připojen k velhartickému panství, v jehož rámci zůstal až do 16. století.¹⁹⁵

¹⁹⁰ J. FRÖHLICH, Zlato na Prácheňsku, s. 29.

¹⁹¹ K. HOSTAŠ, Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Sušickém, s. 36.

¹⁹² AIu VII, s. 148.

¹⁹³ J. EMLER, RBM II, s. 648.

¹⁹⁴ J. EMLER, RBM III, s. 265-266.

¹⁹⁵ Ferdinand VANĚK, Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Klatovském, s. 103.

Kostel sv. Jakuba Staršího (Většího) v Kolinci

Kolinecký kostel zasvěcený sv. Jakubu staršímu je původně románská stavba nesoucí již částečně gotické prvky.¹⁹⁶ Zprávy o farní správě při něm pocházejí až ze 14. století. Podací právo k němu měli vlastníci Kolince. V době, která je zaznamenána v úředních knihách pražského arcibiskupství, jsou to již vždy majitelé velhartického panství či jeho dílu.

První zpráva o správci kolinecké fary je v zápisu z roku 1361 a kolinecký farář, který zde není uveden jménem je v něm pověřen uvedením kněze Pecolta k oltáři sv. Máří Magdaleny ve Velharticích.¹⁹⁷ Stejným způsobem figuruje, opět bez udání jména, při směně farářů v Zavlekově a Kvášňovicích v zápisu z roku 1363.¹⁹⁸

Vůbec prvním, jménem známým, kolineckým farářem je tak až k roku 1380 kněz Jan, který toho roku zemřel. Po zemřelém Janovi prezentoval Jan z Velhartic ke kolinecké faře svého kaplana Matěje.¹⁹⁹ Matěj zde působil zřejmě jen pár měsíců, protože v prosinci téhož roku žádal o potvrzení do funkce kolineckého faráře již jakýsi Martin. V zápisu v soudních aktech je označen jako prezentovaný k faře, avšak jméno patrona není udáno. Patrně se ale znovu jednalo o Jana z Velhartic, protože ten zemřel až téměř o deset let později. Žadatel o potvrzení Martin si tedy zvolil své prokurátory Jana Pecníka a Václava Myšku a vyčkával na výsledek.²⁰⁰ Až do února následujícího roku se ale nic nestalo a tak Martin za stejným účelem jmenoval, tentokrát již jediného, prokurátora, a to Ondřeje, sluhu z kostela Všech svatých v Praze.²⁰¹ Tato opakovaná žádost se asi již účinností neminula a Martin bezpochyby do funkce potvrzen byl, protože kolineckou faru spravoval po příštích 16 let. Jeho konfirmace však doložena není, za což jsou na vině chybějící listy v konfirmačních knihách v období říjen 1380 až březen 1383.²⁰²

K roku 1392 je v Kolinci doložen střídník Jan, kterému farář Martin pronajal farní důchody. V květnu zmíněného roku, ale nájemce již při zdejší faře nebyl a Martin s ním vedl spor o výdaje a náklady spojené s farou. Jako rozhodčí sporu byl určen volenický farář Jan, který toho času zastával úřad prácheňského děkana. Spor měl být řešen na základě nájemní smlouvy a tomu, kdo by smlouvu porušil či se odmítl podrobit rozhodčímu výroku, byl vyměřen trest 10 kop grošů, které by dostala poškozená strana.²⁰³

---

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 104.

¹⁹⁷ LC I/1, s. 145.

¹⁹⁸ LC I/2, s. 53.

¹⁹⁹ LC III-IV, s. 142-143.

²⁰⁰ AIu II, s. 75.

²⁰¹ AIu II, s. 84.

²⁰² LC III-IV, s. 148.

²⁰³ AIu III, s. 40.

Martin zůstal ve funkci kolineckého faráře až do roku 1397, kdy se směnil se stejnojmenným kaplanem z Klatov. V té době již hlavní větev rodu pánů z Velhartic vymřela a velhartické panství se nacházelo včetně patronátních práv v rukou jejich dědiců: pánů z Hradce a Jindřicha z Rožmberka. Proto je trochu matoucí, že ke zmíněné směně nedával souhlas ani jeden z jmenovaných, ale pan Půta z Rýzemberka a ze Skály.²⁰⁴ Vysvětlení tohoto faktu zřejmě leží v určitém majetkovém poměru, který mohl Půta, jinak majitel nedaleko ležícího hradu Rabí, v tehdejší době ke Kolinci mít, tedy v zástavě či pronájmu. Ostatně podobný poměr měli Rýzemberkové v určitém období i k Buděticím a tamní faře.

Nový farář Martin byl původně kaplanem v kapli sv. Michala ve farním kostele v Klatovech. Pouto se svým bývalým působištěm však neztratil ani po přechodu k jinému beneficiu. Patrně to bylo proto, že vlastnil určitý díl podacích práv ke zmíněné kapli. To dokládá i konfirmační zápis z roku 1406, kdy je farář Martin z Kolince (v zápisu zřejmě omylem zapsán jako Marek) uveden mezi patrony příslušné kaple.²⁰⁵

Drobnou, nicméně bezpochyby zajímavou, epizodu z historie kolinecké fary tvoří několik zápisů v soudních aktech z roku 1407. V říjnu toho roku se pražské bratrstvo Božího těla dostalo do sporu se správcem kaple stejného zasvěcení při kostele sv. Linharta ve Větším Městě pražském, ke které vlastnilo patronátní právo. Důvodem tohoto sporu bylo, že dotčený kaplan Ondřej se pokusil směnit své beneficium právě s kolineckou farou, a to bez nutného souhlasu zmíněného bratrstva.²⁰⁶ Konzistorní soud dal nakonec za pravdu mistru Jakobovi, který ve funkci prokurátora zastupoval bratrstvo (jenž mělo v této době kolem 300 členů) a Ondřejovi byla směna zamezena s odkazem na nutnost souhlasu bratrstva i na jeho slavnostní slib, v němž výslovně odpřísáhl, že odmítá směnu své kaple s jiným beneficiem.²⁰⁷ Ve funkci kolineckého faráře tak nadále zůstal Martin.

Farář Martin zemřel roku 1413 a ke kostelu byl za faráře ustaven kněz Setěch z Kvasejovic (Kvášňovic, Kasejovic či Kvasetic). Jako patron kostela tentokrát vystupuje Jan starší z Hradce, sídlem na Velharticích.²⁰⁸ Vůbec poslední zmínka o kolinecké faře z období před začátkem husitských válek je z roku 1419 a kolinecký farář je zde stanoven exekutorem při obsazování blízké fary v Mlázovech.²⁰⁹

---

²⁰⁴ LC V, s. 290.

²⁰⁵ LC VI, s. 173.

²⁰⁶ AIu VI, s. 114.

²⁰⁷ AIu VI, s. 116.

²⁰⁸ LC VII, s. 100.

²⁰⁹ LC VII, s. 279.

6.7. Mlázovy

Ves Mlázovy leží nedaleko Kolince a z její historie je známo velice málo. Stávala zde tvrz, o níž je však první zmínka až v patnáctém století.²¹⁰ Přesto není vyloučeno, že zde stávala již v dřívějších dobách. Ves sloužila jako sídlo rytířskému rodu z Těsnice, který je uváděn i s predikátem z Mlázov. Rovněž nelze zcela vyloučit i určitou provázanost Mlázov s blízkým velhartickým panstvím. Středověké dějiny Mlázov jsou ovšem především spjaty s místním kostelem.

Kostel sv. Jana Křtitele v Mlázovech

Farní kostel sv. Jana Křtitele je ranně gotická stavba datovaná do konce 13. století. Přestože farní správa při něm je zde prvně doložena již roku 1360, tak až do roku 1404 není v Mlázovech doložen žádný konkrétní farář. Právě k roku 1360 je dvakrát uváděn mlázovský farář jako ustanovený exekutor při obsazování far v blízkých vsích Chlistov a Křištín, které se však už nacházely v klatovském děkanátu.²¹¹ Podobné záznamy máme doloženy ještě pro roky 1365 (opět osazování fary v Chlistově) a 1397 (Kolinec).²¹²

Podobně je to do roku 1404 i s majiteli patronátního práva. Prvním bezpečně doloženým patronem místního kostela je tak až rytíř Zachariáš z Mlázova, který ve výše zmíněném roce dával souhlas ke směně místního faráře Mikuláše (první jménem známý mlázovský farář) s panem Petrem, který dříve spravoval faru v Hlohové (horšovotýnský děkanát).²¹³ Petr při zdejší faře ale dlouho nepobyl, protože o několik měsíců později na svůj úřad rezignoval a nechal se směnit s panem Jankem, dříve plebánem u sv. Štěpána v Horní Úboči (horšovotýnský děkanát, arcijáhenství horšovotýnské).²¹⁴

O faráři Jankovi se dochovala celá řada zpráv a zmínek, a to zejména díky vleklému soudnímu sporu s advokátem Jakubem Sarracem z Domažlic, který vedl v letech 1406-1407. Poněkud matoucí může být, že v průběhu celého sporu je zmíněný farář označován jménem Hanek. Jedná se však bezpochyby o totožnou osobu, protože Hanek je určitě jen zkráceným tvarem jména Johánek, tedy německé verze Jankova jména. Vůbec první zmínka o sporu je z počátku ledna 1406 a neobsahuje žádné bližší podrobnosti.²¹⁵ Několik dalších zápisů odkazuje na klasické vedení sporu formou prokazování a je zde i zmínka o možném

²¹⁰ A. SEDLÁČEK, Hrady, zámky a tvrze Království českého IX., s. 259.

²¹¹ LC I/1, s. 138-139 a 158.

²¹² LC II, s. 68, LC V, s. 290.

²¹³ LC VI, s. 115.

²¹⁴ LC VI, s. 123.

²¹⁵ A1u V, s. 4.

brzkém uzavření sporu.²¹⁶ K uzavření sporu však nedošlo, protože Janek odvolal prostřednictvím svých prokurátorů čtyři svědky, čímž se rozběhlo další kolo prokazování.²¹⁷ V dalších zápisech se víceméně střídá prokazování té či oné strany vedené prokurátory mistrem Vítem z Dobřan za faráře Janka a Matějem Kozdrasem za Jakuba Sarracena.²¹⁸ Mezitím ale Janek rezignoval na mlázovskou faru a směnou přešel k oltáři sv. Jana Křtitele v Klatovech.²¹⁹ Spor tak dokončil již jako klatovský oltářník. Poslední zápis o sporu je až ze září roku 1407 a pro konečné vyřešení sporu je zde rozhodčím ustanoven plzeňský arcijáhen Jan Eliáš a vyměřena pokuta 30 kop grošů a trest exkomunikace pro toho, kdo by rozhodčí výrok porušil. Teprve v tomto posledním zápisu se také nachází zmínka, která by snad mohla osvětlit důvod sporu a tou je *certorum florenorum*, což by ukazovalo s největší pravděpodobností na nějaký dluh.²²⁰

Na místo uprázdněné po faráři Jankovi přišel tedy směnou roku 1407 někdejší klatovský oltářník Tomáš (či Tomeš). Svolení ke směně ale již nedával pouze Zachariáš z Mlázov, ale objevuje se i jméno dalšího patrona, kterým byl Jindřich z Rožmberka.²²¹ Jindřich spravoval od roku 1395 část velhartického panství a Mlázovy se nacházely víceméně u jeho hranice. Není tedy vyloučeno, že Jindřich získal část patronátního práva, tím že koupil nějaké zboží z mlázovského příslušenství.

Tomáš spravoval zdejší faru až do roku 1419 a v tomto roce ji směnil s farou ve Zdebuzevsi (štěpánovský děkanát, arcijáhenství kouřimské). Do Mlázov se tak se souhlasem Petra z Mlázov a Oldřicha z Rožmberka dostává farář Petr, který je poslední známým správcem fary před začátkem husitských válek.²²²

6.8. Mouřenec

Mouřenec je lidový název pro kostel sv. Mořice, který stojí o samotě na skalnatém kopci nad údolím řeky Otavy. Pod tímto kopcem stojí ves Nové městečko (lat. *Nova Civitas*) a několik menších osad.

Kostel sv. Mořice u Nového Městečka

Pozdně románský kostel sv. Mořice na Mouřenci patří mezi nejstarší zděné stavby v kraji a jeho původ je spjat s tradicí kolem zdejšího působení poustevníka Vintíře. Tomu nasvědčuje

---

²¹⁶ AIu V, s. 15, 19 a 40.

²¹⁷ AIu V, s. 44.

²¹⁸ AIu V, s. 48 a 113.

²¹⁹ LC VI, s. 224-225.

²²⁰ AIu VI, s. 78.

²²¹ LC VI, s. 225.

²²² LC VII, s. 279.

i zasvěcení kostela sv. Mořici, tedy stejnému světci jako Vintířův mateřský klášter Niederaltaich v Bavorsku. Ve skutečnosti kostel opravdu stojí v místech kudy probíhala tzv. Vintířova stezka spojující Čechy a Bavorsko.

Jako farní je kostel uváděn roku 1360, ale zdá se pravděpodobným, že tuto funkci zastával již v dřívější době. Patronátní právo ke kostelu vlastnil rod z blízké Dlouhé Vsi a po celé období, které je zachyceno v úředních písemnostech pražského arcibiskupství není doložen jiný patron. Nutno dodat, že podací právo se nevztahovalo jen na hlavní větev sídlící v Dlouhé Vsi, ale i na početné příbuzenstvo rozesté po celém prácheňsku.

Do roku 1360 působil na Mouřenci farář Tomáš, který toho roku zemřel. Na jeho místo byl záhy prezentován Jan z Truskovic. Jako prezentující patroni jsou společně uvedeni za hlavní větev Zdimír a jeho bratr zdouňský farář Konrád, dále Jan, Theoderik, Vojtěch a Lipolt za větev sídlící v Čejeticích a ještě Buzek, Vojtěch a Litolt uvádění pouze jako z Dlouhé Vsi, avšak bez udání dalšího sídla.²²³

Jan z Truskovic vykonával úřad faráře do roku 1369, kdy rezignoval a přesunul se k faře v Borovanech (doudlebský děkanát), která se právě uvolnila smrtí posledního správce. Na místo Jana byl ke kostelu na Mouřenci prezentován a potvrzen kněz Tomáš ze Strakonic. Jako patroni tentokrát vystupují jen Jan (Ješek) a Lipolt z Čejetic a Zdimír z Dlouhé Vsi.²²⁴

Farář Tomáš zůstal na Mouřenci do své smrti roku 1380. Po něm byl k faře prezentován Konrádem a Zdimírem z Dlouhé Vsi kněz Jan z Horažďovic, který si za své prokurátory pro vyřízení potřebné confirmace zvolil Machutu a mistra Jakuba ze Sušice. K faře byl confirmován 22. září 1380.²²⁵ Zde zůstal do roku 1384, kdy se rozhodl směnit s farářem Matějem v Žihobci. Tato směna není zachycena v confirmačních knihách, pouze v jediném zápisu v soudních aktech, v němž jsou jmenováni prokurátoři obou měnicích se farářů – za Jana to byl písař Blažek a znovu mistr Jakub ze Sušice, za Matěje pak Jakub z Budějovic. Jmenování vyřídili rezignaci obou farářů a na základě souhlasu přítomných patronů byli také následně převedeni k novým beneficiím.²²⁶

Farář Matěj setrval při faře jedenáct let. Po jeho smrti byl k faře prezentován Jan, kněz ze Sušice. Patronátní právo bylo již v té době v rukou další generace Dlouhoveských, konkrétně v případě tohoto podání se jednalo o rytíře Vitmara z Dlouhé Vsi a jeho bratra Vyšatu, toho času faráře v Černicích.²²⁷

---

²²³ LC I/1, s. 138.

²²⁴ LC II, s. 22-23.

²²⁵ LC III-IV, s. 144 a AIu II, s. 38.

²²⁶ AIu II, s. 252.

²²⁷ LC V, s. 226.

Farář Jan je posledním, jménem známým, správcem fary na Mouřenci. Zbývající dva zápisy zmiňující se o místním faráři, z let 1418 a 1419, jej ustanovují v obou případech jen za exekutora při osazování benefícia (jednou oltář, jednou fara) v Kašperských Horách.²²⁸

6.9. Nezamyslice

K roku 1045 je datováno rozsáhlé obdarování břevnovského kláštera knížetem Břetislavem I., v němž jsou mezi nově nabytými statky jmenovány, mimo jiných, také vesnice Malé a Velké Hydčice, Hejná, Domoraz, Nezamyslice, Kejnice, Žihobce, Žichovice, několik mlýnů na řece Otavě, tzv. cestářské vesnice Podmokly, (Dolní) Staňkov a Volšovy, jejichž obyvatelé se měli starat o Vintířovu stezku a v neposlední řadě, se stezkou rovněž spojené, clo vybírané na Březníku u Hartmanic.²²⁹ Zmíněná listina je sice považována za falzum vzniklé někdy ve třináctém století, ale její obsah je víceméně brán jako spolehlivý.²³⁰

Jako centrum pro rozsáhlý benediktinský újezd byla vybrána ves Nezamyslice, jejíž význam tak výrazně vzrostl. Dalším zásadním krokem bylo vybudování místního kostela, jehož vznik je obecně kladen do třináctého století. Držba Nezamyslic břevnovskými benedikty byla narušena až za panování Jana Lucemburského, který nezamyslický újezd daroval Vilémovi z Landštejna a jeho dědicům. Později však Jan toto obdarování zrušil a vlastnictví újezdu bylo znovu potvrzeno Břevnovu.²³¹

Roku 1346 osvobodil Vilém ze Strakonice nezamyslický újezd od všech povinností (opícné, kosné, podýmnné) a poskytování naturálních dávek (vejce, sýr, kuřata).²³² V roce 1357 přidal Karel IV. i slavnostní privilegium, které Nezamyslice společně s Broumovem, Policí a Kostelcem zbavovalo povinností poskytovat vozy a peníze na válečné výpravy.²³³ Toto privilegium bylo na žádost břevnovského opata Diviše II. znovu potvrzeno ještě Václavem IV. roku 1395.²³⁴

Nezamyslice zůstaly v majetku Břevnova až do počátku husitských válek. Roku 1420 se v důsledku nebezpečí spojeného s tažením husitských vojsk uchýlili nezamysličtí mniši na blízký hrad Rabí, který byl považován za nedobytný. Tento čin se jim stal osudným, když Husité pod velení Jana Žižky hrad dobyli, protože sedm mnichů, kteří byli při dobytí zajati, bylo údajně upáleno.²³⁵

---

²²⁸ LC VII, s. 278 a 288.

²²⁹ K. J. ERBEN, RBM I., s. 44.

²³⁰ M. SVOBODA, Páni ze Strakonice, s. 151.

²³¹ J. EMLER, RBM III., s. 700.

²³² www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/CZ-NA/RBB/98/charter.

²³³ J. EMLER, RBM IV., s. 680.

²³⁴ www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/CZ-NA/RBB/169/charter.

²³⁵ F. J. Š., Památné hrady a tvrže v Šumavě, Klatovy 1876, s.1-2.

Po roce 1420 se Nezamyslice dostaly do držení Rýzemberků a později byly připojeny k nově vznikajícímu žichovickému panství.

Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Nezamyslicích

Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Nezamyslicích vznikl zřejmě někdy ve třináctém století. Stavba byla nadále rozšiřována a během 14. století se dočkala hned několika úprav.²³⁶ V řadě zmínek je však ves s farním kostelem uváděna pod názvem Bílý Kostel (*Alba Ecclesia/Weisskirche*). Byla to právě tato impozantní a v okolním kraji ojedinělá stavba, která dala místu toto jméno.

V rámci vztahu nezamyslického kostela k břevnovskému klášteru se nachází zásadní otázka, zda se jednalo o inkorporovanou faru nebo klášterní probošství. Jako farní sloužil kostel patrně již od svého vzniku a fara byla přirozeně obsazována členy břevnovského konventu, kteří pak byli uváděni s titulem faráře. Takový případ je doložen již pro rok 1316.²³⁷ Později však byla při kostele zřízena prelatura (českobudějovické biskupství uvádí za rok zřízení rok 1335, ale bez uvedení jakéhokoliv zdroje).²³⁸ Situace se změnila znovu roku 1341, kdy byl nezamyslický kostel inkorporován břevnovskému klášteru pražským biskupem Janem IV. z Dražic, čímž byla fara obnovena a konvent sem měl dále dosazovat své členy za správce.²³⁹ Tato inkorporace byla potvrzena i papežem Bonifácem IX. v letech 1389 a 1396.²⁴⁰ Později ale ten samý papež ve své bule ze dne 22. 12. 1402 zrušil všechny inkorporace far i jiných beneficíí klášterům a rozhodl, že nadále mají být spravována světskými kněžími. Bonifácův následník na papežském stolci Inocenc VII. však, bez ohledu na toto opatření, roku 1405 povolil opatu a konventu břevnovského kláštera nadále své farní kostely spravovat.²⁴¹ Ze všech zmiňovaných zpráv vyplývá, že Nezamyslice statut inkorporované fary skutečně měly. Oproti tomu zmínka, že se zde nacházelo klášterní probošství je o poznání méně. Jako probošství jsou výslovně uvedeny jen ve výše uvedeném privilegiu Karla IV. z roku 1357 a jeho potvrzení Václavem IV. z roku 1395.²⁴² V ostatních zprávách jsou pouze zmínky, které se výrazně nepřiklání ani k jedné z variant a duchovní působící při zdejší faře bývají, namísto tradičního označení *plebanus*, častěji označovani neurčitě jako *rector ecclesiae*.²⁴³

²³⁶ Johannes ZESCHNICK, *Benediktini a benediktinky v Čechách a na Moravě*, Praha 2007, s. 64.

²³⁷ J. EMLER, *RBM III.*, s. 138.

²³⁸ <http://www.bcb.cz/Katalog/Farnosti/Farnost/NEZAMYSLICE-U-HORAZDOVIC>.

²³⁹ J. EMLER, *RBM IV.*, s. 404.

²⁴⁰ K. KROFTA, *MV V.*, s. 128 a 548.

²⁴¹ www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/CZ-NA/RBB/208/charter.

²⁴² J. EMLER, *RBM IV.*, s. 680; www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/CZ-NA/RBB/169/charter.

²⁴³ J. EMLER, *Zlomek inventáře kláštera Břevnovského z let 1390-1394*, In: *Věstník Královské české společnosti nauk č. 9*, s. 287.

Problematika nezamyslické fary byla dotčena v minulosti již několikrát. Zatímco Johannes Zeschnick, ve své práci zabývající se benediktinským řádem v Čechách, Nezamyslice bez širšího rozboru označil přímo za proboštví,²⁴⁴ Zdeňka Hledíková se problematikou zabývala v širším kontextu a předložila řadu argumentů mluvící pro obě varianty. Na základě různých zmínek nakonec dospěla k názoru, že se pravděpodobně jednalo o bohatší inkorporovanou faru.²⁴⁵

V rámci regionu se také vyskytuje jistý příklad umožňující přibližné srovnání. V Nicově u Kašperských Hor se totiž nacházelo proboštví ostrovského kláštera, které ovšem správně přináleželo již k volyňskému děkanátu. Nicov, coby regulérní proboštví, není uveden v rejstříku papežských desátků, zatímco Nezamyslice ano.²⁴⁶ Pro Nicov existuje také několik konfirmačních zápisů z let 1365 až 1399,²⁴⁷ ale pro nezamyslickou faru není dochován ani jeden, což by odpovídalo praxi, že k inkorporované faře jsou dosazováni správci bez nutnosti souhlasu arcibiskupství. U nicovské fary jsou také úřadující mniši uváděni nejednotně s označením farář i správce kostela.

Další srovnání pak nabízí fara v Kostelci nad Vltavou, která náležela stejně jako Nezamyslice Břevnovu a byla mu dokonce i inkorporována stejnými listinami. Kostelec nad Vltavou však v rejstříku papežských desátků uveden je a to dokonce s příslušným označením proboštví, ale není u něj uvedena výše odváděného desátku, pouze poznámka, že poplatek odvádí pan opat.²⁴⁸ Oproti tomu Nezamyslice desátek ve výši 30 grošů odváděly pravidelně.²⁴⁹

Po vyhodnocení všech aspektů, se mi zdá nejpravděpodobnějším, že Nezamyslice byly po formální stránce skutečně inkorporovanou farou, ale v rámci břevnovských statků se jejich postavení přibližovalo více proboštví.

Díky tomu, že pro Nezamyslice schází jakékoliv konfirmační zápisy, je posloupnost místních farářů velice torzovitá. Po zmínce z roku 1316, kdy je místní farář bratr Rudlin uveden ve svědečné řadě v rozhodčím výroku bechyňského arcijáhna,²⁵⁰ následuje dlouhá mezera až do osmdesátých let 14. století.

K roku 1382 je zato doložen soudní spor mezi dvěma mnichy břevnovského kláštera, kteří se oba snažili získat úřad při místní faře. Jednalo se o bratra Procka, který snad při faře

---

²⁴⁴ J. ZESCHNICK, *Benediktini a benediktinky v Čechách a na Moravě*, s. 64, 82 a 138.

²⁴⁵ Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Benediktini v českých zemích ve středověku*, In: *Břevnov v českých dějinách*, Praha 1997, s. 12 a 21.

²⁴⁶ RDP, s. 67.

²⁴⁷ LC I/2, s. 61 a LC VI, s. 5-6.

²⁴⁸ RDP, s. 62.

²⁴⁹ RDP, s. 67.

²⁵⁰ J. EMLER, *RBM III*, s. 138.

již sídlil a bratra Diviše, který k ní přesídlit chtěl.²⁵¹ Bratra Procka zastupoval ve sporu mistr Konrád de Braclis a Diviš si za své prokurátory zvolil Jana, kaplana biskupa Půty z Potštejna a bratra Jakuba z jeho kláštera.²⁵² Po zvolení prokurátorů byl zahájen vlastní spor, který se vlekl řadu měsíců. Mezitím bratr Diviš přesídlil do Nezamyslic, ujal se fary a pro příště je již vždy uváděn jako farář. Roli jeho odpůrce posléze přebírá celý konvent s opatem v čele. Spor je tradičně veden formou prokazování za pomoci svědeckých a písemných důkazů.²⁵³ Po 11. říjnu 1382 veškeré zprávy o sporu mizí bez známého výsledku. Pečlivostí Ferdinanda Tadry při přípravě edice soudních akt konzistoře pražské byl však do manuálu jejich páté části opsán text z vytrženého listu z jinak nedochovaných soudních zápisů arcibiskupova oficiála z roku 1384, který informuje o smíru mezi břevnovským opatem Jindřichem a farářem Divišem v Nezamyslicích. I přes více než roční proluku mezi oběma informacemi lze předpokládat, že se skutečně jedná o vyřešení někdejšího sporu o nezamyslické beneficium. V zápisu jsou jmenováni vykonavatelé výroku, kteří mají dohlédnout na dodržování smíru mezi bratrem Divišem a opatem Jindřichem, za jehož porušení hrozí trest 50 kop grošů. Diviš je zároveň uznán zcela beztrestným.²⁵⁴

Bratr Diviš setrval při nezamyslické faře patrně až do března 1385, kdy byl zvolen do funkce břevnovského opata, kterou vykonával jako Diviš II. v letech 1385-1409.²⁵⁵ Nejbližším známým správcem nezamyslické fary pak byl bratr Václav. Ten roku 1393 faru opustil a přešel do Kostelce nad Vltavou (vltavský děkanát). Na jeho místo zároveň přichází bratr Jan řečný Jedináček.²⁵⁶

Jan řečený Jedináček je zřejmě osoba totožná s Janem z Předbořic, který byl roku 1395 coby zástupce opata Diviše II. vyslán ke kurii do Říma, aby zde vyrovnal desátky.²⁵⁷ Stejný úkol měl i následujícího roku, kdy ovšem vykonával tuto službu i pro ostrovského opata Jana.²⁵⁸ Ve všech zápisech je důsledně označován jako správce farního kostela v Nezamyslicích. Jan vykonával funkci nezamyslického faráře ještě roku 1406, kdy je doložen jeho několikaměsíční spor s opatem a konventem kladrubského kláštera, u nějž však nelze přesně určit čeho se týkal.²⁵⁹

Do období působení bratra Jana v Nezamyslicích spadá také výnos papeže Bonifáce IX. ze 17. června 1396, ve kterém nezamyslický kostel vyhláší poutním místem, jehož

---

²⁵¹ AIu II, s. 152.

²⁵² Tamtéž.

²⁵³ AIu II., s. 157-158, 165-168.

²⁵⁴ AIu V., s. XI.

²⁵⁵ AIu II., s. 321-322.

²⁵⁶ J. EMLER, Zlomek inventáře kláštera Břevnovského z let 1390-1394, s. 287.

²⁵⁷ K. KROFTA, MBV V., s. 497.

²⁵⁸ Tamtéž, s. 521 a 532.

²⁵⁹ AIu V, s. 25, 32, 108, 144 a 166-167.

navštívení k úctě Panny Marie, Ježíše Krista a sv. Benedikta zajistí poutníkům čtyřicetidenní odpustky.²⁶⁰

Vůbec posledními břevnovskými mnichy spojenými s Nezamyslicemi je dvojice řádových bratrů uváděných při volbě Mikuláše z Jistebnice do úřadu opata v roce 1419. Oba jmenovaní, bratr Zachariáš a bratr Vavřinec, jsou shodně uváděni s přídomkem z Nezamyslic.²⁶¹ Tento fakt by také odpovídal opatření, podle kterého neměl pobývat žádný mnich mimo klášter sám.²⁶²

Poměr Nezamyslic k břevnovskému klášteru zanikl během husitských válek a Nezamyslice byly připojeny k místnímu panství pánů Švihovských z Rýzemberka se sídlem na hradě Rabí. Švihovští z Rýzemberka byli v té době horliví katolíci a tak po skončení nepokojů obnovil Jan z Rýzemberka v Nezamyslicích znovu katolickou správu farnosti. Ještě ve třicátých letech jsou tak doloženi dva duchovní zde působící, a to farář Erasmus²⁶³ a vikář Bedřich.²⁶⁴

Nezamyslice v hospodářských pramenech břevnovského kláštera

Ke kostelu v Nezamyslicích, stejně jako k celému nezamyslickému újezdu, jsou kromě tradičních církevněsprávních pramenů dochovány také dva významné hospodářské prameny zachycující stav na přelomu 14. a 15. století.

První z nich je zlomek břevnovského inventáře z let 1390-1394, který nechal sepsat již zmiňovaný opat Diviš II. Zápis týkající se Nezamyslic pochází z roku 1393 a vznikl za účelem sepsání věcí kostelních i dalšího příslušenství při výměně místního duchovního správce bratra Václava s bratrem Janem (řčeným Jedináček).

Zápis je řazen do několika částí, které postupně zachycují věci kostelní, příslušenství hlavního oltáře, věci náležející místnímu dvoru, zařízení farské kuchyně, stav uskladněného materiálu, příslušný podíl ze sklizně a také věci menšího dvora.

Nejzajímavější částí je samozřejmě úvodní část věnovaná věcem kostelním. V celkovém výčtu se především nachází:

- 6 kalichů, z toho 2 pozlacené a 4 stříbrné
- 9 monstrancí, z nichž 6 je stříbrných, 2 měděné a 1 dřevěná s křišťálem pro hostii
- 12 ornátů se vším příslušenstvím pro kněžský úřad (chybí pouze 1 stola)
- 30 rouch svátečních i všedních a 5 oděvů oltářních

²⁶⁰ K. KROFTA, MBV V., s. 551.

²⁶¹ LC VII, s. 286.

²⁶² Z. HLEDÍKOVÁ, Benediktini v českých zemích ve středověku, s. 12.

²⁶³ A. MAŘÍK, Teritoriální rozsah katolické církevní správy v době Jiřího z Poděbrad na základě administrátorských akt, s. 224.

²⁶⁴ www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0455/charter.

- 25 svazků zahrnujících misály, antifonáře, graduály, kalendárium s textem řehole sv. Benedikta, agendy či glosář
- 5 koberců, 13 konviček, džbán s umyvadlem, dva ručníky

Do následující části ohledně příslušenství hlavního oltáře je pak zahrnuto:

- archa s vyobrazeným desaterem
- sochy Panny Marie – 1 z alabastru s korunkou z perel, 1 se dvěma pláští, 1 se dvěma anděly
- 2 dřevěné tabulky ozdobené měděnými a olověnými obrazy, které kostelu věnoval opat Diviš
- 3 přenosné oltáře, z nichž jeden daroval pan Matěj z Malého Boru
- skříňka s písemnostmi ohledně odpustků
- 9 velkých svící, 2 měděné svícny, 2 menší svícny, 14 svící pro vyzdvižení těla Páně, 10 liber nezpracovaného vosku a svíce o váze asi 3 liber
- 4 korouhve, dřevěný kříž, 2 měděné kadidelnice, křtitelnice, postní závoj, 4 zvonky nebo malovaná deska s relikviemi

To vše doplňují následující část týkající se hospodářského zázemí. Z příslušenství dvora je zmíněna především trojice koní s třemi vozy. Uskladněný materiál zahrnuje zejména náradí (sudy, vědra, motyky,...) a potravinové zásoby (naporcovaná zvěřina, sádlo,...). V části ohledně sklizně je výčet jednotlivých požitků (např. 6 strychů pšenice či 28 strychů lesa). Věci dvora menšího konečně zahrnují příslušenství popluží (zápřahy, radlice,...) a dobytek (6 pracovních volů, 2 kobyly, 7 jalovic apod.).²⁶⁵

Druhým pramenem je pak urbář břevnovského kláštera z roku 1406. Zde je zachycen celý nezamyslický újezd se všemi požitky, výnosy i příslušenstvím. U samotných Nezamyslic je uveden především farní kostel a dvě popluží.²⁶⁶ Z údajů obsažených v urbáři je, vzhledem k místní faře, asi nejzajímavějším údajem poznámka, že faráři náležel plat z jednoho a půl lánu (v Nezamyslicích jich bylo celkem 18), z něhož měl pravidelně odvádět daň opatovi. Zmíněná daň činila 1 kopu grošů ve svátek sv. Jiří a stejnou sumu i ve svátek sv. Havla a v urbáři se rovněž nachází doklad, že ji farář skutečně odváděl.²⁶⁷

Filiální kostel sv. Filipa a Jakuba ve vsi Hejná

Ve třináctém století vznikl ve vsi Hejná, která náležela rovněž do nezamyslického újezdu, hřbitovní kostel zasvěcený apoštolům sv. Filipovi a Jakubovi. Ve výše uvedeném zlomku

²⁶⁵ J. EMLER, Zlomek inventáře kláštera Břevnovského z let 1390-1394, s. 287-290.

²⁶⁶ J. EMLER, Decem registra censuum bohemia, s. 152.

²⁶⁷ Tamtéž, s. 184 a 215.

břevnovského inventáře je doložen filiální poměr tohoto kostela vůči nezamyslické faře a dokonce je zde několik položek uvedeno přímo ve vztahu k jeho duchovní správě (kalich, misál a tabulka).²⁶⁸

6.10. Petrovice

Nejstarší známé dějiny vsi Petrovice jsou spojeny s tvrzí, která zde stávala ještě v první polovině 14. století. Tato tvrz byla roku 1319 dobyta Vilémem ze Strakonice, který zároveň zajal jejího tehdejšího vlastníka, rytíře Alberta ze Schönsteinu a zavázal si jej vojenskou službou po dobu šesti tažení.²⁶⁹

Někdy v polovině 14. století byly Petrovice začleněny do velhartického panství a místní tvrz zanikla. V době, kdy držel velhartické panství poslední mužský příslušník rodu Jan, se Petrovice dostaly do sféry vlivu Rožmberků. Janova druhá manželka, Žofka z Opočna, totiž byla vzdálenou příbuznou Oldřicha z Rožmberka a samotného Jana pojilo s Oldřichem přátelství. Oldřich právě díky těmto skutečnostem často fakticky vystupoval jako Janův obránce. Jan pak na sklonku svého života předal panství do správy právě Oldřichovi. Oldřich ještě před svou smrtí stačil rozhodnout o svatbách Janových dcer a nadále světil jejich poručnictví a správu panství svému synovi Jindřichovi. Janovy dcery byly provdány za Menharta z Hradce a Jana staršího z Hradce a panství bylo rozděleno na dva díly. Po rozdělení připadly Petrovice Menhartovy z Hradce. Menhart však brzy zemřel a jeho díl zůstal částečně v držení jeho manželky Anny (mladší dcera Jana z Velhartic) a Jindřicha z Rožmberka. Anna se záhy podruhé provdala za Václava z Vartemberka, který se však práv na disponování vyžehněným dílem vzdal. Anna nakonec prodala svůj díl Jindřichovi z Rožmberka. Po Jindřichově smrti zdědil, v rámci příslušného velhartického dílu, Petrovice Jindřichův nedospělý syn Oldřich, svého času v poručnictví nejvyššího purkrabího pana Čenka z Vartemberka. Později se velhartické panství znovu spojilo a jeho jedinými vlastníky se stali páni z Hradce. Po nich převzali vlastnictví Švihovští z Rýzemberka a další rody. Petrovice zůstaly jeho nedílnou součástí až do 16. století, kdy byly v rámci opětovného dělení přidány ke kněžickému panství.²⁷⁰

Kostel sv. Petra a Pavla v Petrovicích

Základy farního kostela sv. Petra a Pavla v Petrovicích pocházejí již ze 13. století. Zatímco věž je čistě románská, zbytek stavby nese spíše prvky rané gotiky.²⁷¹ Josef Ambrož

²⁶⁸ J. EMLER, Zlomek inventáře kláštera Břevnovského z let 1390-1394, s. 287-288.

²⁶⁹ M. SVOBODA, Páni ze Strakonice, s. 150.

²⁷⁰ A. SEDLÁČEK, Hrad, zámek a tvrz království Českého XI., s. 111-115 a 126.

²⁷¹ K. HOSTAŠ, Soutis památek historických a uměleckých v politickém okrese Sušickém, s. 90.

Gabriel ve své práci zabývající se Sušickem označil petrovický kostel za vůbec první kostel v kraji, stejně jako za místo odkud byl veden boj proti pohanství.²⁷² Tuto, dnes spíše romanticky působící, domněnku vyvodil z faktu, že kostel byl opevněn. Ve skutečnosti byl ale kostel součástí zdejší zaniklé tvrze a v jeho okolí se zachovala celá řada pozůstatků fortifikací. Nepravděpodobnou se z dnešního pohledu jeví i jeho domněnka, že farní správu zde původně obstarávali windberští premonstráti.²⁷³ Zde se patrně jedná o důsledek přijetí někdejší teorie o držbě celého Sušicka Bogeny, která je vylíčena již v úvodu.

Podací právo k petrovické faře přešlo po začlenění Petrovic do velhartického panství k jeho majitelům. První známým patronem je Jan z Velhartic.²⁷⁴ Později se část patronátních práv přenesla na pány z Rožmberka.²⁷⁵ Podíl Rožmberků nebyl narušen ani zmíněným sňatkem Anny z Velhartic s Václavem z Vartemberka. Václav, patrně v důsledku vzdání se práv disponovat s vyžehněným dílem panství, pozbyl také práva dosazovat faráře v příslušných vsích. Výjimka mohla nastat snad jen pokud by byl příslušný farář jednoduše prohlášen správcem kostela. Kromě Petrovic se toto opatření vztahovalo také na fary v Čečovicích, Malém Boru a v Bukovci.²⁷⁶

Fara je při petrovickém kostele doložena již roku 1366, kdy byl místní farář ustanoven exekutorem při dosazování nového faráře ve Svojsčicích.²⁷⁷ Další záznam pochází až z roku 1374 a je v něm zmíněn první, jménem známý, petrovický farář Mladota. Ten zde působil právě do roku 1374, kdy se směnil s Albertem, dříve farářem v Nezvěsticích (beneficium pod rožmberským patronátem, děkanát rokycanský, arcijáhenství plzeňské).²⁷⁸

Jak dlouho setrval Albert v Petrovicích není známo. Další záznamy pocházejí až z roku 1380 a je v nich vylíčen spor o petrovické beneficium, které se snad mohlo uvolnit Albertovou smrtí. K faře byl tehdy současně prezentován pan Častovoj a pan Ondřej. Jako prezentující je uveden pouze Jan z Velhartic. V první zápise si oba uchazeči zvolili své prokurátory (Častovoj Simona a Ondřej Václava Myšku) a spor byl odročen.²⁷⁹ V dalším zápise již Častovojova strana klasicky začíná prokazovat svůj nárok na beneficium, zatímco na straně druhé dochází k zajímavé změně, protože jako Častovojův odpůrce ve sporu již není uveden Ondřej, ale jistý Vitmar, který je ke stejnému beneficiu prezentován Oldřichem

---

²⁷² J. A. GABRIEL, *Královské město Sušice a jeho okolí*, s. 46.

²⁷³ Tamtéž, s. 213.

²⁷⁴ LC III, s. 8.

²⁷⁵ AIu II, s. 64.

²⁷⁶ AIu III, s. 159.

²⁷⁷ LC I/2, s. 75-76.

²⁷⁸ AIu I, s. 79 a LC III, s. 8-9.

²⁷⁹ AIu II, s. 63.

z Rožmberka.²⁸⁰ Zásah Oldřicha z Rožmberka ukazuje na možný původ pře ve sporu mezi patrony. Poslední známý zápis týkající se příslušného sporu situaci ohledně změny jména Častovojova odpůrce snad vysvětluje. V něm totiž vznášejí Vitmar a Ondřej, uváděný jako kostelník u Všech svatých na hradě pražském, svá práva na petrovickou faru společně.²⁸¹ To budí dojem, že uchazeči o beneficium mohli být ve skutečnosti tři. Nicméně jejich nároky patrně neobstály a Častovoj beneficium i přes jejich námitky nakonec získal, protože ještě roku 1384 je doložen jako petrovický farář. Posledně jmenovaná zmínka pochází rovněž ze soudních zápisů, neboť Častovoj byl toho roku žalován u konzistoře pražským měšťanem Ješkem kvůli tomu, že se nedostavil k soudnímu slyšení. Ješek rovněž požadoval po vikáři, aby Častovoje soudil a exkomunikoval.²⁸² Výsledek tohoto sporu není znám, stejně jako další osudy Častovoje.

Častovoj byl posledním jménem známým petrovickým farářem. Fungování zdejší fary je nadále doloženo v letech 1393 a 1401, kdy byl sice místní farář ustanoven exekutorem při osazení far v Dlouhé Vsi a ve Svojsčicích, ale v obou případech je anonymní.²⁸³

Zajímavá epizoda v dějinách petrovické fary je uváděna k roku 1417, kdy se Petrovice, společně s dalším majetkem, nacházely v držení nedospělého Oldřicha z Rožmberka, jehož poručníkem a tedy i dočasným správcem jeho majetku, byl nejvyšší purkrabí Čeněk z Vartemberka. Pan Čeněk byl v počátcích horlivým zastáncem Husova učení a roku 1417 nechal v kostelech na svých panstvích šířit přijímání podobojí. Podobně si počínal i na jemu svěřeném rožmberském zboží. Petrovice jsou tak uváděny mezi rožmberskými farnostmi, na kterých bylo zavedeno také přijímání z kalicha.²⁸⁴ Tato událost patrně předurčila budoucí konfesní zaměření této farnosti a kališnická správa se zde udržela až do doby rekatolizace v 17. století.

6.11. Strašín

Prvním známým majitelem Strašína byl Vítek z Krumlova. Ten jej prodal společně se dvěma mlýny paní Kristýně a jejímu synu Mikulášovi z Prahy. Od paní Kristýny přešel později Strašín ke strakonické komendě johanitů. Vítek z Krumlova johanitský majetek roku 1274 ještě rozšířil, když se svými syny prodal převorovi řádu Valtrovi ještě část přiléhajícího lesa.²⁸⁵ Jak dlouho zůstal Strašín v držení johanitů ovšem známo není, protože v pozdějších

---

²⁸⁰ AIu II, s. 64.

²⁸¹ AIu II, s. 65.

²⁸² AIu II, s. 268.

²⁸³ LC V, s. 164 a LC VI, s. 44.

²⁸⁴ Petr ČORNEJ, 30. 7. 1419. První pražská defenestrace. Krvavá neděle uprostřed léta, Praha 2010, s. 63.

²⁸⁵ J. EMLER, RBM II, s. 1226-1227.

záznamech jejich majetku se již neobjevuje. To ovšem může být způsobeno tím, že první johanitské listiny pocházejí až z první poloviny 14. století.²⁸⁶

Ve čtrnáctém století se Strašín dostal do majetku pánů Švihovských z Rýzemberka, kteří jej začlenili do svého panství s centrem na hradě Rabí. V rámci tohoto panství setrval až do poloviny 16. století.²⁸⁷

Kostel Narození Panny Marie ve Strašíně

Strašínský kostel vznikl snad už na počátku 13. století. Jako farní je doložen již roku 1254, kdy tu funkci faráře vykonával příslušník rytířského řádu johanitů jménem Mikuláš. Písemně je zachycen jeho upřímný slib mistru převorovi Janu ze Švamberka, se sídlem ve Strakonících. Tomu Mikuláš ve víře, úctě a poslušnosti vyznává, že bude v udělené faře dobrých hostem a pracovitým správcem a bude vynakládat všechny své možnosti a schopnosti ke cti boží a k užítku svého konventu. Rovněž slibuje, že ze svěřeného kostela nic nezciží, nezničí ani neztratí a naopak se bude snažit jej pozvednout a zvelebit.²⁸⁸

Právě uvedený slib je zajímavý v tom, že v roce 1254 se Strašín ještě v majetku johanitů nenacházel. Jan Anderle jako možné řešení nabídl ztotožnění faráře Mikuláše se stejnojmenným synem paní Kristýny, která ves jistý čas vlastnila, ale neexistuje žádný bližší doklad, který by tuto teorii potvrdil.²⁸⁹ Faráře Mikuláše totiž mohli k faře dosadit představitelé řádu i na žádost či přání bývalého majitele vsi Vítka z Krumlova.

Jak dlouho trval poměr mezi strašínskou farou a strakonickými johanity není bohužel doloženo. Pravděpodobné je, že faru osazovali svými členy i poté, co se ves dostala do jejich držení, ale časová mezera mezi zprávami je příliš dlouhá a tak nelze nijak vykonstruovat, jak johanitská správa strašínské fary vlastně pokračovala.

Nově se Strašín objevuje až v pramenech druhé poloviny 14. století. Jako farní byl místní kostel bezpochyby roku 1369, když byl sestavován rejstřík papežských desátků. Strašín toho roku odvedl 6 grošů.²⁹⁰ Co se však týká nějaké zprávy, která by informovala o místních duchovních či jejich patronech, tak taková je datována až k roku 1380. Tehdy byl již Strašín v majetku pánů z Rýzemberka, kteří jeho vlastnictvím získali i podací právo k místní faře. Toho roku zemřel farář Staněk a pan Půta ze Skály a Rabí prezentoval na jeho místo kněze Jana ze Strakonic. Ten si u konzistoře, aby získal potřebné potvrzení, zvolil za prokurátory

---

²⁸⁶ M. SVOBODA, Páni ze Strakonic, s. 80.

²⁸⁷ A. SEDLÁČEK, Místopisný slovník historický Království českého, s. 835-836.

²⁸⁸ J. EMLER, RBM II, s. 7.

²⁸⁹ Jan ANDERLE, Nedostavěný hrad u Strašína, In: Castellogica bohemica 2, Praha 1991, str. 329.

²⁹⁰ RDP, s. 67.

Theoderika z Neprochov a písaře Mikuláše. Výsledkem obou kroků bylo potvrzení Jana k beneficiu.²⁹¹

Mezi lety 1380 až 1404 je další mezera v jakýchkoliv zprávách. Do roku 1404 sice byl strašínským farářem jakýsi Kopic, ale kdy a za jakých okolností do Strašína přišel není známo. Tento Kopic zmíněného roku zemřel a na jeho místo pan Břeněk ze Skály a Švihova prezentoval kněze Eliáše z Horšovského Týna.²⁹² Eliáš zůstal při místní faře pouze půl roku a již v březnu 1405 na svou funkci rezignoval a směnil své beneficum s Václavem, farářem v Čachrově (děkanát klatovský, arcijáhenství plzeňské).²⁹³ Jak dlouho působil ve Strašíně farář Václav opět není známo, protože další nejbližší záznam je až z roku 1414, kdy zde zemřel farář, který se jmenoval Petr. K faře byl následně Janem z Rýzemberka prezentován kněz Václav z Klatov,²⁹⁴ který je zároveň posledním známým strašínským farářem do počátku husitských válek.

V období po skončení husitských válek je strašínská fara započítávána spíše mezi ty kališnické. To se však nejeví až tak pravděpodobným, vzhledem k tomu, že ves zůstala v majetku pánů z Rýzemberka, kteří se toho času počítali ke katolické straně a ve většině far ve sféře jejich vlivu byla obnovena katolická správa (Albrechtice, Budětice, Nezamyslice). Navíc v již několikrát citované písemnosti z roku 1438, ohledně obnovení katolické správy v Albrechticích, je mezi svědky uveden také jistý Alex označovaný jako farář ve Strašíně.²⁹⁵

Poutní tradice

Strašínský kostel Narození Panny Marie a údajný léčivý pramen v jeho bezprostřední blízkosti náleží mezi významná poutní místa Pošumaví. Skutečným poutním místech se stal Strašín sice až po třicetileté válce, ale lidová tradice odkazuje na pouti do Strašína již na přelomu 14. a 15. století.²⁹⁶ K tomu sice neexistují žádné skutečné doklady, ale vzhledem k tehdy výrazně sílícímu mariánskému kultu, mimo jiných prosazovaného i arcibiskupem Janem z Jenštejna, není tato možnost tak zcela nepravděpodobná.

6.12. Sušice

Stručný nástin středověkých dějin Sušice je vylíčen již v úvodní části zabývající se středověkou podobou regionu. Je však nutno dodat, že během cca 150 let v období od druhé poloviny 13. století do počátku století 15. prošla Sušice výrazným procesem proměny od

²⁹¹ AIu II, s. 36 a LC III-IV, s. 142.

²⁹² LC VI, s. 116.

²⁹³ LC VI, s. 135.

²⁹⁴ LC VII, s. 140.

²⁹⁵ www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0455/charter.

²⁹⁶ Milan POKORNÝ, Poutní tradice Šumavy (Sušicko), Sušice 2002, s. 54-56.

původně strategického bodu pro boj mezi Přemyslovci a Wittelsbachy až k významné opoře královské moci v regionu. Rostoucí význam se samozřejmě promítnul i v církevní rovině života místních lidí a Sušice díky tomu získala asi nejvýraznější postavení v této části prácheňského děkanátu. O tom ostatně svědčí i fakt, že se zde nacházel větší počet samostatných beneficií. Stejně výmluvný je i vysoký počet uchazečů o svěcení, kteří odsud pocházeli. V rámci celého bechyňského arcijáhenství obsadila Sušice, co do počtu uchazečů o svěcení (83) i svěcenců samotných (53), v období mezi lety 1395-1416 čtvrté místo po Jindřichově Hradci, Sezimově Ústí a Českých Budějovicích.²⁹⁷

Farní kostel sv. Václava v Sušici

První písemná zmínka o farním kostele v Sušici pochází z roku 1233, kdy tehdejší majitel Sušice, hrabě Albrecht IV. z Bogenů, svěřil patronát tamního kostela windberským premonstrátům.²⁹⁸ Po vymření Bogenů Sušici získal do držení Otta II. Dolnobavorský. Ten roku 1246 daroval všechny desátky plynoucí z jeho majetku na Sušicku pro změnu bavorskému klášteru v Niederaltaichu.²⁹⁹ Podací právo však nadále zůstalo Windbergu.

Ke změně nedošlo ani roku 1273, když byla uzavřena mírová dohoda mezi Přemyslem Otakarem II. a Jindřichem Bavorským, která fakticky potvrzovala držení Sušice Přemyslovi.³⁰⁰ Jiří Martínek ve své studii zabývající se středověkým Sušickem uvádí, s odkazem na starší práci Hanse Muggenthalera, že poslední relikty bogenské držby zmizely roku 1277, když pražský biskup vyměnil s windberským klášterem patronát v Sušici za ves Albrechtice.³⁰¹ Tato teorie je však bezpochyby mylná. Prvním argumentem k vyvrácení této teorie je fakt, že Albrechtice náležely Windbergu, včetně podacích práv k místnímu kostelu, již od 12. století. Druhý a hlavní argument tvoří spolehlivě doložený windberský patronát nad sušickou farou ještě roku 1283, tedy celých šest let po údajném vyrovnání. Toho roku se totiž pokusil bez souhlasu windberského opata získat sušickou faru kněz Bernard, což vedlo k soudnímu sporu.³⁰² Rozhodčím byl ustanoven strahovský opat Jordán, který prohlásil Bernardova práva za neplatná a vlastnictví patronátu nad farou přiznal windberskému klášteru.³⁰³ Časové určení zániku windberského patronátu se tak posouvá až za rok 1283.

²⁹⁷ Eva DOLEŽALOVÁ, Svěcenci pražské diecéze 1395-1416, Praha 2010, s. 143.

²⁹⁸ K. J. ERBEN, RBM I., s. 379; www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0014/charter.

²⁹⁹ K. J. ERBEN, RBM I., s. 540.

³⁰⁰ J. EMLER, RBM II., s. 326-328.

³⁰¹ J. MARTÍNEK, Sušicko – bylo či nebylo?, s. 97.

³⁰² J. EMLER, RBM II., s. 1188.

³⁰³ www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0027/charter.

Zajímavá zpráva týkající se Sušice pochází z roku 1296, do kterého je datován list biskupů opatřený deseti visutými pečetěmi, v němž jsou Sušickým uděleny různé odpustky.³⁰⁴ Na začátku 14. století byl patrně místní, původně románský, kostelík nahrazen gotickou bazilikou. Když dal roku 1322 Jan Lucemburský město obehnat hradbami, tak se kostel sv. Václava díky své poloze ocitl v bezprostřední sousedství nových hradeb a díky tomu je někdy označován jako *inter muros* (mezi hradbami).³⁰⁵

Na přelomu 13. a 14. století přešel patronát sušické fary na vyšehradskou kapitolu. Vztah mezi kapitulou a farními správci byl poměrně složitý. Fara sloužila jako inkorporovaná prebenda vždy jednomu z vyšehradských kanovníků a správce fary mu z ní odváděl roční plat. Farář díky tomuto poměru bývá uváděn ve funkci jako stálý vikář³⁰⁶ a i farní kostel se nedopatřením často označuje za filiální.³⁰⁷ Výše zmíněný plat činil 12 kop grošů vyplácených dvakrát ročně a celková suma roční platu byla tedy 24 kop.³⁰⁸ Byla to bezpochyby právě výše odváděného platu, která často rozdmýchávala spory mezi kanovníky a sušickými vikáři.

První doloženým správcem sušické fary z tohoto období je vikář Konrád, který se roku 1348 písemně zavázal odvádět zmíněný plat vyšehradskému kanovníku Mikulášovi. To je doloženo ve svědectví arcibiskupského oficiála Šimona, který byl rovněž vyšehradským kanovníkem.³⁰⁹ Konrád spravoval sušickou faru až do své smrti roku 1367, kdy jej na prezentaci kanovníka Alberta ve funkci vystřídal kněz Jindřich, který byl zřejmě místním rodákem.³¹⁰ Při faře však působil jen dva roky a když na sklonku roku 1369 zemřel byl na jeho místo prezentován Jan, dříve oltářník kostela vyšehradského. Jako patron je za kapitolu tentokrát uveden kanovník Jindřich, který byl rovněž proboštem kostela Panny Marie v Klatovech.³¹¹ Jan však po necelém roce také zemřel a Jindřich musel na jeho místo dosadit nového vikáře. Tím se stal v listopadu 1370 Seifrid, klerik vratislavské diecéze.³¹²

Seifrid sice setrval u fary až do roku 1378, ale konec jeho působení zde rozhodně nebyl slavný. V září roku 1378 byl volán ke konzistoři a následně byl generálním vikářem Kunešem z Třebovle suspendován z výkonu úřadu duchovního.³¹³ Důvodem tohoto opatření nebylo nic menšího než vražda. Seifrid totiž vlastní rukou zabil kazatele, který působil při jeho kostele. Příčina činu však nikde zmíněna není. Vražda byla nakonec i prokázána a Seifrid byl uznán

³⁰⁴ J. EMLER, RBM II, s. 745.

³⁰⁵ LC III-IV., s. 30.

³⁰⁶ LC I/2, s. 84.

³⁰⁷ LE IV, s. 364-365

³⁰⁸ J. A. GABRIEL, Královské město Sušice a jeho okolí, s. 48 (do poznámky opsané latinské záznamy z let 1389 a 1391).

³⁰⁹ J. SPĚVÁČEK – J. ZACHOVÁ, RBM V, s. 147- 148.

³¹⁰ LC I/2, s. 84.

³¹¹ LC II, s. 21.

³¹² LC II, s. 40.

³¹³ Alu I, s. 300 a 305.

vinným.³¹⁴ Proti rozsudku se sice odvolal, čímž se proces protáhl téměř o rok, ale rozsudek byl nakonec znovu potvrzen a Seifrid byl s konečnou platností zbaven sušické fary a výkon všech dalších kněžských úřadů mu byl zakázán.³¹⁵

Teprve po právoplatném zbavení Seifrida úřadu, mohla být sušická fara znovu obsazena. Počátkem prosince 1379 k ní byl prezentován Mikuláš, dříve farář v Drahobudicích (děkanát kouřimský, arcijáhenství kouřimské). Při tomto osazování dochází k významné změně, protože jako patron již tentokrát nevystupuje žádný z vyšehradských kanovníků, ale samotný král Václav IV.³¹⁶ Stejně tomu bylo i následujícího roku 1380, když Mikuláš zemřel a na uprázdněnou faru byl prezentován Petr alias Pešek, kanovník kostela sv. Jiří na pražském hradě.³¹⁷ Poměr k vyšehradské kapitule však nezankl, protože na přelomu let 1380-1381 došlo k soudní při mezi zmíněným Petrem a vyšehradským kanovníkem Fridrichem, hrabětem z Wertheimu.³¹⁸ Předmětem sporu byl samozřejmě roční plat. Smírčí výrok mistra Fridmanna a Oldřicha Hložka nakonec potvrdil nárok na plat kapitule. A Petr se zavázal odvádět pravidelně plat Fridrichovi.³¹⁹ V následném zlistinění výroku generálního vikáře Kuneše z Třebovle k zmíněnému sporu je pak Petrovi suma ročního platu snížena z 24 kop grošů na pouhých 15.³²⁰

Po Fridrichu z Wertheimu získal sušickou prebendu kanovník Svatoslav, který se rovněž roku 1383 dostal s Petrem do sporu. Petr patrně opět neodváděl plat a této povinnosti se pokoušel zbavit směnou beneficí. Svatoslav na to reagoval žalobou u konzistoře, kde Petra obvinil z nedostatečného zájmu o vyrovnávání svých závazků a pokusil se ohradit proti možné Petrově směně.³²¹ Takové opatření snad mohlo fungovat v době, kdy kanovníci drželi i podací právo k faře a tak mohli případné směně zamezit. Převzetí patronátu nad farou Václavem IV. však tuto možnost narušilo. Petr se tak mohl bez problémů směnit s Klimentem, dříve farářem v Nebuželích (mělnický děkanát, arcijáhenství boleslavské). Konfirmace této směny je datována pouhý den po zmíněné stížnosti kanovníka Svatoslava.³²²

Změna nenastala ani za Petrova následníka Klimenta. Spor ohledně placení ročního platu tentokrát proběhl v letech 1388-1389 a jako majitel prebendy tentokrát vystupuje kanovník František z Jevíčka. Pro příslušnou dobu bohužel nejsou dochovány soudní akta, takže o sporu se dozvídáme pouze z kapitulních listin, a to již ve stádiu, kdy Kliment roku 1388 podal

---

³¹⁴ AIu I, s. 311.

³¹⁵ AIu I, s. 375.

³¹⁶ LC III-IV, s. 117.

³¹⁷ LC III-IV, s. 141.

³¹⁸ AIu II, s. 75 a 106.

³¹⁹ www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/CZ-NA/KVs/256/charter.

³²⁰ www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/CZ-NA/KVs/257/charter.

³²¹ AIu II, s. 212.

³²² LC III-IV, s. 151.

prostřednictvím svého prokurátora Petra z Žatce odvolání proti rozhodnutí. Rozhodčím byl ustanoven hradištský opat Viker, který Klimentovo odvolání zamítl a nařídil, aby byl původní výrok přiveden k právu.³²³ Kliment však opětovně potvrzeného výroku nedbal a dál odmítal odvádět plat. Opat Viker tak znovu vystupuje jako konzervátor práv vyšehradské kapituly ještě roku 1389 a nařizuje farářům v okolí Sušice, aby veřejně vyzvali Klimenta k podrobení se rozsudku a v případě, že by znovu neposlechl, aby dodržovali interdikt na něj uvalený.³²⁴ Kliment však nepovolil ani po tomto opatření a Viker byl nucen žádat o pomoc arcibiskupa Jana z Jenštejna, kterého žádal, aby Klimenta přiměl dodržet rozsudek.³²⁵ Zda se Kliment nakonec podrobil není známo, nicméně při sušické faře setrval až do své smrti roku 1391.

Na místo Klimenta pak byl Václavem IV. prezentován kněz Jindřich ze Slatiny.³²⁶ Tentokráte, snad aby bylo zamezeno dalším sporům, vyměřil roku 1392 při jednání u konzistoře generální vikář Mikuláš Puchník Jindřichovi finanční zástavu ve výši 16 kop grošů, která měla být složena u něj a případně vyplacena kanovníku Františkovi. Zároveň jsou stanoveni ručitelé, kteří by v případě potřeby dluh vyrovnali, a to královský kaplan Herš a nájemce sušické fary Bernard.³²⁷ Toto je také jediná zpráva dokládající farního nájemce Bernarda. Je však možné, že Bernard si pronajal farní důchody a požitky již za Jindřichova předchůdce Klimenta, protože následujícího roku 1393 Jindřich pronajímá faru znovu, ale tentokráte dřívějšímu oltářníku Václavi. Ten si pronajal faru na tři roky za částku 40 kop grošů za každý rok, která měla být odváděna ve třech termínech (na sv. Jiří, na sv. Havla a na svátek Očištění Panny Marie). Trest za porušení nájemní smlouvy byl stanoven na pokutu 20 kop grošů a exkomunikaci. V zápisu je také výslovně připomenut Jindřichův peněžní závazek vůči kanovníkovi vyšehradskému, který musí uhradit on a nikoliv jeho nájemce, stejně jako papežský desátek. Ostatní finanční povinnosti jsou již na nájemci.³²⁸

Farář Jindřich držel sušickou faru do roku 1395, kdy se směnil s Martinem, dříve farářem v Luštěnicích (boleslavský děkanát, arcijáhenství boleslavské).³²⁹ Martin zde zůstal pouze do příštího roku a pak na beneficium rezignoval. Směnou tak k sušické faře přichází Petr, dříve farář v Krásné Hoře nad Vltavou (vltavský děkanát).³³⁰ Petr během svého působení v Sušici zastával rovněž úřad prácheňského děkana.

³²³ www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/CZ-NA/KVs/272/charter.

³²⁴ www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/CZ-NA/KVs/273/charter.

³²⁵ www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/CZ-NA/KVs/277/charter.

³²⁶ LC V, s. 91-92.

³²⁷ AIu III, s. 51-52.

³²⁸ AIu III, s. 111-112.

³²⁹ LC V, s. 212.

³³⁰ LC V, s. 248.

Roku 1401 byl Petr, společně s Janem Calvem, oltářníkem sv. Petra v kostele vyšehradském, volán ke konzistoři kvůli dluhu dvaceti kop grošů. Tuto částku dlužili Janovi, vikáři kostela sv. Egidia v Praze a mistru Janovi Třemošnickému, kteří jsou označováni jako papežští písaři. Dlužná částka byla za vyhotovení apoštolských listů jubilejního roku pro sušickou faru. Listy byly bezpochyby vyhotoveny k předešlému roku 1400, který byl totiž jubilejním, tedy svatým, rokem. Oba údajní dlužníci se zavázali dlužnou částku vyrovnat. Tento zápis byl však později přeškrtnán a bylo k němu připsáno, že jeden z písařů peníze za listy již přijal a aby prokázal, že dřívější žaloba nebyla pokus o podvod nabídl děkanu Petrovi i oltářníku Janovi dobrovolně narovnáni.³³¹

Petr je ve funkci sušického faráře uváděn ještě roku 1406.³³² Zda-li ji však spravoval až do své smrti nebo ji směnil za jiné beneficium není známo. Nejbližším známým sušickým farářem je tak Bernard, který zde působil do roku 1412, kdy zemřel. Na jeho místo byl záhy prezentován kněz Ondřej z Hostouně.³³³ To je také poslední známý katolický správce farnosti.

Sušice byla vždy známa svou loajalitou vůči Václavu IV., ve které setrvala až do jeho smrti. Od roku 1419 vystupují sušičtí jako aktivní přívrženci husitství a vytvářejí svaz z dalšími podobně zaměřenými městy. Během náboženských nepokojů také zcela zanikl poměr místní fary k vyšehradské kapitule a sušičtí měšťané se patronátu k faře ujali sami.

Oltář sv. Bartoloměje ve farním kostele sv. Václava

Nejstarším známým sušickým oltářem, který byl samostatným beneficium, byl oltář sv. Bartoloměje ve farním kostele sv. Václava. Oltář byl založen již roku 1353 paní Kunigundou, vdovou po sušickém měšťanu Mikuláši Genysherovi. Potřebné nadání oltáře zajistil Držkaj, syn vladyky Zdimíra z Dlouhé Vsi, který se souhlasem své manželky Markéty prodal Kunigundě a jejím dědicům svoji ves Krušec se všemi platy, požitky, dávkami, daněmi, výnosy i robotami i se vším movitým i nemovitým majetkem ke vsi náležejícím. To vše za 70 kop grošů, z nichž 4 daroval oltáři. Jako důvod prodeje i daru uvádí Držkaj spásu duše svých rodičů Zdimíra a Příby. Zároveň se on i jeho manželka vzdávají jakýchkoliv dalších nároků na postupovaný majetek. Na přání zesnulého Kunigundina manžela Mikuláše má být při oltáři sloužena vždy jedna stálá mše pro spásu duší jeho předků, jeho následovníků i jeho samotného. Převod Krušce ke zřízení a založení oltáře byl později písemně schválen i Karlem IV.³³⁴

---

³³¹ AIu IV, s. 70-71.

³³² AIu V, s. 199.

³³³ LC VII, s. 51-52.

³³⁴ LE IV, s. 364-365.

Prvním známým oltářníkem sv. Bartoloměje byl jistý Jindřich, který oltář spravoval do roku 1375. V tomto roce zemřel a na prezentaci měšťana Mikuláše Sneyweisse a jeho manželky Kateřiny byl k oltáři potvrzen Petr.³³⁵ Proti ustanovení Petra oltářníkem se však ohradil jakýsi sušický kněz jménem Pecolt a tato záležitost byla projednávána u konzistoře.³³⁶

Dalším známým oltářníkem sv. Bartoloměje byl jistý Pullus. Ten vedl na přelomu let 1379-1380 spor s patronem oltáře Mikulášem Sneyweissem, jehož příčina však není známa.³³⁷ Pullus byl nakonec roku 1383 benefícia zbaven. Důvodem byla jeho otevřená náklonnost vůči vzdoropapeži Klimentu VII., která zcela odporovala oficiální politice arcibiskupa Jan z Jenštejna, který bezvýhradně podporoval Urbana VI.³³⁸ Novým oltářníkem se stal, se souhlasem vdovy po Mikuláši Sneyweissovi Kateřiny, sušický kněz Ondřej, který se pokoušel toto beneficium získat již v době, kdy jej ještě oficiálně spravoval Pullus.³³⁹

Roku 1390 přivezl a předložil sušický měšťan Pesslinus před arcibiskupského vikáře příslušné listiny týkající se založení a nadání oltáře a žádal o jejich potvrzení, aby oltář nadále fungoval jako plnohodnotné církevní beneficium. Pesslinus vystupuje ve vztahu k oltáři jako dědic zmíněné donace a patron. Předložené listiny byly ověřeny přivěšením pečeti vikářství pražského arcibiskupství, zaneseny do erekčních knih a oltář byl prohlášen za obnovené a plnohodnotné církevní beneficium.

V rámci znovuzřízení benefícia byly povinnosti správce oltáře rozšířeny na pět pravidelných mší, které měly být slouženy každý týden, a to v neděli, v pondělí za zemřelé, ve středu, v pátek a v sobotu ke cti Panny Marie. Trest za každou zanedbanou či odbytou mši je jeden groš na chléb pro chudé, který bude rozdělen před vchodem do kostela. Oltářník má také prokazovat patřičnou úctu faráři, chodit řádně oděn a zdržovat se při oltáři.³⁴⁰

S vylíčenou snahou o obnovení oltáře souvisí bezpochyby i žádost oltářníka Ondřeje o upevnění jeho správy a řízení benefícia se všemi požitky a příjmy z roku 1392, kdy si za tímto účelem u konzistoře zvolil také svoje prokurátory.³⁴¹ Ondřej je zmiňován v soudních aktech konzistoře ještě roku 1398, kdy se Martin, farář v Hrádku u Vlašimi, vyznal že mu dluží 5 kop grošů, které slíbil zaplatit pod trestem exkomunikace.³⁴²

Ondřej setrval při oltáři až do roku 1406, tedy 23 let. V tomto roce byla dohodnuta směna hned tří beneficií. Kromě oltáře sv. Bartoloměje se jednalo o faru ve Zlívu (jičínský děkanát,

---

³³⁵ LC III-IV, s. 30.

³³⁶ AIu I, s. 114.

³³⁷ AIu I, s. 333, 341, 342, 348, 355 a AIu II, s. 10.

³³⁸ LC III-IV, s. 162.

³³⁹ AIu II, s. 225.

³⁴⁰ LE IV, s. 364-365.

³⁴¹ AIu III, s. 86.

³⁴² AIu III, s. 359.

arcijáhenství hradecké) a oltář sv. Šimona a Judy v Kolíně. Ondřej se směnil ke zlívské faře, na jeho místo přišel Buhard, někdejší oltářník sv. Šimona a Judy a tento oltář získal bývalý zlívský farář mistr Šimon.³⁴³ Ke směně dával z pozice patrona sušického oltáře souhlas pražský měšťan Jan (Henclín) Pajerlík, který ze Sušice pocházel. S obsazením oltáře však zřejmě nesouhlasil tehdejší sušický farář Petr, který snad také vlastnil část patronátních práv a dostal se s Pajerlíkem do sporu.³⁴⁴ Zprávy o tomto sporu jsou posledními zmínkami o příslušném oltáři před počátkem husitských válek.

Oltář Všech svatých ve farním kostele sv. Václava

Dalším oltářem, který se nacházel v kostele sv. Václava, byl oltář zasvěcený Všem svatým. Oltář byl jako nově založený osazen poprvé roku 1374, kdy k němu jeho patron, sušický měšťan a později i místní rychtář Ondřej Porusser, prezentoval kněze Jana.³⁴⁵ Jan působil při oltáři do roku 1378, kdy na jeho správu rezignoval a na jeho místo přišel Jan, podjáhen původem přímo ze Sušice.³⁴⁶ Jediná další zmínka o tomto oltáři pochází z rejstříku papežských desátků, kde je při něm roku 1399 zaznamenána odváděná suma ve výši 15 grošů a jako oltářník je jmenován stále Jan.³⁴⁷

V pozdějších záznamech se již oltář Všech svatých nevyskytuje a je tedy možné, že zanikl po smrti jeho zřizovatele a patrona Ondřeje Porussera.

Oltář sv. Kateřiny a Doroty v kostele Nanebevzetí Panny Marie

Poslední sušickým oltářem, který vznikl před husitskými válkami je oltář sv. Kateřiny a Doroty. Jako jediný ze sušických oltářů nestál v kostele sv. Václava v hradbách, ale v kostele Nanebevzetí Panny Marie, který byl situován již za hradbami. Roku 1402 se jej rozhodla zřídit Kateřina, vdova po sušickém měšťanu Levlinu Hedvejkovi a tento nový oltář nadat pravidelným ročním platem ve výši 6 kop grošů. Zmíněný plat měl být poskytován z domů, louk a polí sušických měšťanů Johlina Teyuala, Mikuláše Olerauchla a Konráda Chargela, kteří v samostatných listech tento úmysl dosvědčují. V případě, že by některý plat neodvedl potrestá jej městská rada pokutou dvaceti kop grošů. Patronátní právo k oltáři si Kateřina vyhradila pro sebe a po její smrti mělo automaticky přejít na radu města. Jako první správce oltáře byl vybrán kněz ze Sušice Oldřich, který měl při oltáři působit až do své smrti. Za

---

³⁴³ LC VI, s. 181 a 185.

³⁴⁴ AIu V, s. 198 a 199.

³⁴⁵ LC III-IV, s. 20.

³⁴⁶ AIu I, s. 274 a LC III-IV, s. 92.

³⁴⁷ RDP, s. 68.

povinnost Oldřicha a jeho nástupců je určeno každý týden sloužit, osobně nebo v zastoupení, alespoň dvě mše.

Kněz Oldřich přinesl do arcibiskupské kanceláře k potvrzení celkem čtyři listy, v nichž rada města v čele s rychtářem Ondřejem Porusserem a purkmistrem Konrádem sdělují přání vdovy Kateřiny i souhlas zmíněných měšťanů k odvádění ročního platu. To vše ověřeno městskou pečeti.

Písemnosti byly následně potvrzeny generálním vikářem Mikulášem Puchníkem i arcibiskupem Olbramem ze Škvorce a následně zaneseny do erekčních knih s výrokem, že oltář sv. Kateřiny a Doroty se zřizuje jako nové a stálé církevní beneficium, ke kterému má podací právo paní Kateřina. Kněz Oldřich je potvrzen jako správce oltáře.³⁴⁸

Oldřich spravoval skutečně oltář až do své smrti roku 1408. K oltáři posléze městská rada prezentovala kněze Jakuba, který byl patrně stejně jako Oldřich místním rodákem.³⁴⁹

Hřbitovní kostel Nanebevzetí Panny Marie v Sušici

Okolnosti vzniku hřbitovního kostela Nanebevzetí Panny Marie nejsou zcela vyjasněny. Základní stavba je podle gotických prvků datována do druhé poloviny 14. století. Vznik kostela je snad spojen s několika dochovanými zprávami o Sušici z let 1331-1374.

Jan Lucemburský dal řádu augustiniánů souhlas, aby si v Sušici vybudovali klášter. To se však nezamlouvalo vyšehradské kapitule, které byla inkorporována místní fara a proti danému svolení se ohradila. Jan následně v září 1331 souhlas ke zřízení kláštera odvolal s odůvodněním, aby faře nevznikla škoda.³⁵⁰ Na žádost kapituly toto odvolání potvrdil roku 1335, ještě jako moravský markrabě, i Karel IV.³⁵¹ Záležitost tím však vyřízena nebyla, protože Jan Lucemburský roku 1339 svůj souhlas k vybudování kláštera obnovil. Oproti původnímu je text tohoto svolení i dochován a dozvídáme se z něj, že vybudovat augustiniánský klášter v Sušici měla původně v úmyslu Janova zesnulá manželka Eliška Přemyslova. Současně se svolením nařídil Jan svému synovi markraběti Karlovi, stejně jako všem prelátům, šlechticům a úředníkům, aby stavbu podporovali.³⁵² Se stavbou bylo tentokrát skutečně započato, ale augustiniáni ji dokončit již nestihli. Roku 1345 totiž Jan svůj souhlas opět odvolal a zároveň nařídil, aby již vystavěné oratorium bylo zbořeno. Jako důvod je opět uvedeno možné způsobení škody místní faře.³⁵³ O několik dní později bylo odvolání znovu

---

³⁴⁸ LE VI, s. 275-278.

³⁴⁹ LC VI, s. 245.

³⁵⁰ J. EMLER, RBM III., s. 711-712.

³⁵¹ J. EMLER, RBM IV., s. 67.

³⁵² Tamtéž, s. 274.

³⁵³ Tamtéž, s. 625.

potvrzeno i Karlem IV., který tak vyhověl žádosti svého nevlastního bratra Mikuláše, jenž byl vyšehradským kanovníkem.³⁵⁴

Jiná situace nastala počátkem roku 1352, když Karel IV. povolil velmistru řádu křížovníků s červenou hvězdou, aby na předměstí v Sušici vybuodoval dům, kostel a špitál, které by požívali stejné výsady jako křížovnícký špitál v Praze.³⁵⁵ Současně s tímto povolení ještě požádal Karel o souhlas k tomuto založení také pražského arcibiskupa Arnošta z Pardubic.³⁵⁶ Arnošt skutečně nakázal špitál založit a umístit k němu i základní kámen. Realizací stavby byl pověřen probošt kostela sv. Kříže Ješek.

Špitál byl dokončen někdy kolem roku 1372. V tomto roce totiž městská rada poslala žádost novému arcibiskupovi Janu Očkovi z Vlašimi, aby potvrdil zaopatření špitálu a jeho správce. Zároveň v této žádosti vyjadřují přání špitál obdarovat platy a výnosy, které mají být použity pro zaopatření chudých a nemocných. Jako hlavní dárci jsou uvedeni Ondřej Czottel s svou manželkou Klárou, Hertlin Mautner a sládek Handlin. Špitál má být rovněž spravován knězem Ješkem, který běžně působí ve farním kostele (je i možné, že se jedná o osobu totožnou s oltářníkem Janem) a který má za svou službu získávat roční plat 6 kop grošů. Je však uvedeno, že plat může být rozšířen o část z možného odkazu či závěti. Právo dosazovat správce špitálu si městská rada tradičně vyhradila pro sebe. Právě uvedená žádost o potvrzení byla však schválena arcibiskupem Janem až roku 1374.³⁵⁷ Zmíněné obdarování je bohužel také poslední zmínkou o sušickém špitále. Doložena není ani žádné další osazování špitálních správců, ačkoliv to může být způsobeno propojením funkce správce s některým úřadem při farním kostele.

Konečně sušický kostel zasvěcený Panně Marii je výslovně zmiňován až při zakládání nového oltáře sv. Kateřiny a Doroty roku 1402 a je dokonce uváděn jako farní.³⁵⁸ Pokud by se měly vylíčené informace vyhodnotit pouze na teoretické rovině, bylo by možné spekulovat, že kostel Nanebevzetí Panny Marie vznikl jako kostel zbudovaný při zmíněném špitále (a jako hřbitovní začal sloužit až později), tedy přesně podle někdejšího svolení Karla IV. Dost možná, že k vybudování byly použity základy někdejší nedokončené stavby augustiniánského kláštera. Že je uváděn jako farní pak mohlo být zapříčiněno tím, že tehdejší farář (stálý vikář) vykonával zároveň i funkci správce špitálu a logicky přesunul svůj farní úřad do kostela při špitále. Ovšem jedná se skutečně pouze o teorii postavenou na domněnkách.

---

³⁵⁴ Tamtéž, s. 627.

³⁵⁵ <http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/CZ-NA/RKr/270/charter>.

³⁵⁶ <http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/CZ-NA/RKr/271/charter>.

³⁵⁷ LE I, s. 96.

³⁵⁸ LE VI, s. 275-278.

6.13. Svojšice

Ves Svojšice se nachází západně nedaleko Sušice. Do dnešních dnů zde zůstala zachována tvrz, která ve středověku sloužila jako panské sídlo. Rod zde sídlící se uváděl s přídomkem ze Svojšic. Koncem 14. století se ves patrně dostala do majetku Andrlina (Ondřeje) Werndla, u nějž se August Sedláček domníval, že se jednalo o sušického měšťana. Po Andrlinově smrti ves asi prodala jeho vdova Markéta jistému Janovi řečenému Cíl. Jeho potomci pak Svojšice vlastnili až do 18. století.³⁵⁹

Kostel sv. Jana Křtitele ve Svojšicích

Kostel sv. Jana Křtitele ve Svojšicích je stavba vzniklá na rozhraní pozdně románského stylu a ranné gotiky. Jak farní je doložen roku 1366 a patronátní právo k němu vlastnili majitelé vsi, kteří v této době sídlili na místní tvrzi. Do zmíněného roku zde byl farářem Theoderik. Po jeho smrti k faře prezentoval Ondřej ze Svojšic sušického kněze Ondřeje.³⁶⁰ Jak dlouho zde Ondřej působil není známo.

V roce 1380 je zde doložen farář Petr, který v tomto roce zemřel a na jeho místo byl prezentován kněz Jakub ze Sušice. Jako patroni kostela jsou v zápisu uvedeni bratři Franěk (Frane) a Vyntřř ze Svojšic a Konrád z Lub.³⁶¹ Jakub spravoval místní faru do roku 1396, kdy ji směnil s Janem, dříve farářem v Ktiši (doudlebský děkanát). Souhlas k této směně již dávala Markéta, vdova po Andrlinu Werndlovi.³⁶² V souvislosti s obsazováním fary se Janovo jméno již znovu nevyskytuje. K roku 1401 je ale při zdejší faře uveden farář Johlín, který by snad mohl být s Janem totožný. Zmíněný Johlín tohoto roku faru opustil a směnou s Mikulášem přešel k faře v Blažejově (chýnovský děkanát). Ke směně dávala souhlas znovu paní Markéta.³⁶³

Mikuláš zastával úřad faráře do roku 1407, kdy se rovněž směnou přesunul ke kapli sv. Václava u Zdemyl (zaniklá ves patřící k hradu Rýzemberk). Na jeho místo přichází, již se souhlasem Jana Cíle ze Svojšic, bývalý kaplan Petr.³⁶⁴ Doba Petrova působení ve Svojšicích opět není známa, protože mezi lety 1407-1417 není dochována žádná další zpráva a k roku 1417 je jako svojšický farář již uváděn kněz Václav. Václav toho roku faru rovněž opustil a směnil se s Janem, dříve farářem ve Zdíkově (volyňský děkanát). Souhlas se směnou dával

---

³⁵⁹ A. SEDLÁČEK, Hrady, zámky a tvrze Království českého XI., s. 124; A. SEDLÁČEK, Místopisný slovník historický Království českého, s. 856-857.

³⁶⁰ LC I/2, s. 75-76.

³⁶¹ LC III-IV, s. 148.

³⁶² LC V, s. 265-266.

³⁶³ LC VI, s. 44.

³⁶⁴ LC VI, s. 197.

jako patron svojšického kostela Jan, syn Beneše z Čejkovic, který snad může být ztotožněn s výše uvedeným Janem Cílem.³⁶⁵

Po roce 1417 nejsou dochovány již žádné zprávy týkající se místní fary. Ta byla v pozdější době pravděpodobně administrována z Petrovic a ze Sušice a časem zanikla. Obnovena byla až v 18. století.³⁶⁶

6.14. Velhartice

Městečko Velhartice se stalo významným poté, co se dostalo do majetku potomků Dluhomila z Budětic a Zdouně. Ti zde vybudovali někdy v letech 1291-1318 pevný hrad, který měl následně sloužit jako sídlo hlavní větve rodu, která se začala nově titulovat z Velhartic. Prestiž a význam tohoto rodu značně stoupl díky jeho dvěma představitelům, kteří získali významná postavení ve službách Karla IV. Prvním z nich byl Bušek starší z Velhartic, který byl Karlovým komorníkem a zemřel roku 1337 v Meranu, během Karlova italského tažení. V otcových šlépějích krácel i jeho stejnojmenný syn Bušek mladší z Velhartic. Ten postupně zastával funkce mistra královské komory a maršálka královského a císařského dvora. Až do své smrti v roce 1371 byl také hejtmanem tzv. Nových Čech v Horní Falci.³⁶⁷

Velhartické panství se během života obou Bušků značně rozrostlo. Bušek mladší z Velhartic měl sice několik synů, ale v době jeho smrti byl na živu již pouze Jan. Jan z Velhartic zvolil původně duchovní kariéru a zastával dvojí kanovníctví, v Olomouci a ve Vratislavi. Po smrti otce a bratrů se ale duchovního života zřekl a ujal se rodinného panství. Současně se také oženil s dcerou Petra Ekra z Eku, kterému také pro případ své smrti připsal svůj majetek. Tento krok se časem ukázal jako unáhlený a Jan se po smrti své manželky ocitl v tíživé situaci. Z té mu pomohl až Oldřich z Rožmberka, vzdálený příbuzný jeho nové manželky Žofky z Opočna, který až do Janovi smrti vystupoval jako jeho ochránce a Jan mu za to svěřil velhartické panství do správy. Jan z Velhartic zemřel kolem roku 1390 a jeho smrtí vymřela i hlavní větev rodu.

Velhartické panství, nadále spravované Oldřichem z Rožmberka, mělo být rozděleno mezi Janovi dcery Kateřinu a Annu. Oldřich z Rožmberka rozhodl ještě před svojí smrtí, že obě dcery budou provdány do rodu pánů z Hradce a jejich poručnictví svěřil svému synovi Jindřichovi. Jindřich po smrti otce jeho vůli vykonal a provdal Kateřinu za Jana staršího z Hradce a Annu za Menharta z Hradce. Velhartické panství se tak rozdělovalo na dva díly.

---

³⁶⁵ LC VII, s. 222.

³⁶⁶ <http://www.bcb.cz/Katalog/Farnosti/Farnost/SVOJSICE-U-SUSICE>.

³⁶⁷ Jan KUMPERA, Osobnosti a Západní Čechy I., Plzeň 2005, s. 448-449.

Menhart z Hradce ale zemřel již roku 1393 a jeho podíl z panství získal, na základě předchozí úmluvy, Jindřich z Rožmberka. Roku 1395 Jindřichovi odprodala většinu svého podílu i Anna, která se následně znovu provdala za Václava z Vartemberka, který se však musel všech nároků a práv ohledně jejího dědictví vzdát. Poté, co Jindřich znovu scelil Annin díl, tak prodal příslušnou polovinu velhartického hradu Janovi staršímu z Hradce, který tak znovu spojil základ panství. Samotný Jindřich si podržel jen část vesnic, které k panství náležely (z míst, kterými se zabývá tato práce to byly především Petrovice a Budějice). V majetku pánů z Hradce zůstaly Velhartice až do poloviny 15. století, kdy je získal rod pánů z Rýzemberka.³⁶⁸ Zboží držené pány z Rožmberka bylo k panství navraceno roku 1428, když je Oldřich z Rožmberka prodal synovi Jana staršího z Hradce Menhartovi.³⁶⁹

Farní kostel Narození Panny Marie ve Velharticích

Vznik farního kostela Narození Panny Marie je obecně kladen na přelom 12. a 13. století. Jako farní je v pramenech prvně uveden roku 1349. Od tohoto roku až do počátku husitských válek jsou jménem známi pouze tři místní faráři. Jméno prvních z nich bylo Sazam a tento zmíněného roku 1349 na funkci faráře rezignoval. Na jeho místo byl následně na prezentaci pana Buška mladšího z Velhartic, jeho bratra Bolka a Mabky, vdovy po jejich dalším bratru Půtovi, prezentován kněz Zdata.³⁷⁰ Nutno dodat, že tento záznam byl do konfirmačních knih zanesen dodatečně až v pozdější době, protože v roce 1349 ještě konfirmační knihy vedeny nebyly. Proto i potvrzení Zdaty do úřadu ještě není dáno generálním vikářem, ale přímo arcibiskupem Arnoštem z Pardubic.

Zdata spravoval velhartickou faru přinejmenším tři dekády, protože ještě roku 1379 je v souvislosti s ní uváděn.³⁷¹ Na správu ale patrně nebyl sám, protože z padesátých let 14. století jsou dochovány dva konfirmační zápisy týkající se dvou vikářů prezentovaných k místní faře, kteří měli být Zdatovi k ruce. První takový zápis je z roku 1356 a týká se obsazení místa po zemřelém stálém vikáři Jindřichovi, což by svědčilo i o již zažitě praxi manuálních vikářů působících při kostele. Novým vikářem byl ustanoven Jakub Konrádův z Blatné.³⁷² Druhý doložený případ je o rok mladší (1357) a tentokrát je ke stálé službě v kostele (*perpetuum ministerium*) prezentován Heřman Lipoltův z Prostiboře.³⁷³ V případě obou vikářů se nabízí otázka, zdali se nejednalo spíše o dosazení nových správců některého z místních oltářů. Ani v jednom ze záznamů však žádný oltář zmíněn není. Navíc zápis

³⁶⁸ A. SEDLÁČEK, Hradý, zámky a tvrže Království českého XI., s. 110-115 (s příslušnými opravami).

³⁶⁹ František PALACKÝ, Archiv český III., Praha 1844, s. 500.

³⁷⁰ LC I/1, s. 86.

³⁷¹ LC III-IV, s. 116.

³⁷² LC I/1, s. 33.

³⁷³ LC I/1, s. 39.

následující bezprostředně po druhém uvedeném se shodou okolností týká obsazení právě jednoho z velhartických oltářů, což tuto teorii spíše vyvrací.³⁷⁴

U faráře Zdaty je také doložena jeho patronační činnost. Jako prezentující patron je uveden již při výše zmiňovaném dosazování Heřmana do funkce manuálního vikáře (u Jakuba je jako patron uveden pouze Bušek z Velhartic). Jeho patronátní činnost je rovněž doložena k oltáři sv. Máří Magdaleny ve velhartickém kostele v letech 1361-1379.³⁷⁵ V neposlední řadě je pak nutno zmínit kapli zasvěcenou rovněž sv. Máří Magdaleně a ještě také Božímu tělu, jejíž vybudování na nedalekém kopci Zdata v letech 1373-1374 inicioval.³⁷⁶

Farář Zdata patrně zemřel někdy během osmdesátých let 14. století. Záznam o ukončení jeho působení při místní faře ale bohužel dochován není. V úvahu by snad připadala i jeho rezignace na beneficium, ale ta se mi zdá, vzhledem k jeho dlouhému působení ve Velharticích, jako nepravděpodobná.

Třetím a posledním známým velhartickým farářem byl Jakub Mrázek (či Mráz), u nějž však schází konfirmační záznam, což by mohlo nasvědčovat tomu, že k místní faře nastoupil bezprostředně po Zdatovi, a to nejspíš v období mezi lety 1380-1383, pro které nejsou dochovány konfirmační zápisy.³⁷⁷ V úřadu faráře je prvně zmiňován v zápisu z roku 1388, ve kterém je rovněž doloženo, že po svém předchůdci přejal i patronát nad oltářem sv. Máří Magdaleny.³⁷⁸

Majetkových poměrů místních farářů se nepatrně dotýká zápis z erekcčních knih z roku 1385, v němž je projednávána výměna polí mezi zemanem Onšem a nejmenovaným velhartickým farářem. Jednalo se o pole nacházející se mezi vesnicemi Ujčín a Tajanov (obě leží severozápadně od Velhartic). Velhartický farář je zde označen jako vlastník polností kolem Tajanova, o které měl zájem pro ucelení svého majetku zmíněný Onše. Výnos řešící tuto situaci povolil směnu s tím, že Onše faráři dotčená pole zaplatí a směna pak bude schválena.³⁷⁹ Důvod proč byl tento zápis zaevidován právě do erekcčních knih by patrně ten, že výnos příslušných polí sloužil jako nadání kostela a k výživě faráře.

Farář Jakub je při místní faře jmenovitě zmiňován naposledy roku 1397.³⁸⁰ Záznamy dokládající úřadování místních farářů, zejména při osazování okolích beneficií, pokračují až k roku 1418, ale žádný z nich již neuvádí jmenovitě žádného jiného plebána.

---

³⁷⁴ LC I/1, s. 39.

³⁷⁵ LC I/1, s. 145 a LC III-IV, s. 116.

³⁷⁶ LE I, s. 95.

³⁷⁷ LC III-IV, s. 148.

³⁷⁸ LC III-IV, s. 202.

³⁷⁹ LE II, s. 219.

³⁸⁰ LC V, s. 285.

Oltář Panny Marie ve Velharticích

Nejstarším doloženým velhartickým oltářem je oltář zasvěcený Panně Marii, který je uváděn jako nového založení roku 1357. Zároveň je k němu panem Buškem z Velhartic do funkce oltářníka prezentován kněz Kuncman.³⁸¹

Kuncman působil při oltáři do roku 1363, kdy na toto beneficium rezignoval. Na jeho místo je následně prezentován klerik Častovoj z Vlkova. Prezentujícími patrony jsou v tomto zápisu bratři Ješek (Jan) a Bušek,³⁸² což byli synové Buška mladšího z Velhartic. Oltářník Častovoj je možná osoba totožná s knězem stejného jména, kterého Jan z Velhartic prezentoval rok 1380 k petrovické faře.³⁸³

V následujících letech již oltář Panny Marie znovu zmiňován není.

Oltář sv. Máří Magdaleny ve Velharticích

K roku 1361 je ve velhartickém kostele také doložen oltář sv. Máří Magdaleny, který zde však musel existovat již před tímto rokem, protože nový oltářník Pecolt je k němu podáván na místo zemřelého Jindřicha. Jako patron je, kromě faráře Zdaty, uveden také jistý Konrád z Brodů (de Broda), což mohl být tehdejší velhartický purkrabí.³⁸⁴

Pecolt spravoval oltář až do své smrti v roce 1370, kdy jej ve funkci vystřídal Tomáš, kněz patrně pocházející přímo z Velhartic. Podací právo tentokrát uplatňuje již pouze farář Zdata.³⁸⁵ Tomáš setrval při oltáři do roku 1375, kdy jej směnil s Janem za faru v Habarticích (klatovský děkanát, arcijáhenství plzeňské). Ke směně dával kromě Zdaty souhlas i Jan z Velhartic.³⁸⁶ Po smrti oltářníka Jana roku 1379 nastoupil na jeho místo Matěj,³⁸⁷ který zde působil až do roku 1388. V tomto roce na beneficium rezignoval a na jeho místo byl, již farářem Jakubem Mrázkem, prezentován kněz Rinhart.³⁸⁸ Tento Rinhart snad může být totožný s Linhartem, který oltář sv. Máří Magdaleny dobrovolnou rezignací opouštěl roku 1397. Novým oltářníkem byl na prezentaci faráře Jakuba ustanoven kněz Petr.³⁸⁹ Potvrzení Petra do funkce je poslední zmínkou ohledně tohoto oltáře.

---

³⁸¹ LC I/1, s. 39.

³⁸² LC I/2, s. 33.

³⁸³ AIu II, s. 63.

³⁸⁴ LC I/1, s. 145.

³⁸⁵ LC II, s. 41.

³⁸⁶ AIu I, s. 134 a LC III-IV, s. 41.

³⁸⁷ LC III-IV, s. 116.

³⁸⁸ LC III-IV, s. 202.

³⁸⁹ LC V, s. 285

Oltář sv. Kateřiny ve Velharticích

O oltáři sv. Kateřiny ve velhartickém kostele máme pouze dvě zprávy. V té první z roku 1371 je na místo, rezignací odcházejícího, Jakuba k tomuto oltáři prezentován a ustanoven kněz Matyáš z Klatov. Jako patron je uveden pouze pán z Velhartic, ale pravděpodobně se jedná o Jana z Velhratic.³⁹⁰

Druhou a poslední zmínkou o oltáři je pak zápis v soudních aktech konzistoře z roku 1380, ve kterém si kněz Petr, prezentovaný k oltáři, ustanovuje prokurátorem v této záležitosti Ondřeje, sakristiána kaple Všech svatých na pražském hradě.³⁹¹

Oltář sv. Šimona a Judy ve Velharticích

O oltáři sv. Šimona a Judy ve Velharticích se rovněž dochovaly pouze dva zápisy, které oba spadají již do doby, kdy bylo velhartické panství v majetku pánů z Hradce.

První pochází z roku 1394 a k oltáři je v něm, na prezentaci Jana staršího z Hradce, ustanoven, na místo zemřelého Hostivína, kněz Onše ze Soběslavi.³⁹² Tento Onše zde působil jako oltářník téměř čtvrt století. Zemřel až roku 1418 a na jeho místo byl Menhartem z Hradce prezentován kněz Matěj z Kdyně.³⁹³

Kaple sv. Máří Magdaleny u Velhartic

Počátkem sedmdesátých let 14. století se farář Zdata zasadil o založení kaple sv. Máří Magdaleny na kopci nedaleko Velhartic. K roku 1373 je pak datována Zdatova písemná žádost o potvrzení zřízení a nadání této kaple.

Jako důvod zřízení udává Zdata tradičně spásu duší, a to předků a dobrodinců spočinuvších v kapli. Tím je pro kapli definován i pohřební účel. Kromě zasvěcení sv. Máří Magdaleně má být kaple zasvěcena i Božímu Tělu. V kapli má být, s výjimkou úterý a čtvrtku, sloužena denně mše, z nichž ta pondělní má být za zemřelé a ta sobotní za Pannu Marii. Kaple má být nadána platem 9 kop grošů, poplatných ze vsí i lidí. Z poplatných vesnic jsou jmenovány například Štěpánovice, Jakubice, Zahradka nebo Janov. Z tohoto platu má jít ročně 1 kopa na osvětlení kaple. Povinnosti kaplana jsou stanoveny na stálý pobyt při kapli, poslušnost nadřízenému, který je zosobněn velhartickým farářem a dále také osobní účast na nedělních a svátečních mších, kterých se má kaplan zúčastnit řádně oděn. V případě zanedbání mše je kaplanovi vyměřena pokuta ½ groše, kterou odvede faráři a ten ji rozdává mezi chudé. Podací právo ke kapli si vyhrazuje Zdata pro sebe a své nástupce, stejně jako pro

---

³⁹⁰ LC II, s. 55.

³⁹¹ AIu II, s. 65.

³⁹² LC V, s. 193.

³⁹³ LC VII, s. 253.

Jana z Velhartic a jeho dědice. Žádost byla zpečetěna samotným Zdatou a Janem z Velhartic a dále svědky: Vilémem z Čachrova, Jana z Letov a Dluhomila ze Zavlekova. Tato žádost byla potvrzena 24. září 1374.³⁹⁴

Po roce 1374 se kaple z pramenů zcela vytrácí a znovu se objevuje až roku 1396. Jednak je to v žádosti Jana staršího z Hradce o potvrzení ročního platu sedmi kop a 27 grošů pro příslušnou kapli³⁹⁵ a jednak v nové žádosti o zřízení kaple jako stálého benefícia nadaného zmíněným platem.³⁹⁶

Při srovnání s původním zřizováním kaple dochází k několika změnám. Oproti původnímu je sice zasvěcení sv. Máří Magdaleně zachováno, ale paralelní zasvěcení Božímu Tělu je nahrazeno sv. Dorotou. Roční plat 9 kop grošů je změněn na 7 kop se 27 groši. Jako poplatné vesnice jsou tentokrát uvedeny kromě Štěpánovic a Jakubic, které figurovaly již dříve, nově také Milenovice a Tajanov. Z povinností kaplana zůstává zachováno pět týdenních mší i pokuta ½ groše za zanedbanou mši, která má být ale nově rozdělena mezi chudé studenty místní školy. Jako nová povinnost je uvedeno slavení čtyř aniversárií, z nichž tři mají být čteny a jedno zpíváno. Patronátní právo si vyhrazuje Jan starší z Hradce čistě pro sebe a své nástupce. Současně byl v žádostech ke kapli prezentován jako nový kaplan jistý Matěj Burda.

Oběma žádostem bylo vyhověno a kaple byla (znovu)zřízena jako plnohodnotné církevní benefícium, ke kterému byl schválen příslušný plat. Rovněž Matěj Burda byl ustanoven legitimním správcem.

Po více jak roku od zapsání výše uvedených skutečností se kaplan Matěj Burda objevuje v soudních aktech. Důvodem byl spor s velhartickým farářem.³⁹⁷ Matěj chtěl patrně porušit podmínky, za kterých byla kaple zřízena a benefícium opustit. Jako argumentaci možná použil absenci konfirmačního zápisu. O výsledku sporu máme naštěstí zprávu, která byla patrně zapsána na pergamenových deskách, do kterých byly akta zapisována. V tomto zápise stojí, že Matěj je vázán zřízením kaple a potvrzením do funkce.³⁹⁸ Matěj tak musel setrvat při kapli, ve které nakonec působil až do své smrti v roce 1402.

Novým kaplanem byl stejného roku ustanoven Setěch Oldřichův řečený Babka.³⁹⁹ Ten při kapli působil do roku 1414, kdy na funkci rezignoval. Místo něj byl ke kapli, opět na

---

³⁹⁴ LE I, s. 95.

³⁹⁵ AIu III, s. 185-186.

³⁹⁶ LE IV, s. 446-447.

³⁹⁷ AIu III, s. 292-293.

³⁹⁸ AIu III, s. 412.

³⁹⁹ LC VI, s. 80.

prezentaci Jana st. z Hradce, potvrzen Jan z Němčic, kněz olomoucké diecéze.⁴⁰⁰ Jan ale spravoval kapli pouhý jeden rok. Po jeho smrti bylo kaplanství znovu obsazeno v dubnu 1415, kdy byl do funkce uveden Martin z Řečic, který je současně také posledním zde doloženým kaplanem.⁴⁰¹

Velhartická škola

Ojedinělou informací je zmínka o existenci farní školy ve Velharticích. Ta je výše zmíněna v uvedeném zřízení kaple, kdy má být pokuta ½ groše za zanedbanou mši rozdělena mezi chudé studenty.⁴⁰²

Existuje však ještě jeden pramen, ve kterém je velhartická škola zmíněna. V letech 1379 až 1382 vznikl totiž protokol sestavený z vizitačních zápisů pražského arcijáhna Pavla z Janovic. V nich je zmiňován farář v Hostíně u Vojkovic jménem Mořic, který je označován jako dřívější správce školy ve Velharticích (*prius rector scholarum*).⁴⁰³

Přestože existenci školy lze předpokládat také ve městě Sušici a městečkách Kašperské Hory a Kolinec, je bohužel v pramenech doložena pouze ta velhartická.

6.15. Zbynice

Ves Zbynice byla darována knížetem Jindřichem, bratrem Vladislava II., doksanskému klášteru již ve dvanáctém století (1169), což je doloženo v pozdějším potvrzení klášterních držav od Přemysla Otakara I. z roku 1226.⁴⁰⁴ V držení doksanského kláštera zůstala ves až do 14. století. Vůči jeho ostatním državám však byla ves poměrně vzdálená a proto ji klášter pronajímal.⁴⁰⁵ Takový nájem je doložen k roku 1295, kdy dávala královna Guta (psána jako Judita), manželka Václava II., svůj souhlas doksanskému proboštu Edmundovi k pronajmutí Zbynic a dalších vsí jistému Jindřichu Thanneriovi na dobu deseti let.⁴⁰⁶

Na počátku 14. století je ve Zbynicích doložen Albert, který si část nebo celou ves i s příslušenstvím pronajal od probošta Ondřeje za dědičný roční plat 10 kop grošů. Tento plat však zřejmě nebyl dostatečně odváděn, protože po Albertově smrti nakázal doksanský probošt Šimon jeho vdově Hajle a jejím synům kněžům Oldřichovi a Divínovi a laikům Vernerovi a Popovi, aby kvůli vyrovnání dluhu zboží prodali Oldřichovi ze Zdouně za 85 kop grošů.⁴⁰⁷ To byl patrně první krok k převedení Zbynic do majetku pánů z Velhartic, k jejichž rodu vlastníci

⁴⁰⁰ LC VII, s. 101.

⁴⁰¹ LC VII, s. 153.

⁴⁰² LE IV, s. 447.

⁴⁰³ I. HLAVÁČEK – Z. HLEDÍKOVÁ, *Protocollum visitationis archidiaconatus Pragensis*, s. 266.

⁴⁰⁴ Gustav FRIEDRICH, CDB II., s. 282.

⁴⁰⁵ A. SEDLÁČEK, *Místopisný slovník historický Království českého*, s. 1012-1013.

⁴⁰⁶ J. EMLER, RBM IV., s. 748.

⁴⁰⁷ J. EMLER, RBM III., s. 265-266.

Zdouně příslušely. Na přelomu 14. a 15. století byla ves již nedílnou součástí velhartického a později hrádeckého panství.⁴⁰⁸

Kostel Zvěstování Panny Marie ve Zbynicích

Původně románský kostel Zvěstování Panny Marie ve Zbynicích je doložen jako farní již na počátku 14. století. Prvním známým správcem místní fary byl Divín. Jako farář je uveden v listině ohledně vsi Sälitz, kterou prodal společně se svými bratry Oldřichem, Vernerem, Popem a Jindřichem klášteru v Niederaltaichu, který ji měl již předtím v užívání.⁴⁰⁹ Divín je ve spojitosti se Zbynicemi znovu uveden ještě roku 1320, ve výše zmíněné písemnosti ohledně prodeje vsi Oldřichovi ze Zdouně.⁴¹⁰

Z pozdějších zpráv týkajících se místní fary jsou dochovány pouze dvě. První z roku 1357, kdy se místní farář Tomeš směnil se Zdimírem, dříve farářem v Chodovém Újezdě.⁴¹¹ Ke směně dával souhlas, coby patron, probošt doksanského kláštera Petr, což dokládá, že se Zbynice v té době stále nacházely v určitém majetkovém poměru k příslušnému klášteru.

Druhá doložená zpráva je datována až do roku 1413. To už Zbynice náležely k velhartickému panství a patronátní právo nad místním kostelem náleželo Janovi staršímu z Hradce. Ten k faře v daném roce 1413 prezentoval, na místo zemřelého faráře Jiřího, kněze Častovoje z Jindřichovic.⁴¹²

Během husitských válek byla fara pravděpodobně převzata kališnickými duchovními.

6.16. Zdouň

Prvním známým majitelem Zdouně byl předek pánů z Velhartic Dluhomil, který již z předchozí doby vlastnil blízké Budětice (viz příslušná část, která se jimi zabývá). Jako ze Zdouně (de Nabzden) je Dluhomil uváděn roku 1257, kdy byl v družině krále Přemysla Otakara II., která se s ním po bitvě u Mühldorfu opevnila v tomto městě.⁴¹³

August Sedláček předpokládal, že na Zdouni existovala ve středověku tvrz sloužící majitelům jako sídlo, nicméně již on sám uznal, že pokud ano, tak po ní nezůstaly v krajině žádné stopy.⁴¹⁴ Po Dluhomilově smrti získal Zdouň patrně jeho syn Svojše, který je s příslušným přídomkem uváděn roku 1291.⁴¹⁵ Jako další majitel Zdouně je pak zmiňován

⁴⁰⁸ A. SEDLÁČEK, Místopisný slovník historický Království českého, s. 1012-1013.

⁴⁰⁹ J. EMLER, RBM IV., s. 779

⁴¹⁰ J. EMLER, RBM III., s. 265-266.

⁴¹¹ LC I/1, s. 36.

⁴¹² LC VII, s. 100.

⁴¹³ Georg Heinrich PERTZ, Monumenta Germaniae Historica XVII., Hanover 1861, s. 399.

⁴¹⁴ A. SEDLÁČEK, Hradky, zámky a tvrze království Českého XI., s. 124.

⁴¹⁵ J. EMLER, RBM II., s. 1198.

Oldřich, který získal do držení také ves Zbynice.⁴¹⁶ Díky příslušnosti majitelů Zdouně do rodu pánů z Velhartic byla časem Zdouň začleněna do velhartického panství.

Kostel sv. Vavřince ve Zdouni

Kostel sv. Vavřince na Zdouni je románská stavba datovaná do první poloviny 13. století s pozdějšími gotickými úpravami.⁴¹⁷ Jako farní sloužil patrně už od konce 13. století. Již roku 1290 je zde uváděn farář Jindřich, který v tomto roce od windberského kláštera získal doživotně k užívání ves Vojetice výměnou za placení desátku albrechtické faře.⁴¹⁸ Tento poměr trval nejspíše do roku 1312. V tomto roce se Oldřich, Bartoloměj, Jan, Petr a Jindřich, synové zemřelého měšťana ze Sušice Ondřeje, zříkají ve prospěch windberského kláštera všech práv na dvůr ve vsi Vojetice, které měl dříve v lénu zemřelý zdouňský farář Jindřich.⁴¹⁹ Dalším farářem doloženým při zdouňském kostele je roku 1314 Oldřich, který je dokonce uváděn jako děkan.⁴²⁰ Ten místní faru zpravoval pravděpodobně ještě roku 1320.⁴²¹

Od padesátých let 14. století zastával funkci zdouňského faráře Konrád, který byl příslušníkem rodu vladyků z Dlouhé Vsi. Jako kněz těšící se široké důvěře byl často ustanovován exekutorem při osazování okolních far či při jiných správních úkonech.⁴²² Roku 1385 byl například, společně s volenickým farářem, pověřen k prošetření okolností případu výměny polí mezi velhartickým farářem a zemanem Onšem.⁴²³ Doložena je rovněž jeho patronátní činnost, protože jako příslušníku rodu z Dlouhé Vsi mu náležel díl z podacích práv ke kostelu na Mouřenci.⁴²⁴ Zdouňskou faru spravoval až do své smrti v roce 1391.

Roku 1391 přichází k místní uprázdněné faře kněz Martin rozený Blažej ze Stráže (či Stráče), a to na prezentaci Jana staršího z Hradce.⁴²⁵ Je to jediný případ ilustrující zdejší patronátní zastoupení a víceméně potvrzuje příslušnost Zdouně k velhartickému panství, protože Jan starší z Hradce získal jeho polovinu sňatkem s Kateřinou, dcerou Jana z Velhartic.

Zdouňský farář je zmiňován ještě v dalších šesti zápisech z let 1394-1417. Vždy se jedná o jeho ustanovení exekutorem při osazování uprázdněných far a vždy bez udání jména.⁴²⁶

⁴¹⁶ J. EMLER, RBM III., s. 265-266.

⁴¹⁷ K. HOSTAŠ, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Sušickém*, s. 168.

⁴¹⁸ J. EMLER, RBM II., s. 647-648.

⁴¹⁹ www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/DE-BayHStA/KUWindberg/0044/charter.

⁴²⁰ J. EMLER, RBM IV., s. 779.

⁴²¹ J. EMLER, RBM III., s. 265-266.

⁴²² LC I/1, s. 77.

⁴²³ LE II, s. 219.

⁴²⁴ LC I/1, s. 138 a LC III-IV, s. 144.

⁴²⁵ LC V, s. 98.

⁴²⁶ LC V, s. 193 a 285, LC VI, s. 185 a 197, LC VII, s. 100-101 a 222.

6.17. Žihobce

Prvním známým majitelem Žihobce byl břevnovský klášter, který ji získal na základě již zmiňované donace Břetislava I. z roku 1045.⁴²⁷ Jak dlouho však byla v jeho držení už známo není. V pozdější době se ves stala sídlem rodu píšícího se ze Žihobce, který sídlil na místní tvrzi a jehož první známý příslušník se jmenoval Racek. Tento rod byl patrně také v příbuzenském poměru s rytířskými rody z Kádova a z Dobrše.

Na počátku husitských válek je jako majitel vsi uváděn Smil, který byl přívržencem katolické strany. Snad díky tomu byla při tažení husitských vojsk krajem tvrz vypálena. Pokud však vůbec k tomuto útoku došlo, tak Smil zde během něj určitě přítomen nebyl, protože zmínky o něm pokračují i v následujících letech.⁴²⁸

V pozdější době Žihobce často měnila majitele, a to až do 18. století, kdy byla napevno připojena k žichovickému panství.⁴²⁹

Kostel sv. Matouše v Žihobci

Dnes zaniklý kostel sv. Matouše byl vybudován v Žihobci asi někdy na přelomu 13. a 14. století. Podací právo ke kostelu náleželo majitelům vsi i jejich příbuzným z Kádova. První zpráva o místní faře pochází z roku 1360 a vztahuje se k osazení sousední fary v Bukovníku, při kterém je místní farář ustanoven exekutorem. V zápisu je název farnosti však omylem zaměněn za jméno blízkých Žichovic.⁴³⁰

Místní fara se znovu objevuje v záznamech až roku 1384, kdy místní plebán Matyáš směnil svoji faru s plebánem Janem na Mouřenci.⁴³¹ Nový farář Jan byl hned následujícího roku volán ke konzistoři, protože dlužil 1 kopu grošů vikáři Matějovi a jako zástavu mu svěřil misál. Do věci se však vložil tehdejší patron kostela panoš Purkart ze Žihobce (patrně syn výše zmíněného Racka), který Janovi pohrozil a ten slíbil pod trestem exkomunikace dluh vyrovnat.⁴³² Jan je jako žihobecký farář doložen ještě roku 1406, kdy mu generální vikář Adam z Nežetic nakázal nepřetržitě pobývat při faře a nikam se nevzdalovat po dobu 24 dnů, a to pod trestem exkomunikace.⁴³³ Jan necelý měsíc po vydání tohoto příkazu zemřel. Na jeho místo byl vzápětí prezentován Mikuláš Voděrad z Rosic. Společně jej podávali Vintíř ze Žihobce a Kádova, mistr Jakub ze Žihobce (bratr Purkarta) a Racek (syn Purkarta).⁴³⁴

⁴²⁷ K. J. ERBEN, RBM I., s. 44.

⁴²⁸ F. PALACKÝ, Archiv český III., s. 501.

⁴²⁹ A. SEDLÁČEK, Hrad, zámky a tvrze Království českého XI., s. 102-103.

⁴³⁰ LC I/1, s. 113.

⁴³¹ AIu II, s. 252.

⁴³² AIu II, s. 317.

⁴³³ AIu V, s. 84.

⁴³⁴ LC VI, s. 178.

Zda Mikuláš vůbec k faře nastoupil není známo, protože již v dubnu téhož roku je k faře prezentován klerik a student pražské univerzity Bohuslav (někdy uváděn jako Bušek) Petřů, původem snad ze Žichovic. Tohoto uchazeče o beneficium prezentoval Jošt z Dubna, psaný jako sídlící v Žihobci.⁴³⁵ Tento pokus o obsazení žihobecké fary započal vleklý spor, protože v zápětí byl ke stejné faře prezentován také Václav, dosud kaplan v Hoděticích. Podávajícím patronem Václava byl ovšem Racek ze Žihobce.⁴³⁶ Spor se nakonec vlekl půl roku.⁴³⁷ Do sporu se časem, jako prokurátor Bohuslava zapojil i mistr Jakub z Žihobce. Přestože se výsledek klonil postupně na obě strany, nakonec byl za viníka sporu označen Bohuslav a Václav byl v říjnu toho roku generálním vikářem Adamem z Nežetic konfirmován do funkce žihobeckého faráře.⁴³⁸

Václav spravoval místní faru až do roku 1412, kdy se směnil s Martinem, dříve farářem v Přestavlkách (horšovotýnský děkanát, arcijáhensství horšovotýnské). Z pozice patronů fary dávali tentokrát souhlas ke směně Racek, Smil a Ješek z Žihobce.⁴³⁹ Farář Martin zůstal v Žihobci jen několik měsíců a již v říjnu téhož roku ji znovu směnil, a to tentokrát za faru v Boleticích (doudlebský děkanát). Na jeho místo přichází, se souhlasem Racka z Žihobce, pan Mikuláš, který je posledním známým žihobeckým farářem do počátku husitských válek.⁴⁴⁰ Po jejich skončení zůstala fara neobsazena.⁴⁴¹

Mistr Jakub z Žihobce

Příslušníkem rodu Žihobeckých byl také, již výše zmiňovaný, mistr Jakub. Patrně se jednalo o syna Racka staršího a bratra Purkarta z Žihobce. Jakub si patrně sám zvolil duchovní kariéru a na pražském vysokém učení získal titul mistra. Od roku 1401 figuruje jeho jméno často v soudních aktech pražské konzistoře, ve kterých vystupuje jako prokurátor, dozorčí (na plnění výroků) a ještě častěji jako rozhodčí v rozličných sporech. Roku 1402 je pak uváděn s titulem dekretovaný doktor.⁴⁴² Rozhodčí činnost měla mistru Jakobovi dokonce zajistit roku 1407 úřad vyšehradského děkana, jak naznačuje list, v němž rozhodl v jedné při ve prospěch strahovského opata.⁴⁴³ Nárok na tento úřad však byl později zpochybněn a jeho držení označeno za protiprávní.⁴⁴⁴ Zda mistr Jakub řečený titul obhájil však není známo.

---

⁴³⁵ AIu V, s. 107.

⁴³⁶ AIu V, s. 112.

⁴³⁷ AIu V, s. 113, 118, 131, 144, 172, 175, 190, 192, 197, 200 a 220.

⁴³⁸ AIu V, s. 233.

⁴³⁹ LC VII, s. 62 (v zápisech jsou omylem zaměněna jména farářů).

⁴⁴⁰ LC VII, s. 67.

⁴⁴¹ K. HOSTAŠ, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Sušickém*, s. 184.

⁴⁴² AIu IV, s. 97.

⁴⁴³ AIu VI, s. VIII-IX.

⁴⁴⁴ AIu VI, s. 36.

7. ZÁVĚR

Závěrem této práce bych rád shrnul a alespoň v obrysech sumarizoval zjištěné informace o farnostech, a to zejména z hlediska patronátů, majetkového zázemí, pronájmů far, dalších typů beneficií v regionu doložených a v neposlední řadě také duchovních a jejich morálky.

PATRONÁTY

1. Patronáty královské

V rámci regionu jsou doloženy pouze dva královské patronáty. Prvním z nich je fara v horním městečku Kašperské Hory, kde je první královské podání doloženo k roku 1364. Roku 1379 se pak přidává ještě sušická fara, která byla dosud pod patronátem vyšehradské kapituly. Obě zůstávají pod královskou patronací až do počátku husitských válek.

2. Patronáty šlechtické

a) vyšší šlechta

Příslušníci vyšší šlechty měly v regionu nejvyšší podíl na podacích právech, a to především páni z Velhartic a po smrti posledního mužského příslušníka místní větve rodu i nástupci v držbě jejich rozsáhlého panství, kteří patřili k rodům pánů z Hradce a z Rožmberka. Celkově zasahovali na Sušicku do obsazování sedmi far (Budětice, Kolinec, Mlázovy, Petrovice, Velhartice, Zbynice a Zdouň).

Kromě majitelů velhartického panství náleželi k vyšší šlechtě ještě páni z Rýzmběrka, v regionu sídlící na hradu Rabí, jejichž patronace je doložena při třech farách (Budětice, Kolinec a Strašín).

b) nižší šlechta

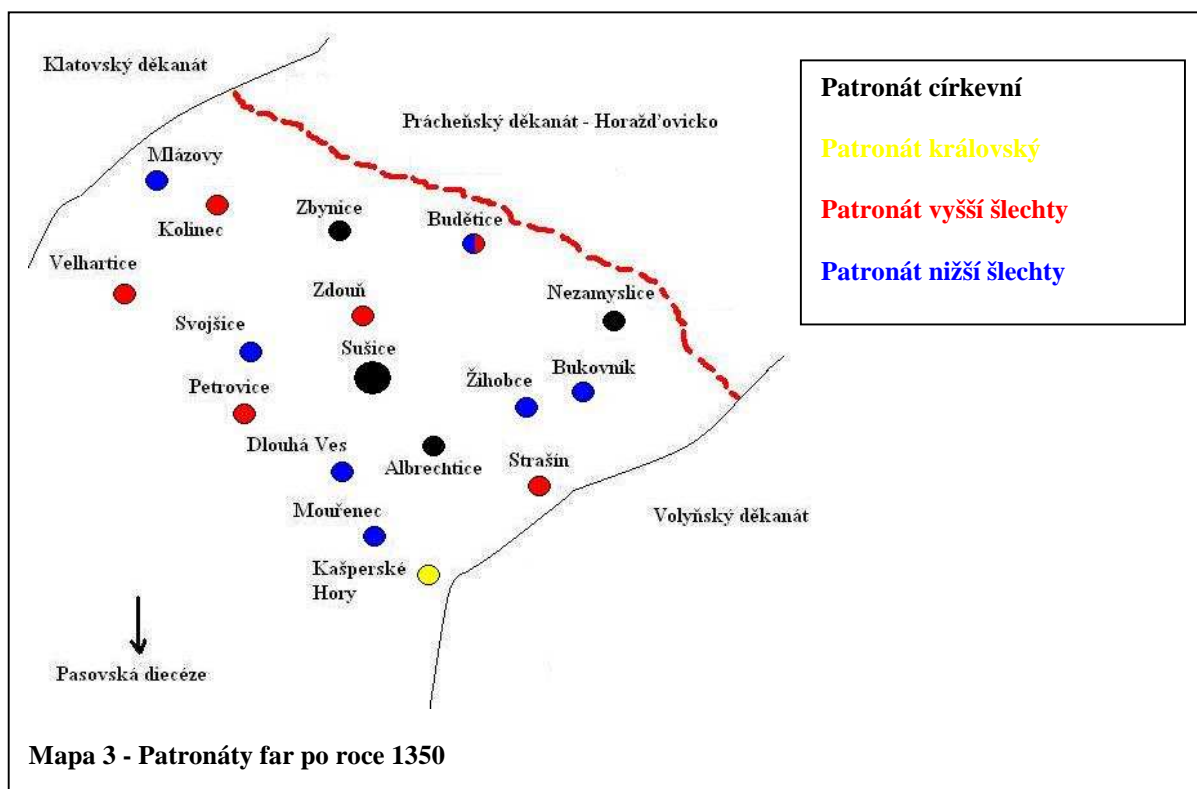
Z regionální šlechty vlastnily podací práva k jednotlivým kostelům především rody Dlouhoveských a Žihobeckých, jejichž příslušníci podávali správce shodně ke dvěma faram. U Dlouhoveských to byl domovský kostel v Dlouhé Vsi a kostel na Mouřenci. Žihobečtí podávali faráře rovněž k domovskému kostelu v Žihobci a také k faře v Bukovníku, a to společně s příbuzenskou větví zde sídlící.

Kromě Dlouhoveských a Žihobeckých byl patronát k místním faram také v rukou rytířských rodů ze Svojšic a z Mlázov.

3. Patronáty církevní

a) klášterní

Obsazování far konventy klášterů je v regionu doloženo původně u čtyř farností. Po zániku patronátu windberského kláštera nad sušickou farou se tento počet snížil na tři. V prvním případě to byla albrechtická fara, k níž držel patronát bavorský klášter ve Windbergu. Druhým případem byla fara v Nezamyslicích, která však byla inkorporována břevnovskému klášteru a díky tomu sem břevnovský konvent mohl podávat své správce bez nutnosti confirmace arcibiskupskými úřady. Třetím případem pak byla fara ve Zbynicích, u níž je doloženo jedno podání proboštem doksanského kláštera, ale tento patronátní poměr časem zanikl.

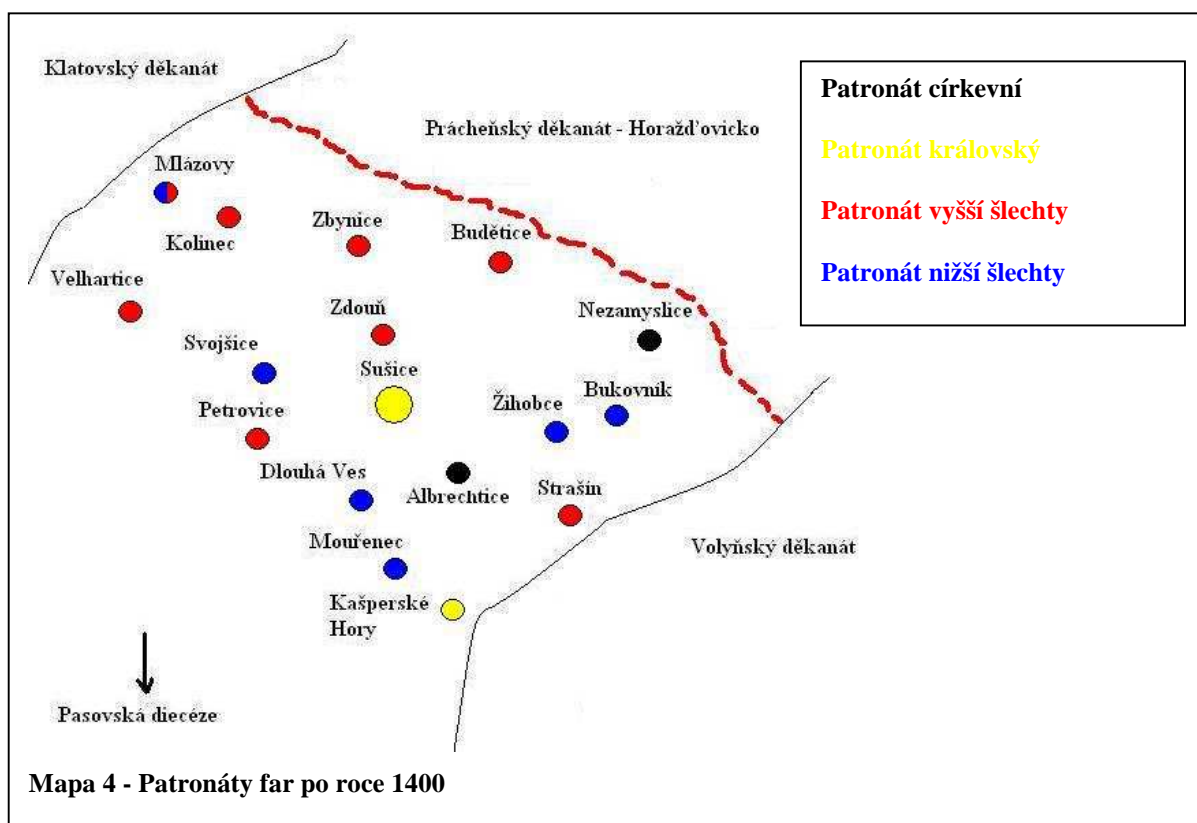
b) kapitulní

Podací právo v rukou kapituly je v regionu doloženo pouze jediné, a to přímo v samotné Sušici. Po zániku patronátu windberského kláštera nad sušickou farou, o němž je dochováno velice málo informací, převzala dotčenou faru vyšehradská kapitula. Fara nadále sloužila jako prebenda vždy jednomu vyšehradskému kanovníkovi, který k ní také podával faráře (s titulem stálých vikářů), kteří mu z ní odváděli pravidelný plat. Patronátní poměr zanikl v sedmdesátých letech 14. století, když patronaci převzal král.

c) patronátní činnost farářů

V několika případech je doložena úloha farářů coby patronů. Je to však především při vedlejších beneficiích (oltáře, vikářství, kaple). Výjimku tvoří případ Konráda, zdouňského faráře, který je opakovaně uváděn jako jeden z patronů kostela na Mouřenci. Tento poměr však byl definován jeho příslušností k rodu Dlouhoveských a tedy z principu jde o patronát nižší šlechty a nikoliv církevní.

Jako patron je uváděn i bukovnický farář Lev, jehož díl podacích práv se ale vztahuje k faře ve Vacově, která již náleží do volyňského děkanátu a stojí tak mimo zájem této práce. Nicméně ani v případě Lva nelze spekulovat o čistě církevním patronátu, protože po jeho smrti tento poměr mizí.

4. Patronáty měšťanské

Měšťanské patronáty se výhradně vztahují na oltáře v Sušici a v Kašperských Horách, které budou rozebírány v příslušné části.

5. Patronáty smíšené

Smíšený patronát je jasně doložen do roku 1407 v Mlázovech, kdy místního faráře podával místní zeman Zachariáš a pan Jindřich z Rožmberka, tedy příslušníci nižší a vyšší šlechty.

O smíšeném patronátu by se dalo uvažovat i v případě Budětic, kde část patronátních práv vlastnily rody pánů z Velhartic (a jejich dědicové) a pánů z Rýzemberka, zatímco další část byla v rukou místního rodu. Tento rod však náležel k velhartickým a tak patronát k místní farnosti jako smíšený jednoznačně označit nelze.

MAJETKOVÉ POMĚRY FAR A KOSTELŮ

1. Výše papežských desátků

Průměrná výše papežských desátků odváděná farami na Sušicku se pohybovala mezi 15 až 18 groši. Takovou sumu odvádělo celkem sedm farností. Nejnižší desátek odváděly fary v Kolinci, Mlázovech a ve Strašíně, které platily shodně 6 grošů. Naproti tomu Kašperské Hory odváděly závratnou sumu 1 kopy a 42 grošů, čímž zcela převýšily výnosy z ostatních farností. Druhý nejvyšší desátek odváděly se 30 groši klášterní fary v Albrechticích a v Nezamyslicích.

2. Příslušenství fary a kostela

Doložení majetku a příslušenství far a kostelů nejde nazvat snad ani torzovitým. Jednotlivé předměty jsou doloženy jen výjimečně, a to jen díky zmíncekám v případech, kdy byla konkrétní věc zastavena (žihobecký farář zastavil misál roku 1385) nebo přímo ukradena (roku 1403 při směně far odnesl bukovnický farář misál a kalich).

Doslova zlatou výjimku tak tvoří fara a kostel v Nezamyslicích, ke kterým je z roku 1393 doložen inventář popisující kompletní vybavení, jak fary, tak kostela zahrnující liturgické předměty, výzdobu kostela i hlavního oltáře či 25 svazků z farní knihovny. V inventáři jsou dokonce i přesně vymezeny předměty vztahující se k filiálnímu kostelu v Hejné.

DONACE A PLATY

1. Donace a platy kostelům a farářům

Obdarování kostela je v rámci regionu doloženo bohužel pouze výjimečně. Jednak je to z roku 1399, kdy kašperskohorský měšťan Jan řečený Homole a jeho syn Pavel darovali farnímu kostelu sv. Linharta pravidelný plat jedné kopy grošů, který měl být užit jednak na sloužení aniversárií a jednak na celkové povzbuzení vzhledu kostela.

Druhý případ, který lze rovněž označit za donaci se nevztahuje přímo k žádnému kostelu, ale ke špitálu v Sušici, jenž se místní měšťané rozhodli roku 1372 obdarovat peněžním i naturálním platem, zatímco plat pro jeho správce byl vyměřen na 6 kop grošů.

2. Donace a platy ostatním beneficím

Víc než pro kostely jsou donace a platy doloženy pro ostatní benefícia. Je tomu tak jednoduše proto, že u řady z nich jsou dochovány v erekčních knihách jejich zakládací listiny, v nichž je určena výše platu či obdarování. Ve dvou případech je doloženo dokonce opakovaně, a to u oltáře sv. Bartoloměje ve farním kostele v Sušici a u kaple sv. Máří Magdaleny u Velhartic.

3. Majetek pro zaopatření fary a kostela

Zaopatření faráře je opět nejlépe doloženo v Nezamyslicích, které jsou zachyceny také v urbáři břevnovského kláštera, který udává 1 a půl lánu z místních polností, z nichž výtěžek náležel nezamyslickému faráři.

Polnosti v držení faráře jsou doloženy také u Velhartic, a to v jednání o výměně polností mezi velhartickým farářem a jistým zemanem Onšem. Tyto polnosti bezpochyby sloužily k zaopatření kostela a výživě faráře.

Třetí známý případ se vztahuje již do doby po skončení husitských válek, tedy do roku 1439, když byl albrechtický farář Řehoř od Jošta ze Strádal obdarován dvorem, mlýnem a lesem.

PRONÁJMY BENEFICIÍ

Pokud je na Sušicku doložen pronájem benefícia, pak se vždy jedná o pronájem fary či farních důchodů. Takový pronájem je doložen roku 1384 v Bukovníku (střídník Gaudencius), 1392 v Kolinci (střídník Jan), v letech 1392-1393 u sušické fary (1392 střídník Bernard, 1393 střídník Václav) a ještě roku 1398 v Kašperských Horách (střídník Ondřej).

Způsob doložení těchto pronájmů je prakticky dvojitý. Jednak díky nájemní smlouvě zanesené do soudních akt, nebo kvůli soudnímu sporu mezi farářem a střídníkem.

OLTÁŘE A KAPLE

Na Sušicku je doloženo mezi lety 1353-1418 devět oltářů a jedna kaple, které fungovaly jako samostatná benefícia. V případě oltářů v Sušici (3) a Kašperských Horách (1) náleželo podací právo k nim buď zakladatelům oltáře nebo městské radě, což v obou případech splňuje kritéria měšťanského patronátu. Trochu jiná situace byla ve Velharticích, kde existovaly 4 oltáře a 1 kaple. Ve třech případech náleželo podací právo k oltářům příslušníkům rodu pánů z Velhartic či jejich dědicům a tedy se jedná čistě o patronát vyšší šlechty. U zbývajících oltáře a kaple, které byly shodně zasvěceny sv. Máří Magdaléně, se pak jedná o patronáty smíšené. Správce zmíněného oltáře podával opakovaně místní farář, a to jednou společně

s místním purkrabím a jednou s panem Janem z Velhartic. Podobná situace platila i u kaple, kde se o podací právo dělil opět farář s majitelem panství. Jediný případ patronátu nižšího šlechtice je doložen v kostele v Dlouhé Vsi, kde nechal zřídit oltář rytíř Vitmar.

Co se týká platů a donací, tak platy jsou doloženy přednostně v případech, kdy je zachován i text zakládací listiny, což je celkem v pěti případech. V případě nadání oltáře sv. Kateřiny v Dlouhé Vsi je kromě pravidelného platu dán také domek. Opakované nadání platem je doloženo u kaple sv. Máří Magdaleny, ale s tím, že kaple byla roku 1396 znovu zřizována a tím byly částečně předefinovány i podmínky pro její správu a původní plat 9 kop grošů byl snížen na 7 kop a 27 grošů. O nadání platem by se snad dalo uvažovat i v případě oltáře sv. Jana Křtitele v Kašperských Horách, ale stálý plat ve výši 1 kopy na sloužení aniversarií je vztažen na celý kostel a jeho povznesení. Zvláštní případ je jednorázový dar Držkaje z Dlouhé Vsi, jenž prodal ves sušické měšťance Kunigundě na zřízení a údržbu oltáře sv. Bartoloměje v Sušici a ze získané sumy 70 kop daroval oltáři 4 kopy, zatímco výše stálého platu není známa.

Místo	Beneficium	Zasvěcení	Patronát	Založeno	Doloženo	Nadáno
Dlouhá Ves	Oltář	sv. Kateřina	nižší šlechta	1404	1404-1405	10 kop gr.
Kašperské Hory	Oltář	sv. Jan Křtitel	měšťanský	1396	1396-1418	10 kop gr.
Sušice	Oltář	sv. Bartoloměj	měšťanský	1353	1353-1406	?
Sušice	Oltář	Všichni Svatí	měšťanský	1374	1374-1399	?
Sušice	Oltář	sv. Kateřina a Dorota	měšťanský	1402	1402-1408	6 kop gr.
Velhartice	Oltář	Panna Marie	vyšší šlechta	1357	1357-1363	?
Velhartice	Oltář	sv. Máří Magdalena	smíšený	?	1361-1397	?
Velhartice	Oltář	sv. Kateřina	vyšší šlechta	?	1374-1380	?
Velhartice	Oltář	sv. Šimon a Juda	vyšší šlechta	?	1394-1418	?
Velhartice	Kaple	sv. Máří Magdalena	smíšený	1373	1373-1415	9 kop gr.

Tabulka 2 - Oltáře a kaple na Sušicku

FILIÁLNÍ KOSTELY

Vůči farám na Sušicku jsou doloženy ve středověku také tři filiální kostely. Jedná se o hřbitovní kostel sv. Mikuláše v Kašperských Horách filiální k místní faře, hřbitovní kostel sv. Filipa a Jakuba v Hejné, který byl filiální vůči Nezamyslicím a kostel Nanebevzetí Panny Marie, který stál zřejmě při špitále v Sušici a rovněž podléhal místní faře.

V případě kostelů v Sušici i v Kašperských Horách je možné, že v určité době přebíraly funkci kostela farního, a to vždy v případě, že při nich sídlil současný farář.

DUCHOVNÍ

1. Faráři

Poměrně vysoké procento kněží zastávajících na Sušicku funkci faráře či správce jiného benefícia pocházelo přímo z regionu. Nejvíce pak ze Sušice, z Kašperských Hor a z Velhartic, kde byly rovněž často dosazováni k beneficiím. Faráři původem z jiných částí pražské, ale také olomoucké, litomyšlské a dokonce i vratislavské, diecéze se k místním farám dostávali zejména směnou s dosavadními faráři. V těchto nově příchozích jsou pak zastoupeni především kněží z okolních děkanátů v rámci bechyňského arcijáhenství (volyňský, božeňský, doulebský) a také kněží z arcijáhenství plzeňského (zejména z klatovského děkanátu) a horšovotýnského (horšovotýnský děkanát). Naopak právě do těchto odcházeli nejčastěji místní duchovní. Největší šanci dostat se blíže k centru diecéze měli hlavně kněží působící v Sušici a v Kašperských Horách, tedy v místech k nimž se vztahoval královský patronát. Přesto, že se Sušicko nacházelo při hranici s Bavorskem, tak prakticky nejsou doloženi kněží přicházející z pasovské a řezenské diecéze. Výjimku tvoří pouze windberští mniši v Albrechticích.

Základní vzdělání získávali místní kněží nejspíše na školách při farách, ve městě (Sušice) a v městečkách (Velhartice, Kolinec, Kašperské Hory). Nicméně existence školy je doložena pouze ve Velharticích. Co se týká stupně svěcení u jednotlivých zájemců o beneficium, tak nejčastěji jsou uváděni s titulem kněz či klerik. Výjimečně se vyskytuje podjáhen.

Při většině far vykonávali úřad faráře světší kněží. Výjimku tvoří pouze fary v Albrechticích a Nezamyslicích, kam byli za správce dosazováni příslušníci řeholních řádů. V Albrechticích to byli bavorští premonstráti z kláštera ve Windbergu. V Nezamyslicích zase břevnovští benediktini.

Z poměrů v regionu vybočuje také sušická fara, která byla prebendou vyšehradské kapituly. Její správci tak měli titul stálého vikáře a příslušným kanovníkům odváděli

pravidelné platy. Celá řada z nich se však pokoušela tomuto závazku vyhnout, což vedlo k celé řadě soudních sporů a v případě faráře (vikáře) Klementa i v hrozící interdikt.

V rámci prezentování farářů ke kostelům je doloženo také několik soudních sporů, při kterých bylo k farám současně prezentováno více kněží. Důvodem byl většinou větší počet patronů, kteří měli vlastní kandidáty na úřad faráře. Takové spory o beneficium jsou doloženy v Petrovicích, v Bukovniku a v Žihobci. Spor o faru je doložen také k Nezamyslicím, ale v tomto případě jistě nemůže být na vině spor patronů, protože správce místní fary byl dosazován břevnovským konventem. Spíše se jednalo o spor dvou mnichů, který přerostl v regulérní soudní při.

Délka působení farářů v úřadech se pohybovala od jednoho měsíce až k desítkám let. Asi nejdéle působícím byl velhartický farář Zdata, který faru spravoval přes třicet let. Zhruba stejně dlouho a možná i déle zastával úřad zdouňského faráře také Konrád, ale u něj bohužel není známo datum nástupu k faře.

2. Oltářníci a kaplani

Druhou nejpočetnější skupinou duchovních v regionu tvoří kněží sloužící při oltářích a kaplích. Opět jsou zde hojně zastoupeni kněží pocházející přímo z regionu. Nejvíce oltářníků a kaplanů je doloženo ve Velharticích (celkem 17), z nichž řada odsud také pocházela.

Povinnosti oltářníků a kaplanů byly většinou definovány v zakládacích listinách nových beneficíí. Přednostně se jednalo o povinnost sloužit příslušný počet mší. V případě, že oltářník či kaplan některou zanedbal byla mu vyměřena pokuta pohybující se mezi půl až jedním grošem, která byla použita buď na svíce k oltáři nebo rozdělena mezi chudé. Kromě pravidelných mší spadaly do povinností oltářníků a kaplanů také zvláštní mše (aniversária), účast na hlavních mších a procesích, poslušnost vůči faráři a patronům a také nutnost řádného oděvu. Vyžadován je také stálý pobyt při místě, kde se dané beneficium nachází a naopak se zcela zapovídá potulování. Za to jim byl vyměřen příslušný plat. Zvláštní požadavek, který dobře ilustruje dobové poměry, je doložen při confirmaci Jana z Klatov k oltáři sv. Jana Křtitele v Kašperských Horách. Aby získal beneficium musel totiž přísahat, že není vyklefista.

Co se týká dosazování uchazečů k beneficíím, tak při zřizování oltářů i kaplí již bylo počítáno s konkrétními osobami, jako byl například Mikuláš z Kašperských Hor nebo Oldřich ze Sušice, kteří jsou přímo jmenováni v zakládacích listinách příslušných oltářů.

Doloženy jsou ovšem i spory s patrony. Ty většinou pramenily z porušování povinností daných v zakládacích listinách nebo s pokusy dané beneficium bez souhlasu patrona opustit.

Tyto spory jsou doloženy například v Sušici (oltářník Pullus vs. patron Mikuláš Sneyweiss) a ve Velharticích (kaplan Matěj Burda vs. velhartický farář).

Z nejdéle působících správců příslušných oltářů lze zmínit Ondřeje, oltářníka sv. Bartoloměje ve farním kostele v Sušici, který působil při tomto beneficiu 23 let a Onše, oltářníka sv. Šimona a Judy ve velhartickém kostele, který jej spravoval 24 let.

Velice okrajově lze také upozornit na jedinou zmínku o kaplanovi na hradě Kašperk, k němuž však neexistují žádné podrobnosti a patrně tato funkce nebyla ani vázána na samostatné benefícium.

3. Ostatní duchovní

V rámci regionu je doloženo také několik dalších duchovních, kteří nebyli ani faráři, ani oltářníci či kaplani. V první řadě jsou to tři manuální vikáři, kteří sloužili k ruce velhartickému faráři a jsou doloženi pro léta 1356-1357. V Sušici zase působil kazatel, ale jedinou zprávu, kterou o něm máme, je o jeho smrti, která paradoxně přišla z rukou sušického faráře. Posledním, koho lze zahrnout do této skupiny je správce velhartické školy Mořic, o němž však máme zprávy až z let, kdy zde již nepůsobil.

MORÁLKA KLÉRU

1. Zločiny a přestupky

Přestože pro Sušicko nejsou zachovány žádné zápisy z akt korektorů kléru ani žádný vizitační protokol, máme dochovánu celkem pestrou mozaiku kněžských zločinů a přestupků odstupňovaných od těch lehčích až k těm, za něž viník zaplatil ztrátou benefícia.

Žihobecký farář Jan například nesídlil při své faře a generální vikář mu musel nakonec přikázat, aby pod trestem exkomunikace dotčenou faru po 24 dní neopouštěl. Bývalý bukovnický farář Jan zase při svém odchodu z fary sebral kalich a misál. Když to nový farář zjistil, tak Jana žaloval a ten musel pod trestem exkomunikace zcizené věci nahradit.

Jako mnohoobročníky lze snad označit faráře Václava a Kašpara, kteří se roku 1417 střídali u fary v Kašperských Horách. Kašpar ovšem předtím zastával hned dvě benefícia (faru v Merklíně a oltář v Klatovech), které při směně zase předal Václavovi.

A konečně doloženy jsou i činy, které byly potrestány ztrátou benefícia. V první řadě je to případ sušického faráře Seifrida, který zabil kazatele působícího rovněž v Sušici. Seifrid byl nejdříve suspendován z funkce faráře a nakonec po vleklém soudním sporu byl benefícia i zbaven, při čemž mu bylo navždy zapovězeno získání nového.

Co do činu nesrovnatelný, ovšem v důsledcích podobný je případ, rovněž sušického, oltářníka jménem Pullus, který byl zbaven svého benefícia kvůli tomu, že veřejně podporoval vzdoropapeže Klimenta VII., jehož zastánci byli arcibiskupem Janem z Jenštejna tvrdě potírání.

2. Dluhy

Nejobsáhlejší skupinu kněžských provinění pak tvoří dluhy. Asi nejlepším příkladem jsou dlouholeté spory mezi vyšehradskými kanovníky a sušickými faráři o stálý plat, který měl kanovníkům z fary plynout. Celá řada farářů se tomuto placení pokoušela, více či méně úspěšně, vyhnout a mnohokrát se tak dostala do dluhů. V pozdější době byla sušickému faráři dokonce raději vyměřena peněžní zástava, aby se znovu nemohl vyhýbat placení.

Částky figurující ve sporech se důsledně liší. Jsou zde položky o několika málo groších (bukovnický střídník Gaudencius dlužil např. jen 5 grošů), ale také částky dosahující několika kop. Úřední postih případného nezaplacení byl však stanoven vždy stejně, a to trestem exkomunikace někdy doprovázené i finanční pokutou ve prospěch poškozeného.

Ne vždy se však ukázalo, že kněz obžalovaný z dluhu je skutečně vinen. Například sušický farář Petr údajně dlužil papežským písařům za vyhotovení jubilejních písemností ke Svatému roku 1400, což se později ukázalo jako falešné obvinění, které bylo staženo a Petrovi byla dokonce nabídnuta i náhrada.

8. SEZNAM PRAMENŮ A POUŽITÉ LITERATURY

Edice pramenů:

- BOROŮVÝ, Klement: Libri erectionum archidioecesis Pragensis saeculo XIV. et XV. I., Praha 1873.
- BOROŮVÝ, Klement: Libri erectionum archidioecesis Pragensis saeculo XIV. et XV. II., Praha 1878.
- BOROŮVÝ, Klement: Libri erectionum archidioecesis Pragensis saeculo XIV. et XV. III., Praha 1879.
- BOROŮVÝ, Klement: Libri erectionum archidioecesis Pragensis saeculo XIV. et XV. IV., Praha 1883.
- BOROŮVÝ, Klement: Libri erectionum archidioecesis Pragensis saeculo XIV. et XV. V., Praha 1889.
- PODLAHA, Antonín: Libri erectionum archidioecesis Pragensis saeculo XIV. et XV. VI., Praha 1927.
- PELIKÁN, Josef – PÁTKOVÁ, Hana: Libri erectionum archidioecesis Pragensis saeculo XIV. et XV. VII., Praha 2002.
- TINGL, František Antonín: Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim I/1., Praha 1867.
- EMLER, Josef: Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim I/2., Praha 1874.
- TINGL, František Antonín: Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim II., Praha 1868.
- EMLER, Josef: Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim III-IV., Praha 1879.
- TINGL, František Antonín: Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim V., Praha 1865.
- EMLER, Josef: Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim VI., Praha 1883.
- EMLER, Josef: Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim VII., Praha 1886.
- EMLER, Josef: Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim VIII.-X., Praha 1889.
- TADRA, Ferdinand: Soudní akta konsistoře pražské I., Praha 1893.
- TADRA, Ferdinand: Soudní akta konsistoře pražské II., Praha 1893.

- TADRA, Ferdinand: Soudní akta konsistoře pražské III., Praha 1896.
- TADRA, Ferdinand: Soudní akta konsistoře pražské IV., Praha 1898.
- TADRA, Ferdinand: Soudní akta konsistoře pražské V., Praha 1899.
- TADRA, Ferdinand: Soudní akta konsistoře pražské VI., Praha 1900.
- TADRA, Ferdinand: Soudní akta konsistoře pražské VII., Praha 1901.
- TOMEK, Václav Vladivoj: Registra decimarum papalium čili registra desátků papežských z diecezí pražské, Praha 1873.
- HLAVÁČEK, Ivan – HLEDÍKOVÁ, Zdeňka: Protocollum visitationis archidiaconatus Pragensis annis 1379–1382 per Paulum de Janowicz archidiaconum Pragensem factae, Praha 1973.
- EMLER, Josef: Decem registra censuum Bohemica compilata aetate bellum husiticum praecedente, Praha 1881.
- EMLER, Josef: Zlomek inventáře kláštera Břevnovského z let 1390-1394. In: Věstník Královské české společnosti nauk. Třída filosoficko-historicko-jazykozpytná, ročník 1888, č. 9, Praha 1889.
- KLICMAN, Ladislav: Monumenta Vaticana I. Acta Clementis VI., Praha 1903.
- KROFTA, Kamil: Monumenta Vaticana V. Acta Urbani VI. et Bonifatii IX., Praha 1903.
- ERBEN, Karel Jaromír: Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae I., Praha 1855.
- EMLER, Josef: Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae II., Praha 1882.
- EMLER, Josef: Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae III., Praha 1890.
- EMLER, Josef: Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae IV., Praha 1892.
- SPĚVÁČEK, Jiří – ZACHOVÁ, Jana: Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae V., Praha 2005.
- FRIEDRICH, Gustav: Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae I., Praha 1904-1907.
- FRIEDRICH, Gustav: Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae II., Praha 1912.
- FRIEDRICH, Gustav: Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae III., Praha 1942.

- PALACKÝ, František: Archiv český III., Praha 1844.
- PERTZ, Georg Heinrich: Monumenta Germaniae Historica XVII., Hanover 1861

Literatura:

- ANDERLE, Jan: Nedostavěný hrad u Strašína. In: Castellogica bohemia 2, Praha 1991, s. 327-330.
- BOHÁČ, Zdeněk: Hospodářské zázemí břevnovského kláštera v době předhusitské. In: Břevnov v českých dějinách, Praha 1997, s. 54-59.
- ČORNEJ, Petr: 30. 7. 1419. První pražská defenestrace. Krvavá neděle uprostřed léta, Praha 2010.
- DOLEŽALOVÁ, Eva: Svěcenci pražské diecéze 1395-1416, Praha 2010.
- FRÖHLICH, Jiří: Zlato na Prácheňsku. Kapitoly z historie těžby a zpracování zlata, Písek 2006.
- GABRIEL, Josef Ambrož: Královské město Sušice a jeho okolí, Praha 1868.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka: Benediktini v českých zemích ve středověku. In: Břevnov v českých dějinách, Praha 1997, s. 7-24.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan: Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost, Praha 2007.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka: Farní síť ve středověkých Čechách a možnosti jejího studia. In: Colloquia mediaevalia Pragensia 8, Praha 2007, s. 23-32.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka: Svět české středověké církve, Praha 2010.
- HOSTAŠ, Karel: Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Sušickém, Praha 1900.
- JÁNSKÝ, Jiří: Kronika Česko-Bavorské hranice I, Domažlice 2001.
- KADLEC, Jaroslav: Přehled českých církevních dějin I., Praha 1991.
- KINDLOVÁ, Jana: Církevní správa v předhusitských Čechách ve slánském děkanátu. In: Středočeský sborník historický 35, Praha 2009.
- KUBŮ, František –ZAVŘEL, Petr: Zlatá Stezka 3. Úsek Kašperské Hory – Státní hranice, České Budějovice 2009.
- KUMPERA, Jan: Osobnosti a Západní Čechy I., Plzeň 2005.
- MARTÍNEK, Jiří: Sušicko – bylo či nebylo? In: Historická geografie 30, Praha 1999, s. 85-98.
- MAŘÍK, Antonín: Teritoriální rozsah katolické církevní správy v době Jiřího z Poděbrad na základě administrátorských akt. In: Církevní správa a její písemnosti na

přelomu středověku a novověku. Z pomocných věd historických XV., Praha 2003, s. 213-240.

- POKORNÝ, Milan: Poutní tradice Šumavy (Sušicko), Sušice 2002.
- POLC, Jaroslav Václav: Kapitoly z církevního života Čech podle předhusitského zákonodárství. In: Pražské arcibiskupství 1344-1994, Praha 1994, s. 30-57.
- SEDLÁČEK, August: Místopisný slovník historický Království českého, Praha 1998.
- SEDLÁČEK, August: Hrady, zámky a tvrze Království českého IX., Praha 1893.
- SEDLÁČEK, August: Hrady, zámky a tvrze Království českého XI., Praha 1893.
- SVOBODA, Miroslav: Páni ze Strakonice. Vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů, Praha 2010.
- Š., F. J.: Památné hrady a tvrze v Šumavě, Klatovy 1876.
- VANĚK, Ferdinand: Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Klatovském, Praha 1899.
- ZESCHNICK, Johannes: Benediktini a benediktinky v Čechách a na Moravě, Praha 2007.
- ŽEMLIČKA, Josef: Čechy v době knížecí, Praha 1997.

Internetové odkazy:

www.monasterium.net

<http://www.bcb.cz/Katalog/Vikariaty/Susice-Nepomuk>

9. OBRAZOVÁ DOKUMENTACE

Seznam vyobrazení:

- Obr. 1 – Albrechtice, Kostel Panny Marie a sv. Petra a Pavla
- Obr. 2 – Budětice, Kostel sv. Petra a Pavla
- Obr. 3 – Bukovník, Kostel sv. Václava
- Obr. 4 – Dlouhá Ves, Kostel sv. Filipa a Jakuba
- Obr. 5 – Kašperské Hory, Farní kostel sv. Markéty (dříve sv. Linharta)
- Obr. 6 – Kašperské Hory, Hřbitovní kostel sv. Mikuláše
- Obr. 7 – Kolinec, Kostel sv. Jakuba Staršího
- Obr. 8 – Mlázovy, Kostel sv. Jana Křtitele
- Obr. 9 – Mouřenec, Kostel sv. Mořice
- Obr. 10 – Nezamyslice, Kostel Nanebevzetí Panny Marie
- Obr. 11 – Petrovice, Kostel sv. Petra a Pavla
- Obr. 12 – Strašín, Kostel Narození Panny Marie
- Obr. 13 a 14 – Sušice, Farní kostel sv. Václava
- Obr. 15 – Sušice, Hřbitovní kostel Nanebevzetí Panny Marie
- Obr. 16 – Svojšice, Kostel sv. Jana Křtitele
- Obr. 17 – Velhartice, Farní kostel Nanebevzetí Panny Marie
- Obr. 18 – Velhartice, Hřbitovní kaple sv. Máří Magdaleny
- Obr. 19 – Zbynice, Kostel Zvěstování Panny Marie
- Obr. 20 – Zdouň, Bývalý farní kostel sv. Vavřince
- Obr. 21 – Žihobce, Kostel Proměnění Páně

Zdroj fotografií: Autor

Obrázek 1 – ALBRECHTICE, Kostel Panny Marie a sv. Petra a Pavla

Obrázek 2 – BUDĚTICE, Kostel sv. Petra a Pavla

Obrázek 3 – BUKOVNÍK, Kostel sv. Václava

Obrázek 4 – DLOUHÁ VES, Kostel sv. Filipa a Jakuba

Obrázek 5 – KAŠPERSKÉ HORY, Farní kostel sv. Markéty (dříve sv. Linharta)

Obrázek 6 – KAŠPERSKÉ HORY, Hřbitovní kostel sv. Mikuláše

Obrázek 7 – KOLINEC, Kostel sv. Jakuba Staršího

Obrázek 8 – MLÁZOVY, Kostel sv. Jana Křtitele

Obrázek 9 – MOUŘENEC, Kostel sv. Mořice

Obrázek 10 – NEZAMYSLICE, Kostel Nanebevzetí Panny Marie

Obrázek 11 – PETROVICE, Kostel sv. Petra a Pavla

**- původní podobu
strašínského
kostela zcela
přeměnily pozdější
stavební úpravy a
rozšiřování**

Obrázek 12 – STRAŠÍN, Kostel Narození Panny Marie

Obrázek 13 a 14 – SUŠICE, Farní kostel sv. Václava

Obrázek 15 – SUŠICE, Hřbitovní kostel Nanebevzetí Panny Marie

Obrázek 16 – SVOJŠICE, Kostel sv. Jana Křtitele

Obrázek 17 – VELHARTICE, Farní kostel Nanebevzetí Panny Marie

Obrázek 18 – VELHARTICE, Hřbitovní kaple sv. Máří Magdaleny

Obrázek 19 – ZBYNICE, Kostel Zvěstování Panny Marie

Obrázek 20 – ZDOUŇ, Bývalý farní kostel sv. Vavřince

- Kostel Proměnění Páně v Žihobci byl postaven v druhé polovině 19. století na místě původního gotického kostela sv. Matouše

Obrázek 21 – ŽIHOBCE, Kostel Proměnění Páně